The Palm Leaf

From **KERALA ARTS & LITERARY ASSOCIATION (UK)**

VOL 28
OCTOBER 2024

ISSN number 1468-7801

KALA (UK) is a registered charity. No 1144122

www.kala.org.uk

KALA EXCOM

Chief Patron: - Dr. P. K. Sukumaran Nair
President: - Dr. Nanu Kandiyil
Secretary: - Mr. Sreeram Pillai
Treasurer: - Mr. Manoj Nambiar
Convenor: - Mr. Praveen Nair
Arts Secretary: - Mr. Ajay Chandran
Nadumuttam Coordinator: - Dr. S. Vijayanand
Literary Day Coordinator: - Dr. Nisha Ramkumar
Technology: - Mr. Vipin Selvaraj

Palm Leaf Editor- in -Chief
Dr. Hema Santhosh

Legal & Policy
Mr. K.S. Sreekumar

Youth Co-Ordinators:-
Miss. Neharika Ajay
Mr. Aashish Menon

Immediate Past editor
Mr. K.S. Sreekumar

Cover Painting: Anamika

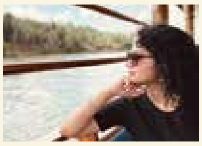

She is a self taught artist and practising doctor.

Back Cover Photo: Mr.Prajeesh

Therapy radiographer .
Loves history and travelling

Scan and listen to Palmleaf online

KALA

KALA (UK) is a Regd. Charity - No 1144122

The Palm Leaf

Palm Leaf Editorial Board

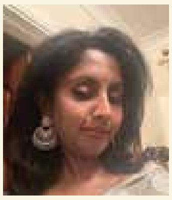

Editor- In-Chief
Dr. Hema Santhosh

Mrs. Anupama Menon

Dr. Ramesh Nair

Dr. Sita Jayakumar

Dr. Rajashree Baburaj

Mr. Vipin Selvaraj

WINNER OF KALA PURASKARAM 2024 AND CHIEF GUEST 2024

Shri Vayalar Sarath Chandra Varma

EDITOR'S NOTE

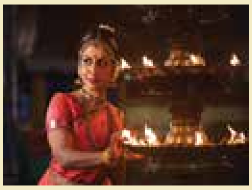

om shri gurubhyo namah

I am grateful to anyone who has enlightened me, teacher or otherwise. A big thanks to the previous Palm Leaf Editors who have shared their wisdom and experiences with me, to the Kala family for entrusting me with this important role and to the authors for handing in their articles in good time.

Delighted to announce that this year Palm Leaf will release an audio version of the articles, read by the authors themselves, giving another dimension to their narrative, alongside the print edition. Really hope that you will enjoy this. Please bear with us if you find any teething issues. Any creative suggestions are welcome.

We have kept you entertained and informed whilst tapping into the in-house talent, adults and kids, alike. There are also articles from renowned writers and poets. The legend, Vayalar Rama Varma (pg 13) is viewed through different kaleidoscopes. I confess to showing my penchant for Performing Arts by creating a section 'Nata'. I recommend each article by renowned writers and experts in their field (in bold) in that section. A referenced article by Sumana Sen (pg 35) explores Bharata-nrityam and how the dance affects layers of our wellbeing. Being a student of Bharata-nrityam and a practising doctor, this topic is very close to my heart. 'Body is trained in dance, only to be forgotten' (Dr. Padma Subramanian).

In her article Moving Together, Aswathy Nair explains the changes in dance education (pg 46). It is deeply inspiring to see how some dancers have used their art as a tool in community engagement such as victim rehabilitation and dance education for the blind.

There is a double treat for Kala's Kathakali lovers by Sri E.P. Unny, the political cartoonist, page (pg 50)

Dr. Madhusudhan delves deep into a less known contemporary art form, Kerala Natanam (pg 41) an offshoot of classical Kathakali. This represents a significant evolution of Indian Performing Arts. I hope that, like me, you will find this very educational.

Dr. Kannan beautifully captures the nuggets of the relationship between temples and Performing Arts in his article (pg 49).

The authors have kindly sent us videos to help visualise the descriptive texts.

I cannot overstate my gratitude to the Palm Leaf technical and editorial team. Without their invaluable support, this task would have been insurmountable. I also extend my heartfelt thanks to my family, whose unwavering support has been a constant source of strength.

Dr. Hema Santhosh
EDITOR-IN-CHIEF

Contents

05 **സൗഹൃദം**
Mrs. Shantha Krishnamoorthy

07 **പേരുകൾക്കപ്പുറം ഒരു ആത്മീയലയനം**
Prof. V. Madhusoodanan Nair

08 **വയലാർ വീണ്ടും ഗർജ്ജിക്കുന്നു**
Dr.K. Baburaj

10 **DANCING PEACOCKS**
Dr. Sethulekshmy Nair

14 **പദ്മതീർത്ഥത്തിൽ ഉണർന്ന സർഗ്ഗ സ്വപ്നങ്ങൾ**
Unnikrishnan Chowalloor

18 **IN DEFENCE OF VAYALAR**
Mr. K. S. Sreekumar

20 **VAYALAR RAMA VARMA: THE VOICE OF ROMANTIC ELEGANCE, SPIRITUAL...**
Prof. Pradeep Vasudevan

25 **MINDFUL GARDENING**
Dr. Arun Kishore

28 **പുട്ടെ... മാപ്പ്**
Dr. Murali Krishnan

29 **പേരും പെരുമയും**
Mr. K. Natarajan

31 **THE TRAGEDY OF WAR**
Geetha Venugopal

33 **പ്രവാസി**
Prof. S. Ramkumar

33 **കുട്ടിയുടുപ്പ്**
Sheela Divakaran

35 **BHARATA-NRITYAM AND LAYERED WELL BEING**
Sumana Sen Mandala

41 **KERALA NATANAM ANCIENT ART, FUTURISTIC VISION.**
Dr. Madhusudhanan P.V

46 **MOVING TOGETHER**
Aswathy Nair

49 **THE ART-EXPERIENCES IN TEMPLES**
Dr. Kannan Parameswaran

50 **TREADING THE CLASSICAL SPACE**
E.P. Unny

51 **DAUNTING, DIVINE, DEFERENTIAL**
Dr.Hema Santhosh

56 **INTERVIEW - ARUNDHATHI SUBRAMANIAM**
Dr. Seena Devaki

61 **ഓർമ്മകളിലൂടെ ഒരു തിരിഞ്ഞു നോട്ടം**
Dr. Divakaran Nair

63 **വേലിമാഹാത്മ്യം**
Dr. S.Sreedevi

64 **NOSTALGIA**
Aditi Hrisheekesh

65 **സ്വേച്ഛാധിപതിക്കൊരു ഒരു ശിലാലേഖം**
Sreekant Thamarasseri

65 **ദീപം**
V.Gopal

66 **DHANVANTARI**
Ananya Unnikrishnan

67 **മിത്രവും ശത്രുവും**
Prof. M.N.Karassery

69 **A WAVE WATCHING TOUR**
Ammu Nair

72 **HUMANITY**
Ashish Menon

73 **FROM COUCH TO PEAKS**
Anju Kirankumar

75 **A DAY WITH KALA VOLUNTEERS**
Karthy Sooraj

77 **INSIDE THE MOUTH OF THE GIFT HORSE**
Gayatri Devi

80 **മഴയും കുടയും ഇംഗ്ലണ്ടും**
Dr.Beena

82 **ഓർമ്മയിൽ ഒരു നല്ല ഓണം**
K.K. Vijayakumar

84 **KUNG FU PANDA 3 (REVIEW)**
Neelmadhav Pillai

84 **TINSIDE OUT (REVIEW)**
Vanshika Vipin

85 **INSIDE OUT 2 REPORT**
Aadhya Chalil

86 **WILLY WONKA A DELECTABLE FAMILY ADVENTURE**
Shraddha

86 **MY FAVOURITE MOVIE**
Advaith Praveen

87 **A POEM ABOUT THE STUDIO GHIBLI FILM ‘ARRIETTY’**
Tulsi Nair

88 **കാമോഗ്ലിയിലെ കല്ലുമലകൾ**
Sreekala Nair

93 **THE WIND**
Meghna Menon

94 **Luminous**
Meghna Menon

Contents

സൗഹൃദം

Mrs. Shantha Krishnamoorthy

Shanthachechi is deeply rooted in Malayalam literature.

ലോകം ഉണ്ടായ കാലം മുതൽ നമുക്ക് അനുഭവതലത്തിൽ ലഭിച്ച അനുഭൂതി ആണ് സൗഹാർദം. നമ്മുടെ ജീവിതത്തിൽ നാം പലരെയും പരിചയപ്പെടും, അടുക്കും എങ്കിലും വളരെ കുറച്ചു പേരെ ആത്മസുഹൃത്തുക്കളായി തീരാറുള്ളൂ. സൗഹാർദ്ദം ഒരു വരദാനമാണ്. ഒരു ആത്മസുഹൃത്തിന് നമ്മളിലെ നന്മയെ തിരിച്ചറിയാനും നമ്മുടെ ജീവിതത്തെ തന്നെ നല്ല രീതിയിൽ മാറ്റാനും സാധിക്കും. നമ്മുടെ മാതാപിതാക്കളോട് പോലും പറയാൻ പറ്റാത്ത കാര്യങ്ങൾ സുഹൃത്തുമായി പങ്കിടാൻ കഴിയൂ.

സൗഹാർദ്ദത്തിന് രക്തബന്ധം ഇല്ല ജാതിമതമില്ല വലുപ്പച്ചെറുപ്പം ഇല്ല. അവിടെ പരസ്പര വിശ്വാസവും സ്നേഹവും മാത്രം. ഈ സൗഹാർദ്ദം പുരുഷനും പുരുഷനും, സ്ത്രീയും സ്ത്രീയും, പുരുഷനും സ്ത്രീയും തമ്മിലും ആകാം. ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാർ ആയാലും അവിടെയും ഒരു ഫ്രണ്ട്ഷിപ്പ് ഉണ്ടാകാം. അതുപോലെ അച്ഛനും മകനും, അമ്മയും മകളും, അദ്ധ്യാപകനും വിദ്യാർത്ഥികളും, മനുഷ്യരും പക്ഷിമൃഗാദികളും തമ്മിലും അങ്ങനെ പലതരത്തിലും സ്നേഹബന്ധം ഉണ്ടാകാം.

സൗഹാർദ്ദത്തിൻറെ ജാലക വാതിൽ തുറന്നാൽ എല്ലാ മേഖലകളിലും കാണാൻ കഴിയുന്ന ഒരു പ്രതിഭാസമാണ് സുഹൃദ്ബന്ധം.

നാം ഒന്നാം ക്ലാസ് മുതൽ തന്നെ ചങ്ങാത്തത്തെ പറ്റി പഠിച്ചിട്ടുണ്ട്. നിങ്ങളിൽ പലരും ഓർമിക്കുന്നവരായിരിക്കും. മണ്ണാങ്കട്ടയും കരിയിലയും കൂടി കാശിക്കു പോയ കഥ. പരസ്പര വിശ്വാസത്തോടെ ആണവർ. ഒരു കൊടുങ്കാറ്റ് വന്നപ്പോൾ മണ്ണാങ്കട്ട കരിയിലയുടെ പുറത്ത് കയറിയിരുന്ന് കരിയില പറന്നു പോകാതെ രക്ഷിച്ചു. പിന്നെ കാറ്റും മഴയും കൂടി ഒരുമിച്ചു വന്നപ്പോൾ കരിയില പറന്നു മണ്ണാങ്കട്ട അലിഞ്ഞും പോയി. അവരുടെ സ്നേഹത്തെയും പരസ്പര വിശ്വാസത്തെയും ആണ് ഇത് കാണിക്കുന്നത്.

പുരാണങ്ങളിൽ മുങ്ങി തപ്പിയാൽ അവിടെയും നമുക്ക് കാണാൻ കഴിയും സൗഹാർദ്ദത്തിന്റെ കഥകൾ..

ഗുരുകുല കാലത്ത് സഹപാഠികൾ ആയിരുന്ന ഭഗവാൻ കൃഷ്ണനും, കുചേലൻ (സുധാമ) എന്ന ബ്രാഹ്മണ ബാലനും തമ്മിൽ വലിയ കൂട്ടുകെട്ടായിരുന്നു. പിന്നീട് വർഷങ്ങൾക്കുശേഷം വളരെ ദാരിദ്ര്യത്തിൽ കഴിഞ്ഞിരുന്ന കുടുംബത്തെ പോറ്റാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതെ, ഭാര്യയുടെ ആവശ്യപ്രകാരം, ഒരുപിടി നെല്ല് കുത്തി മലരാക്കി മുഷിഞ്ഞ മുണ്ടിൽ പൊതിഞ്ഞു, സുഹൃത്തായ ഭഗവാനോട് സഹായം അഭ്യർത്ഥിച്ച ചെന്നു. കുചേലൻ ഭഗവാന്റെ സൽക്കാരത്തിൽ സ്വയം മറന്ന്, വന്ന കാര്യം പറയാനും അവിൽ പൊതി കൊടുക്കാനും മറക്കുന്നു. കൃഷ്ണനും ആഗമനോദ്ദേശത്തെ കുറിച്ചൊന്നും ചോദിച്ചില്ല. എങ്കിലും കുചേലന്റെ പക്കൽ നിന്നും അവിൽ പൊതി പിടിച്ചുവാങ്ങി കഴിക്കാൻ തുടങ്ങുന്നു, രണ്ടു പിടി കഴിച്ച് മൂന്നാമത്തെ പിടി കയ്യിൽ എടുക്കുമ്പോൾ ലക്ഷ്മി ദേവി സ്നേഹപൂ ർവ്വം വിലക്കുന്നു. കുചേലൻ തിരിച്ചു പോകുന്ന വഴി ഭഗവാനോട് ഒന്നും ചോദിച്ചില്ലല്ലോ ഇനി ഭാര്യയോട് എന്തു പറയും എന്നോർത്ത് വിഷമിക്കുന്നു. പക്ഷേ വീട്ടിൽ എത്തിയപ്പോൾ കണ്ട കാഴ്ച കുചേലന് വിശ്വസിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ജീവിതമാകെ മാറിമറിഞ്ഞ് സമ്പൽ സമൃദ്ധിയിൽ മുങ്ങി നിൽക്കുന്ന കുടുംബത്തെയും പരിസരങ്ങളും ആണ് കണ്ടത്. അങ്ങനെ ഭഗവാന്റെ കാരുണ്യം മനസ്സിലാക്കുന്നു. ഭഗവാൻ വർഷങ്ങൾക്കുശേഷവും പഴയ ചങ്ങാതിയെ മറന്നില്ല! ഇത് രാമപുരത്ത് വാര്യർ കുചേലവൃത്തം വഞ്ചിപ്പാട്ട് എന്ന കവിതയിൽ വിവരിച്ച് എഴുതിയിട്ടുണ്ട്. ചികഞ്ഞു നോക്കിയാൽ ഇതുപോലെ പുരാണകഥകൾ ധാരാളം കാണാൻ സാധിക്കും.

ഇനി സാഹിത്യത്തിൻറെ ലോകത്തിലെ സൗഹാർദങ്ങളിലേക്ക് കടക്കാം. കാളിദാസന്റെ അഭിജ്ഞാന ശാകുന്തളത്തിലെ ശകുന്തളയുടെ കഥ നോക്കാം. കണ്വാശ്രമത്തിൽ വളർന്ന ശകുന്തളയ്ക്ക് രണ്ട് ആത്മസഖികൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. അസൂയ ലേശവും തീണ്ടി യിട്ടില്ലാത്ത അനസൂയയും മധുരമായി സംസാരിക്കുന്ന പ്രിയംവദയും. ശകുന്തളയ്ക്ക് കാട്ടിലെ മുല്ലവള്ളിക്ക് ഒരു തേന്മാവ് കിട്ടിയത് പോലെ ഒരു നല്ല തോഴൻ വരണമെന്നും അതുപോലെ അവളുടെ സുഖജീവിതം മാത്രം ആഗ്രഹിക്കുന്ന രണ്ടു സഖികൾ. ശകുന്തളയ്ക്ക് വേറെ രണ്ടു കൂട്ടുകാരികൾ കൂടി ഉണ്ടായിരുന്നു. വനജ്യോത്സന എന്ന മുല്ലവള്ളിയും ദീർഘാപാംഗൽ എന്ന മാൻ കുട്ടിയും എത്ര സുന്ദരമായ സ്നേഹബന്ധങ്ങൾ.

അടുത്തതായി കുമാരനാശാൻെറ മാനസപുത്രി, രാമച്ചവിശറി പനിനീരിൽ മുക്കി തോഴിയെ കൊണ്ട് കൈവള കിലുക്കുമാറ് വീശിച്ച് ലോകൈക സുന്ദരി വാസവദത്തയെ നോക്കാം. തോഴിയാണ് അവൾക്ക് എല്ലാം, ഉപഗുപ്തനോട് തന്നെ അറിയിക്കുന്നത് തോഴിയെ കൊണ്ടാണ്.

ഒരു സന്ദർശനത്തിനുള്ള സമയമായില്ല എന്ന മറുപടി കേട്ട്-

‘സമയമായില്ല പോലും, സമയമായില്ല പോലും
ക്ഷമയെന്റെ ഹൃദയത്തിലൊഴിഞ്ഞു തോഴി"

എന്ന് പരിഭവം പറയുന്നതും തോഴിയോട് തന്നെ. അവസാനം വിധി വൈപരീത്യതാൽ അംഗവിഛേദം വന്ന് ശ്മശാനത്തിൽ കിടക്കുമ്പോഴും ശുശ്രൂഷിക്കുന്നത് തോഴിയാണ്. ഇത് കറയറ്റ ആത്മാർത്ഥ സ്നേഹബന്ധത്തെയാണ് ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നത്.

ഇതിനേക്കാൾ ഏറെ വളരെ പ്രശസ്തമായ ഒരു സുഹൃത്ത് ബന്ധത്തിന്റെ കഥയാണ് ശ്രീ ചങ്ങമ്പുഴ കൃഷ്ണപിള്ളയുടെ രമണൻ എന്ന കവിത. തന്റെ സുഹൃത്തായ ഇടപ്പള്ളി രാഘവൻപിള്ള പ്രേമ നൈരാശ്യം മൂലം ആത്മഹത്യ ചെയ്തപ്പോൾ അതിൽ മനംനൊന്ത് അതൊരു ആട്ടിടയന്മാരുടെ ജീവിതത്തിലെ പ്രേമകഥയായി കവിതാരൂപത്തിൽ എഴുതി പിന്നീടത് പ്രശസ്തമായ ഒരു വിലാപകാവ്യം ആയി മാറി. കഥാപാത്രങ്ങൾ ആത്മ മിത്രങ്ങളായ രമണനും മദനനും.

"മലരണിക്കാടുകൾ തിങ്ങിവിങ്ങി,
മരതകകാന്തിയിൽ മുങ്ങി നിൽക്കുന്ന"

കാനനത്തിൽ തോളുരുമ്മി നടക്കുന്ന രണ്ട് യുവാക്കൾ. രമണൻ ഒരു ധനിക പുത്രിയായ ചന്ദ്രികയും ആയി പ്രണയത്തിൽ ആകുകയും അതു മൂലം പല എതിർപ്പുകളെയും നേരിടേണ്ടി വന്ന് ഒന്നിലും ഒരു താൽപര്യവും ഇല്ലാതെ ദുഃഖിതനായി ഇരിക്കുമ്പോൾ മദനൻ ചോദിക്കുന്നു

‘രമണ നീ എന്നിൽ നിന്നാ രഹസ്യം
ഇനിയും മറച്ചു പിടിക്കുകയാണോ
ഇരുമെയ് ആണെങ്കിലും നമ്മൾ ഒറ്റ
കരളല്ലേ നീ എൻറെ ജീവനല്ലേ!"

ഈ നാലുവരികൾ അവരുടെ സൗഹാർദ്ദത്തിന്റെ ആഴം വിളിച്ചു പറയുന്നില്ലേ?

ഇനി അധികമാരും അറിയാത്ത ഒരു സുഹൃത്ത് ബന്ധത്തിന്റെ കഥ പറയാം. ഇതിലെ കഥാപാത്രങ്ങൾ മറ്റാരുമല്ല മഹാകവികളായ ഉള്ളൂരും, കുമാരനാ ശാനും ആണ്. അവർ തമ്മിൽ സഹോദരനിർവിശേഷമായ ഒരു ബന്ധമാണ് ഉണ്ടായിരുന്നത്. ഉള്ളൂരിൻറെ അനുജൻ കൃഷ്ണൻറെ വിവാഹത്തിന് മുഖ്യാതിഥിയായി ചെന്നത് ആശാൻ. അദൃഢത നിറഞ്ഞ തെക്കൻ തിരു വിതാം കൂറിൽ അയിത്തം ഉച്ചസ്ഥായിയിൽ നിന്നിരുന്ന കാലം. വിവാഹ സദസ്സിൽ ഇരുന്ന ചില ജാതി കോമരങ്ങൾക്ക് ഒരു അബ്രാഹ്മണൻ ആയ ആശാൻറെ സാന്നിധ്യം അത്ര സുഖകരമായി തോന്നിയില്ല. അവിടെ ചില മുറുമുറുപ്പുകൾ ഉയർന്നു. ഉള്ളൂർ ആശാനെ സ്വീകരിച്ചു കൊണ്ടു വന്ന് മണ്ഡപത്തിൽ ഇരുത്തി. പക്ഷേ ഉള്ളൂരിനെ എതിർക്കാനുള്ള ധൈര്യക്കുറവ് കൊണ്ട് ആരും ഒന്നും മിണ്ടിയില്ല. അങ്ങനെ ആശാന്റെ സാന്നിധ്യത്തിൽ വിവാഹം മംഗളമായി നടന്നു. അയ്യൻ പുലയനെയും ആഢ്യാഞ്ചേരി തമ്പ്രാക്കളെയും ഒരുപോലെ കണ്ട സുഹൃത്തുക്കളുടെ ചിന്തകൾ ജാതിമതങ്ങൾക്കതീതമായിരുന്നു.

ആശാൻ പലപ്പോഴും ഉള്ളൂരിന്റെ ഭവനത്തിൽ പോകുമായിരുന്നു. രണ്ടുപേരും ഒരുമിച്ചിരുന്ന് ഭക്ഷണം കഴിക്കും. പിന്നെ മണിക്കൂറുകളോളം നീണ്ടുനി ൽക്കുന്ന സാഹിത്യചർച്ച. ആശാൻ ചണ്ഡാലഭിക്ഷുകി എഴുതാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ തിരുവനന്തപുരത്തുള്ള തൈക്കാട്ട് ശ്മശാനം കാണാൻ കൂടെ പോയത് ഉള്ളൂർ ആയിരുന്നു. ചണ്ഡാലഭിക്ഷുകിക്ക് അവതാരിക എഴുതിയതും ഉള്ളൂർ തന്നെ. പല സാഹിത്യ സമ്മേളനങ്ങളിലും അക്ഷരശ്ലോക സദസ്സുകളിലും പങ്കെടുത്തിട്ടുള്ളത് അവർ ഒരുമിച്ചായിരുന്നു. ജാതിമതങ്ങൾ ഇല്ലാത്ത ഒരു ലോകത്തായിരുന്നു അവർ മനസ്സുകളെ കുടിയിരുത്തിയിരുന്നത്. ആശാൻെറ മരണത്തെക്കുറിച്ച് ഉള്ളൂർ പറഞ്ഞത് ഇങ്ങനെയാണ്

‘ഇപ്പോൾ മലയാള സാഹിത്യലോകം ആശാൻ ഇല്ലാത്ത ഒരു കളരി ആയിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു.’ ഇതുപോലെ തന്നെ വടക്കൻ പാട്ടുകളിലും ഇംഗ്ലീഷ് കൃതികളിലും എല്ലാം ധാരാളം സുഹൃത്ത് ബന്ധങ്ങളുടെ കഥകൾ കാണാൻ കഴിയും.

നമുക്കിനി ചലച്ചിത്രലോകത്തേക്ക് പോയാലോ, അവിടെയുമുണ്ട് സൗഹാർദ്ദത്തിന്റെ കഥകൾ. ഹിന്ദി ചിത്രങ്ങളായ ഷോലെ, ദോസ്തി, പിന്നെ പത്മരാജന്റെ ദേശാടനക്കിളി കരയാറില്ല- രണ്ടു പെൺകുട്ടികളുടെ സ്നേഹബന്ധത്തിന്റെ കഥ. ഈ ബന്ധത്തെ മറ്റൊരു രീതിയിലും വ്യാഖ്യാനിക്കപ്പെടുന്നു. പക്ഷേ സൗഹൃദം ഒരിക്കലും മാംസനിബന്ധമായ ഒരു അനുരാഗം അല്ല. നാടോടിക്കാറ്റിലെ ചങ്ങാതികൾ ആയ നമ്മുടെ ദാസനെയും വിജയനെയും മറക്കാൻ പറ്റുമോ?

മനുഷ്യരും മൃഗങ്ങളും തമ്മിലുള്ള ബന്ധം നോക്കു കയാണെങ്കിൽ പ്രധാനികൾ നായ്ക്കുട്ടികൾ ആണ്. അവയ്ക്ക് നമ്മോടുള്ള സ്നേഹവും വിശ്വാസവും പറഞ്ഞറിയിക്കാൻ പ്രയാസമാണ്. A man's best friend is his dog എന്നല്ലേ പറയുന്നത്. അപൂർവ്വം ചില ആനകളും പാപ്പാന്മാരും തമ്മിലും ഉണ്ട് ഒരു ബന്ധം. സ്നേഹബന്ധങ്ങൾക്ക് കണക്കില്ല. നമുക്ക് ഈ പ്രപഞ്ചത്തെ മുഴുവൻ സ്നേഹിക്കാൻ കഴിയും ശ്രമിച്ചാൽ.

നമ്മുടെ സന്തോഷത്തിലും സന്താപത്തിലും ഒരു പോലെ ഒരു കൈത്താങ്ങായി കൂടെ നിൽക്കുന്ന വ്യക്തിയാണ് യഥാർത്ഥ സുഹൃത്ത്. ഇത്തരം സുഹൃത്തുക്കളുടെ സഹകരണവും സാന്നിധ്യവും ആണ് നമ്മുടെ ജീവിതം സഹനീയം ആക്കുന്നത്.

"A friend in need is a friend indeed"

Featured Articles

പേരുകൾക്കപ്പുറം ഒരു ആത്മീയലയനം

Prof. V. Madhusoodanan Nair
Renowned poet and Malayalam literature critic

കാവലായ് പിൻപേ നടക്കുന്നതാവുമോ
ജീവനായ് ഉള്ളിൽത്തുടിക്കുന്നതാവുമോ
ഈണമായ് സ്നേഹം തലോടുന്നതാവുമോ
പ്രാണനാണീയുറ്റ നിർമ്മല സൗഹൃദം
വേറിടിതുള്ളൊരീയാത്മബന്ധത്തിന്നു
പേരിടാനാവുമോ?പേരുകൾക്കപ്പുറം
ആത്മാവും ആത്മാവും ഒന്നായ് ലയിക്കുമീ
ആത്മീയതയാണമൃതമാം ജീവിതം

Painting courtesy Dr. Sethulekshmy Nair

വയലാർ വീണ്ടും ഗർജ്ജിക്കുന്നു

Dr.K. Baburaj
Consultant Rheumatologist

‘വയലാറിന്റെ ഗർജ്ജനം’, എൻെറ ഓർമ്മ ശരിയാണെങ്കിൽ P.Bhaskaran എഴുതിയ ആദ്യത്തെ കവിതയാണ്. ഇത് വയലാർ രാമവർമ്മയെ കുറിച്ച് എഴുതിയതല്ല. വിപ്ലവത്തെ കുറിച്ചായിരുന്നു.

വയലാർ രാമവർമ്മ- ഈ പേര് ഓർമ്മവച്ച കാലം മുതൽ കേൾക്കുന്നതാണ്. അതിനാലാകാം ഞാനെന്ന നാലാം ക്ലാസുകാരന് ഒരു നടുക്കമായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണം. എന്നാൽ ഏകദേശം 18 വർഷങ്ങൾക്കു ശേഷം വയലാർ എന്ന പേർ കേൾക്കാൻ ഇടയായി. ഇത് എന്നെ വല്ലാതെ സന്തോഷിപ്പിച്ചു. രാമവർമ്മ എന്ന പേരിന് പകരം **ശരത് ചന്ദ്രവർമ്മ** എന്ന വ്യത്യാസം മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ.

പല സിനിമാ താരങ്ങളുടെയും മക്കൾ സിനിമയിൽ എത്തിയിട്ടുണ്ട്. അവരെയെല്ലാം അവരുടെ മാതാപിതാക്കൾ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ ശരത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ അതുണ്ടായില്ല. നേരെ മറിച്ച്, വയലാറിന് ശരത് സിനിമാലോകത്ത് പോകുന്നത് ഇഷ്ടമേ ഇല്ലായിരുന്നു. ദക്ഷിണാമൂർത്തി ശരത്തിനെ മദ്രാസിൽ കൊണ്ടുപോകാൻ ശ്രമിച്ചപ്പോൾ വയലാറിന് അത് ഇഷ്ടമായിരുന്നില്ല. ഒരു doctor അല്ലെങ്കിൽ ഗായകൻ, ഇതായിരുന്നു വയലാറിന് ശരത്തിനെ കുറിച്ചുള്ള സങ്കല്പം. അതിനായി boarding school-ൽ ശരത്തിനെ അയച്ചു. Rajagiri school (Kalamasseri), St.Xavier (Thumba) and Mar Ivanios (Trivandrum), ഇവിടെയെല്ലാം ശരത് പഠിച്ചു. വയലാർ തൻെറ കവിതകളെക്കുറിച്ച് ശരത്തിനോട് ഒന്നും പറഞ്ഞിട്ടില്ല. വയലാർ ഒരു സംസ്കൃത വിദ്വാൻ ആയിരുന്നിട്ടും ശരത്തിനെ സംസ്കൃതം പഠിപ്പിച്ചില്ല.

അച്ഛൻ മരിക്കുമ്പോൾ ശരത്തിന് പതിനഞ്ചു വയസ്സു മാത്രമായിരുന്നു. രണ്ട് സഹോദരിമാർ, അമ്മ, മുത്തശ്ശി- ഇവരെയെല്ലാം നോക്കേണ്ട ചുമതല ശരത്തിലായി. മകനെ ഡോക്ടർ ആക്കണമെന്ന വയലാറിന്റെ സ്വപ്നം അവിടെ നിലച്ചു. പിന്നീട് ഒരു distillery-യിൽ ജോലി കിട്ടിയെങ്കിലും മുത്തശ്ശിയുടെ ആ

രോഗ്യ കാരണത്താൽ അത് വിട്ടു. ജോലി നഷ്ടമായിട്ട്, വീട്ടിൽ നിൽ ക്കുന്ന സമയത്താണ് ശരത് വയലാറിന്റെ ഗാനങ്ങളും കവിതകളും വേണ്ടവിധത്തിൽ മനസ്സിലാക്കാൻ ശ്രമിച്ചത്. അച്ഛൻ ജീവിച്ചിരുന്നപ്പോൾ അച്ഛൻെറ ഗാനങ്ങളെക്കുറിച്ച് കാര്യമായി ഒന്നും അറിയില്ലായിരുന്നു. വയലാറിന്റെ പ്രശസ്തി മകനും മറ്റു കുടുംബക്കാർക്കും മനസ്സിലായിട്ടില്ലായിരുന്നു. മാത്രമല്ല ഏകദേശം 30 പ്രാവശ്യം മാത്രമേ ശരത് അച്ഛനെ നേരിട്ട് കണ്ടിട്ടുള്ളൂ.

കുറച്ചുനാൾ കഴിഞ്ഞ് ഒരു കവിത ശരത് എഴുതി യേശുദാസിന് അയച്ചുകൊടുത്തു. അദ്ദേഹം അത് തരംഗിണിയുടെ അയ്യപ്പ ഗാനങ്ങളിൽ ചേർത്തു. അതായിരുന്നു ശരത്തിൻെറ ആദ്യത്തെ ഗാനം. (അതിനുമുമ്പ് ചില കൂട്ടുകാർക്ക് love letters എഴുതിയിട്ടുണ്ട്). ആദ്യത്തെ സിനിമാ സംരംഭം, അച്ഛന്റെ ഉറ്റ സുഹൃത്തായ ദേവരാജനുമൊരുമിച്ചായിരുന്നു. സിനിമയുടെ പേര് എൻെറ പൊന്നു തമ്പുരാൻ. അതിനുശേഷം മിഴിരണ്ടിലും എന്ന സിനിമ ശരത്തിനു വലിയ പ്രശസ്തി നൽകി. അതിലെ ഒരു ഗാനമായ 'എന്തിനായ് നീ വലംകയ്യാൽ മുഖം മറച്ചു' എഴുതിയതിനു പിന്നിൽ രസകരമായ ഒന്നു രണ്ടു വിശേഷങ്ങളുണ്ട്. ശരത്തിന് ആദ്യം കുറച്ച് പരിഭ്രമം ഉണ്ടായിരുന്നു. ഈ വലിയ project തനിക്ക് ചെയ്യാൻ കഴിയുമോ എന്ന്. അന്ന് രാത്രി സ്വപ്നത്തിൽ വയലാർ വന്ന് ശരത്തിനോട് പറഞ്ഞു എന്തിനായ് നീ പരിഭ്രമിക്കുന്നത്. ശരത്ത് ആ വാക്കു വച്ച് തന്നെ ആ ഗാനം എഴുതി. മാത്രമല്ല സംവിധായകൻ രഞ്ജിത്ത് ആ ഗാനം ഒരു പഴയ ഗാനമായ' അന്നു നിന്റെ നുണക്കുഴി തെളിഞ്ഞിട്ടില്ല' എന്ന ഗാനത്തിറെ tune-ൽ എഴുതാൻ പറഞ്ഞു. പക്ഷേ രവീന്ദ്രൻ പിന്നീട് ആ tune മാറ്റി.

ശരത് 180 ഉം മേലെ സിനിമകൾ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. വയലാറുമായുള്ള താരതമ്യം- അത് മനുഷ്യസഹജമാണല്ലോ. വയലാറിൻെറ കവിതകളിൽ തത്വജ്ഞാനം, സംസ്കൃതപദങ്ങൾ, വിപ്ലവം, കഠിന ശൃംഗാരം, ഇവയെല്ലാം ധാരാളം കാണാം. ശരത്തിൻെറ ഗാനങ്ങൾ ലളിത മധുരമാണ്. പണ്ഡിതനും പാമരനും ആസ്വദിക്കാൻ കഴിയുന്നതാണ്. വയലാർ രാമവർമ്മയുടെ മകൻ എന്നറിയപ്പെടാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നയാളാണ് ശരത്. നേരത്തെ കൊച്ചു വയലാർ എന്ന പേര് വയ്ക്കാൻ ആലോചിച്ചിരുന്നെങ്കിലും പിന്നീട് അത് വയലാർ ശരത്ചന്ദ്രവർമ്മ എന്നാക്കി. ഗാന രചനയോടൊപ്പം ഗാന നിരൂപണത്തിലും ശരത് അഗ്രഗണ്യനാണ്. വയലാറിന്റെ പല ഗാനങ്ങളും ശരത് നമുക്ക് മനസ്സിലാക്കി തരുമ്പോൾ അതിന് മറ്റൊരു സൗന്ദര്യം വരുന്നു. പ്രശസ്ത ഗായകനും സംഗീത സംവിധായകനുമായിരുന്ന LPR വർമ്മ ശരത്തിന്റെ ഒരു വല്യച്ഛനാണ്. ശരത് ഇപ്പോഴും ഗാനരചനാ രംഗത്ത് സജീവമാണ്. ഭാര്യ ശ്രീലത, മകൾ സുഭദ്ര. ഈ സമയത്ത് ശ്രീ വയലാർ രാമവർമ്മയുടെ നാലു വരി ഓർമവരുന്നു.

> ' കഴുകാ! പോ കഴുകാ!
> കറുത്ത ചിറകുമായി താണു പറന്നീ
> കനലിലെ കൂട്ടിൽ നിന്നെടുത്തു കൊള്ളൂ
> നാളത്തെ പ്രഭാതത്തിൽ
> ഈ കനൽ ഊതിയൂതി
> കാലമൊരു കത്തുന്ന പന്തമാക്കും
> തീപ്പന്തമാക്കും'

മരണമെന്ന കഴുകൻ വയലാറിനെ നമ്മളിൽ നിന്ന് എടുത്തു കൊണ്ടു പോയി. അവിടെ അവശേഷിച്ച കനൽ കാലം ഊതിയൂതി വയലാർ ശരത്ചന്ദ്രവർമ്മ എന്ന തീപ്പന്തമാക്കി .

വയലാറിന്റെ ഗർജ്ജനം നിലയ്ക്കുന്നില്ല. അത് കേരളമാകെ മുഴങ്ങുന്നുണ്ട്. ഇനിയും വളരെ നാൾ അതു മുഴങ്ങട്ടെ.

DANCING PEACOCKS

Dr. Sethulekshmy Nair

Retired Gynaecologist and Obstetrician

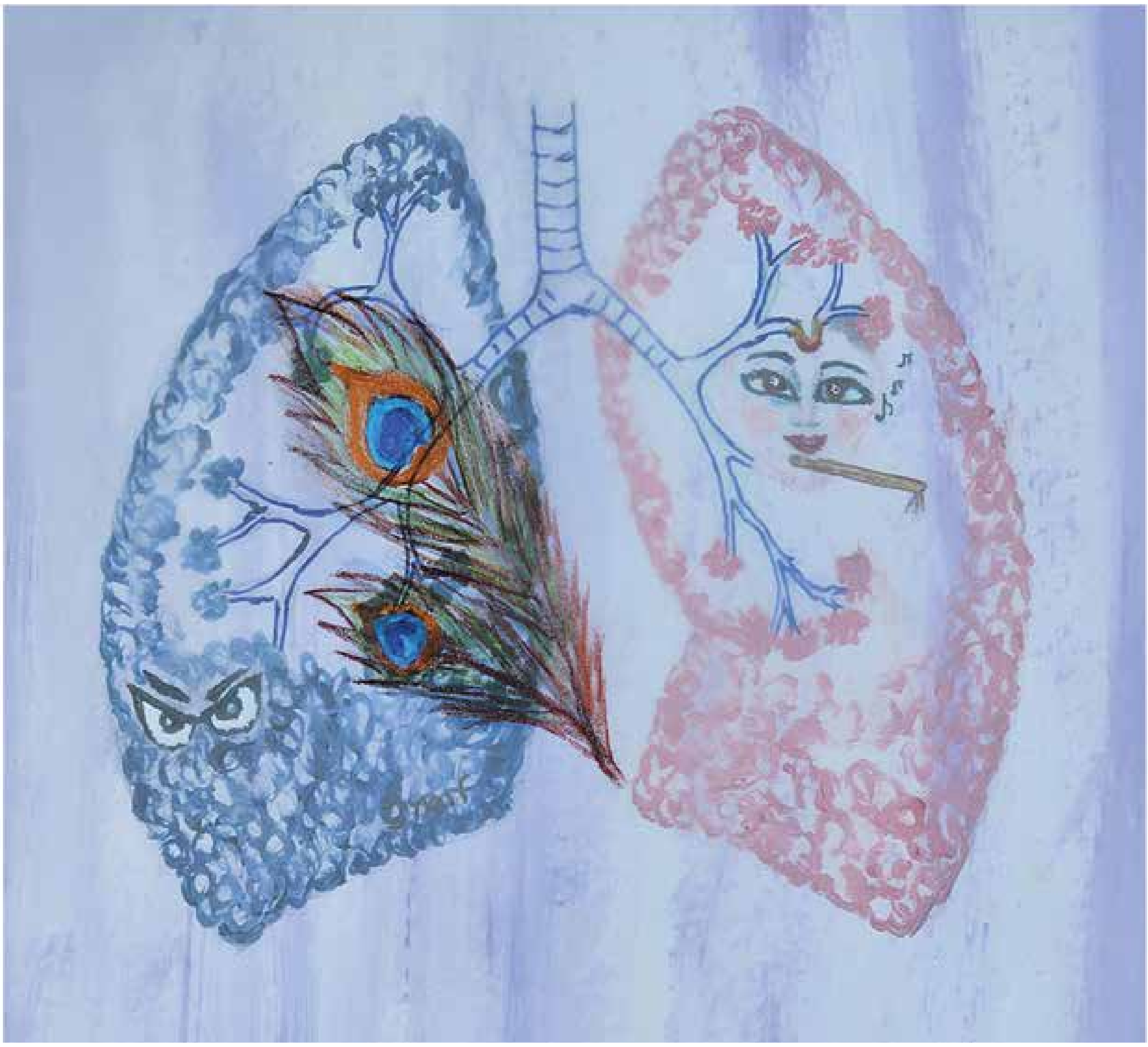

One morning at Gokulam, in Vrindavan, Rohini was getting ready to go to the market in Mathura, which was the most important town in their land.

"Can I come with you Mama?" asked Balaram. "I would love to go to Uncle Kamsa's place to watch the wrestlers training for the festival wrestling tournament."

"Yes, you can, as long as you go only to the gym and nowhere else," was Rohini's answer to her son.

From behind the sofa, little Krishna cheekily piggy backed his brother's request, "Mama, can I go too? Maybe Uncle will give us a lot of presents."

Balaram, a big eleven year old, was into wrestling and boxing. Krishna, his younger brother, who was small for his age got into all sorts of mischief. However, as he was so incredibly captivating, warm and radiant, he hardly ever got punished as he melted the hearts of all around him. The two children partook in many adventures together

as they grew up and even quarrelled with each other from time to time.

Rohini, watching Krishna coyly adjusting the peacock feathers on his bandana, considered his plea and spoke to the boys, "Ok, but Balaram, don't let Krishna wander off. You know how your Uncle Kamsa feels about him." Rohini, as an afterthought, reminded the boys, "It's the festive season in Mathura, so don't get carried away with the festivities. Both of you have to come to the orphanage in time to give presents and food to the children as well as alms to the poor." The boys nodded readily in obedience to their Mama. They both looked forward to this festival every year, for they loved playing with the children there and being pampered by the adults.

So Rohini, with Balram and Krishna in tow set off for Mathura town in Surasena Kingdom which was a busy place, getting ready to welcome Uttarāyana Punyakālam and Makara Sankrānti. Kamsa, the chieftain, was planning to celebrate this seven day festival on a grand scale. The whole town and suburbs were being decorated. Various arenas were being erected and temporary shopping malls were opened. Extra transport facilities were being arranged along with the construction of temporary accommodation. A steady stream of people, some laden with their goods destined for the market in the city, were arriving from distant places to partake in the festivities and entertainment.

In Mathura, at the wrestling arena, Balaram was so engrossed in the action, that he did not notice Krishna slipping into Kamsa's beautiful garden. Kamsa kept a huge variety of birds including peacocks. The enchanted peacocks, drawn to Krishna by the mesmerising tunes from his flute, which was his constant companion (much to the envy of the many who adored Krishna and who wished to be always near him too), began to dance around him.

Kamsa, with a crooked smile, was watching Krishna's activities from his mansion. He was a firm believer in astrology and had been told that a nephew would be born who would bring him bad luck once he reached the height of five feet. Kamsa had received this warning when Krishna was still in his mother's womb. Since Krishna was still small and demonstrated no signs of an imminent growth spurt, his uncle remained happy.

With the warning from the astrologer in mind, Kamsa had commanded his house physician to concoct a potion which would stunt a person's growth. Eager to test the efficacy of the half researched potion, Kamsa, warmly called out to his nephew, "Krishna, come to Uncle and have this delicious juice." Krishna, hot and thirsty from his play, joyfully ran to his uncle. With Krishna sitting on his lap, chatting and sipping the juice, Kamsa who had always suffered from sleep apnoea, started snoring. With one strong inhalation from Kamsa, tiny Krishna was sucked into his uncle's nostrils.

Krishna had no control over his journey. He slipped down the lung tree, through the pharynx, into the trachea and bronchus. He tried to climb back up by stepping on the cartilages but with another inspiration, he slipped back and was pushed through the dark tubes of bronchioles into the alveoli. It was like falling down a chimney that had not been cleaned for years. Dark soot everywhere, suffocating and making him almost blind. Krishna called out, "Uncle, your lung tree is dying. You, of all persons, should know that smoking is injurious to health." It seemed as though no one heard him, but perhaps Kamsa did hear because the sound of his own snoring woke up the snoozing Kamsa. Quickly coming to his senses, although short of breath, he muttered to himself, "Where is Krishna, that big-time disaster?"

Kamsa, who was finding it difficult to breathe properly, panicked and sent for his physician. Krishna, sensing his uncle's panic, wanted to help him, so he took the peacock feathers off his bandana, looked at them sadly and said, "Sorry, but I have to get you dirty to do my job." Krishna then started dusting the lung tree, hoping that his uncle would not snore again whilst he was busy working,

Krishna did a very kind deed for his uncle's welfare. Copious amounts of soot came out of Kamsa's nostrils as if from a chimney. He thought that he was burning up inside and that he was about to meet his end. Fortunately for him, his physician promptly arrived and gave him some medicine to calm him down.

However, a sneeze from his uncle brought Krishna up to the main branch, the bronchus. Incredibly, despite all that was happening, Kamsa started snoring again and Krishna slipped into the other lung. It was absolutely blissful there. The air was fresh, almost like in a valley garden and a cool breeze blew in and out. Krishna, deciding that it was apt timing for a break, seated

himself comfortably on a branch and started playing his flute melodiously.

Kamsa felt something strange stirring from deep inside him which he had never experienced before. Although the unfamiliar, celestial music was calming him down, Kamsa wondered if this was actually the cue for his demise.

With deep concern, Kamsa's physician oserved his breathing pattern. Glancing around and surveying the room for any clue to explain Kamsa's current state, his eyes fell on the half empty potion bottle which he had earlier passed to Kamsa.

With horror he exclaimed, "Krishna!!! Oh no! What have you done, Chief? We have to get him out otherwise he will die and from pneumothorax, you will die too."

The physician need not have worried though, for of course, who needs to worry when Krishna is around? With a deft tickle of his uncle's throat with the peacock feathers, Krishna induced a fit of coughs and sneezes which launched him out from the prison of his uncle's respiratory tract.

Kamsa, in deep thought, watched little Krishna joyfully skip away in search of his brother amidst the festival crowds and wondered aloud, "Is he really meant to bring me bad luck?"

Having just witnessed this series of remarkable events, inaudible to Kamsa, the physician muttered to himself, "This little boy will grow much bigger than you can ever imagine."

"I need new peacock feathers." Krishna thought to himself as he hurried eagerly towards the wrestling gym arena to meet up with his brother.

The next morning, Rohini was astonished to see a flock of dancing peacocks in her front garden and exclaimed, "Where on earth have they come from?"

Observing Rohini's amazement, Krishna smiled to himself…

വയലാർ

പദ്മതീർത്ഥത്തിൽ ഉണർന്ന സർഗ്ഗ സ്വപ്നങ്ങൾ

Unnikrishnan Chowalloor
A passionate follower of art and literarture

ഓർമ്മകളുടെ മനോഹരമായ സഞ്ചാര വഴികളിലൂടെ ഒരിക്കൽ ഞാൻ യാത്ര ചെയ്യുമ്പോഴാണ് ഒരു മിന്നാമിനുങ്ങു പോലെ ആ നിമിഷം എന്റെ മനക്കണ്ണിൽ തെളിഞ്ഞു വന്നത്.

അതെ, അത് ഒരു വിഷുക്കാലമായിരുന്നു. ലണ്ടനിൽ നിന്ന് നാട്ടിലേക്കു അച്ഛൻ അമ്മമാരോട് കൂടി വിഷു ആഘോഷിക്കാൻ പോയതായിരുന്നു ഞങ്ങൾ. നല്ല വെയിലുള്ള ഒരു ദിവസം. ചൊവ്വല്ലൂർ ശിവക്ഷേത്രത്തിന്റെയും, തറവാട്ടമ്പലമായ തിരുവമ്പാടി ശ്രീ കൃഷ്ണ ക്ഷേത്രത്തിന്റെയും അരികിലുള്ള അനുഗ്രഹം എന്ന പേരുള്ള ഞങ്ങളുടെ വാരിയം. പൂമുഖത്തു അച്ഛനോടൊപ്പം (ശ്രീ ചൊവ്വല്ലൂർ കൃഷ്ണൻകുട്ടിയോടൊപ്പം) വയലാർ ഇരിക്കുന്ന ചിത്രം ഞാൻ കണ്ടു.

അച്ഛനോട് സംസാരിക്കാൻ എന്നും എനിക്ക് വളരെ താല്പര്യമായിരുന്നു. വൈവിധ്യമായ വിഷയങ്ങൾ നർമ്മത്തിൽ ചാലിച്ച് അനായാസമായി അച്ഛൻ പറഞ്ഞു തരുമായിരുന്നു. സാഹിത്യം, സംഗതം, സിനിമ, സാംസ്കാരികം, പൈതൃകം, മഹാരഥന്മാരുമായുള്ള സമ്പർക്കം, അനുഭവം എന്നിങ്ങനെ ഒരു കൂട്ടം കാര്യങ്ങൾ സംസാരിക്കുമ്പോൾ പുതിയ അറിവുകളും, ആശയങ്ങളും സങ്കൽപ്പങ്ങളും എന്റെ അവബോധ മനസ്സിൽ അറിയാതെ തെളിഞ്ഞു വരുമായിരുന്നു.

പൂമുഖത്തെ ഇളം കാറ്റ് എന്റെ നാവിൻ തുമ്പത്തു ഒരു മൂളിപാട്ട് സമ്മാനിച്ചപ്പോൾ ഞാൻ അച്ഛനോടു ചോദിച്ചു, ‘‘അച്ഛാ.. അച്ഛേനറ്റവും ഇഷ്ട്ടപെട്ട സിനിമ ഗാനം ഏതാണ്?‘‘ ഒരു നിമിഷം പോലും എടുക്കാതെ മറുപടി വന്നു...

‘‘ചന്ദ്രകളഭം ചാർത്തി ഉറങ്ങും തീരം,
ഇന്ദ്രധനുസ്സിൻ തൂവൽ പൊഴിയും തീരം."

തുടർന്നു അച്ഛൻ ആ വരികൾ പാടി, ഞാൻ കൗതുകത്തോടെ കേട്ടിരുന്നു.

‘‘ഈ മനോഹര തീരത്തു തരുമോ ഇനിയൊരു ജന്മം കൂടി...
എനിക്കിനിയൊരു ജന്മംകൂടി...‘‘

ആ വരികൾ പാടിയപ്പോൾ ഞാനും അച്ഛനോടൊപ്പം ഏറ്റു പാടി. ഒരു അസുലഭ നിമിഷമായിരുന്നു അത്. അച്ഛൻ ആസ്വദിച്ചു പാടുന്നത് കണ്ടപ്പോൾ തന്നെ എന്റെ ജിജ്ഞാസ തുടർ ചോദ്യമായി മാറി... ‘‘എന്ത് കൊണ്ടാണീ ഗാനം ?‘‘

‘‘ആ വരികളിലുള്ള ഭാവനാസമ്പന്നത നീ ശ്രദ്ധിച്ചുവോ?‘‘ അച്ഛൻ പറഞ്ഞു ‘‘വയലാറിന് മാത്രമേ ഇങ്ങനെ എഴുതാൻ കഴിയൂ... മനസ്സ് തൊട്ടറിഞ്ഞു കൊണ്ട് വൈകാരിക തലങ്ങളിലേക്ക് നമ്മളെ കൊണ്ടു പോകാനുള്ള അസാമാന്യമായ പ്രതിഭാശക്തിയാണ് വയലാറിന്റേത്...‘‘ അച്ഛന്റെ വാക്കുകൾ അന്ന് പുതിയ വാതായനങ്ങൾ എനിക്കു തുറന്നുതന്നു, ശ്രീ വയലാറിന്റെ പാട്ടുകളും അദ്ദേഹത്തെ കുറിച്ചും കൂടുതൽ അറിയണമെന്നായി ഞാൻ. ‘‘നമ്മുടെ ശേഖരത്തിൽ നിന്ന് നിനക്ക് ഞാൻ ഒരു പുസ്തകം തരാം‘‘ എന്ന് പറഞ്ഞു അച്ഛൻ ‘വയലാർ കൃതികൾ’ എന്ന പുസ്തകം നൽകി.

1976ൽ സാഹിത്യ പ്രവർത്തക സഹകരണ സംഘം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ ‘വയലാർകൃതികൾ‘ എന്ന ഗ്രന്ഥം ഡി സി ബുക്ക്സ് 1996ൽ കൂടുതൽ ഗാനങ്ങളും, കവിതകളും കൂട്ടിച്ചേർത്തു പുനഃ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചതിന്റെ പതിപ്പ് ആയിരുന്നു അത്.

ഉള്ളടക്കത്തിൽ പാദമുദ്രകൾ, കൊന്തയും പൂണൂലും, എന്റെ മാറ്റൊലി കവി തകൾ, സർഗ്ഗ സംഗീതം അടക്കമുള്ള കവിതാ സമാഹാരത്തിനോടൊപ്പം, ആയിഷ എന്ന ഖണ്ഡകാവ്യം, രക്തം കലർന്ന മണ്ണ്, വെട്ടും തിരുത്തും എന്ന കഥകൾ, പുരുഷാരത്തിലൂടെ എന്ന യാത്രാവിവരണം, ഒരു കവിതയുടെ ഡയറി അടക്കമുള്ള ലേഖനങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ എന്നെ ഏറെ ആകർഷിച്ചത് അതിലുണ്ടായിരുന്ന 1200 ഓളം വരുന്ന ഗാനങ്ങൾ ആയിരുന്നു. ആയിരം പാദസരങ്ങൾ എന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ വരികൾ പോലെ സങ്കല്പത്തിന്റെ, സ്വപനത്തിന്റെ, ഹൃദയത്തിന്റെ, മനുഷ്യത്വത്തിന്റെ, മണ്ണിന്റെ, മനസ്സിന്റെ, പ്രേമത്തിന്റെ, ഭക്തിയുടെ, ഇസത്തിന്റെ, വശ്യതയു ടെ, വൈകാരികതയുടെ ഒരു മാസ്മരിക ലോകത്തു നിന്നു ആയിരകണക്കിന് മണിമുത്തുകൾ ശ്രീ വയലാർ ഗാനങ്ങളായി അതിൽ സമ്മാനിച്ചിരിക്കുന്നു. എങ്ങിനെ

ഒരു മനുഷ്യജന്മത്തിൽ ഇത്രയേറെ വൈവിദ്ധ്യം തന്റെ കൃതികളിൽ അദ്ദേഹത്തിന് വരുത്താനായി, ചെറുപ്പകാലം മുതൽക്കേ സൃഷ്ടിയുടെ സരസ്വതീ കടാക്ഷം എങ്ങിനെ അദ്ദേഹത്തിന് ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടാവും? എന്റെ മനസ്സ് മന്ത്രിച്ചു.

1928 മാർച്ച് 25ന് വെള്ളാരപ്പള്ളി കേരളവർമ്മയുടെയും, വയലാർ രാഘവപ്പറമ്പിൽ അംബാലിക തമ്പുരാട്ടിയുടെയും സുപുത്രനായി ആലപ്പുഴ ജില്ലയിലെ വയലാറിൽ ജനിച്ച ശ്രീ വയലാർ രാമവർമ്മ, കുട്ടിക്കാലത്തു തന്നെ ഗുരുകുല സമ്പ്രദായത്തിൽ സംസ്കൃതം പഠിച്ചു. പാരമ്പര്യത്തിന്റെ സത്സമ്പത്തും, ഐതിഹ്യങ്ങളും, പുരാണങ്ങളും, ഇതിഹാസങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാഹിത്യ കൗതുകത്തിനേയും ബോധത്തേയും സ്വാധീനിച്ചിരിക്കാം. യൗവനം മുതൽക്കേ അവിഭക്ത കമ്മ്യൂണിസ്റ്റ് പ്രസ്ഥാനവുമായി ഗാഢബന്ധം പുലർത്താനുള്ള സാഹചര്യം അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായി. അതിന്റെ അടിസ്ഥാനം തത്വശാസ്ത്രത്തിൽ ഊന്നിയ സിദ്ധാന്തം മാത്രമല്ല, സർവോപരിയായ മനുഷ്യസ്നേഹം തന്നെ ആണ് എന്നാണ് എന്റെ വിലയിരുത്തൽ. ഹൃദയത്തിന്റെ ഭാഷയിൽ അദ്ദേഹം മാനിഷാദ എന്ന്പ്രശസ്തമായ കവിതയിൽ എഴുതിയ വരികൾ ശ്രദ്ധിക്കൂ...

> ''സ്നേഹക്കയില്ല ഞാൻ നോവുമാത്മാവിനെ സ്നേഹിച്ചിടാത്തൊരു തത്വശാസ്ത്രത്തിനെയും''

നാടക ഗാനശാഖയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട കാലഘട്ടത്തിൽ KPACക്കുവേണ്ടി ശ്രീ വയലാർ എഴുതിയ അനശ്വരഗാനങ്ങൾ ഒരു ജനതയുടെ നാടി സ്പന്ദനത്തിന്റെ താളങ്ങളായി, അവ തലമുറകൾക്കു കൈമാറിയ കൈത്തിരി നാളങ്ങളായി. സംഘഗാനമായ 'ബലികുടീരങ്ങളേ... ബലികുടീരങ്ങളേ എന്ന ഗാനത്തിൽ വിപ്ലവ വീര്യം നിറഞ്ഞു നിൽക്കുമ്പോൾ അശ്വമേധം എന്ന നാടകത്തിനു വേണ്ടി എഴുതിയ ''ചില്ലുമേടയിൽ ഇരുന്നെന്നെ കല്ലെറിയല്ലേ, തലയ്ക്കു മീതെ ശൂന്യാകാശം എന്നീ ഗാനങ്ങളിൽ സാമൂഹ്യ വ്യവസ്ഥയിൽ അന്നുണ്ടായിരുന്ന അസന്തുലിതാവസ്ഥയോടുള്ള കവിയുടെ തൂലിക പോരാട്ടം നമുക്ക് കാണാം. ''പറന്നു പറന്നു പറന്നു ചെല്ലാൻ പറ്റാത്ത കാടുകളിൽ..'' സ്വർഗ്ഗം നാണിക്കുന്നു എന്ന നാടകത്തിൽ എഴുതിയ ഗാനത്തിന്റെ ആദ്യത്തെ ഈരടി കേരളം വിട്ട് ഒരു പ്രവാസി ആയതിന് ശേഷം എവിടെയോ എന്റെ ഹൃദയത്തിന്റെ കോണിൽ ഗൃഹാതുരത്വത്തോടുകൂടി ഞാൻ സൂക്ഷിച്ചു.

1956ൽ ''കൂടപ്പിറപ്പ്'' എന്ന സിനിമയിൽ ''തുമ്പീ തുമ്പീ വാ വാ'' എന്ന ഗാനവുമായാണ് ശ്രീ വയലാർ ചലച്ചിത്ര ലോകത്തേക്ക് അരങ്ങേറിയത്. അത് മലയാള കവിതയുടെ നഷ്ടമായെങ്കിൽ, ഗാനങ്ങളുടെ നേട്ടമായി ഭവിച്ചു എന്നതിൽ സംശയമില്ല. പിന്നെ ഏകദേശം രണ്ടു പതിറ്റാണ്ടു കൊണ്ട് തന്റെ സർഗാത്മതക്ക് അതിർ വരമ്പുകളില്ല എന്ന് അദ്ദേഹം തെളിയിച്ചു.

എത്ര എത്ര ഗാനങ്ങൾ... തരംതിരിച്ചു നോക്കാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടും ഒരു ആധാരക്കെട്ടിൽ ഒതുക്കുവാൻ പറ്റുന്നതല്ല വൈവിദ്ധ്യം നിറഞ്ഞ ആ ഗാനശേഖരം... ഒരിടത്ത് സൗന്ദര്യസങ്കൽപ്പങ്ങളുടെ ഒരു ശാഖ (കായാമ്പൂ കണ്ണിൽ വിടരും, തങ്കതളികയിൽ പൊങ്കലുമായി വരും, തങ്ക ഭസ്മ കുറിയിട്ട തമ്പുരാട്ടി, യവനസുന്ദരി), മറ്റൊരിടത്ത് കാവ്യ മാധുരിയുടെ നിറച്ചാർത്ത് (സൂര്യകാന്തി സൂര്യകാന്തി, ഏഴു സുന്ദര രാത്രികൾ, ശംഖുപുഷ്പം കണ്ണെഴുതുമ്പോൾ, പെരിയാറേ പെരിയാറേ) പിന്നെ അന്ധമായ വിശ്വാസങ്ങളോടുള്ള പടവെട്ടൽ (മനുഷ്യൻ മതങ്ങളെ സൃഷ്ടിച്ചു, പ്രവാചകന്മാരെ പറയൂ) സാമൂഹിക അന്യായങ്ങളോടുള്ള ചോദ്യംചെയ്യൽ (കണ്ണു തുറക്കാത്ത ദൈവങ്ങളെ, ചൊട്ട മുതൽ ചുടല വരെ), ഭക്തി സാന്ദ്രമായ ഈരടികൾ (ഏഴര പൊന്നാനപ്പുറത്തെഴുന്നള്ളും ഏറ്റുമാനൂരപ്പാ, ചെത്തി മന്ദാരം തുളസി, ഗുരുവായൂർ അമ്പലനടയിൽ, നിത്യവിശുദ്ധയാം കന്യാ മറിയമേ, തേടി വരും കണ്ണുകളിൽ, അമ്പാടിതന്നിലൊരുണ്ണി), മനുഷ്യ മനസ്സിന്റെ ചലനങ്ങൾ (ചലനം...ചലനം), പ്രേമത്തിന്റെ, വിരഹത്തിന്റെ വൈകാരികതയുടെ വർണങ്ങൾ (അനുപമേ അഴകേ, മാനസമൈനേ വരൂ, ആയിരം പാദസരങ്ങൾ, സംഗമം സംഗമം, സന്യാസിനി നിൻ...രാത്രി പകലിനോടെന്ന പോലെ...), ലാളിത്യവും കേരളീയതയും തുളുമ്പുന്ന ശീലുകൾ (കല്യാണി കളവാണി, കുട്ടനാടൻ പുഞ്ചയിലെ, പുത്തൂരം വീട്ടിൽ ജനിച്ചോരെല്ലാം), മാനവികത (ഇടയകന്യകേ പോവുക നീ, കാട് കറുത്ത കാട്, ഈ കടലും മറുകടലും), ദേശീയത (ജയ ജയ ജയ ജന്മഭൂമി, ഗംഗാ യമുനാ സംഗമ സമതല ഭൂമി) ... ഇങ്ങിനെ നീളുന്നു നമ്മുക്കായി വാക്കുകൾ കൊണ്ട് അദ്ദേഹം തുറന്ന മായാജാലക വാതിലുകൾ. നാടക ഗാനങ്ങളായാലും, സിനിമാ ഗാനങ്ങളായാലും കാവ്യഭംഗി, സംവേദനാ ശക്തി, ഭാഷാ ശുദ്ധി എന്നിവ കൈവിടാതെ നോക്കാൻ പറ്റിയത് ശ്രീ വയലാറിന്റെ ഒരു അപൂർവ സിദ്ധി തന്നെയാണ്.

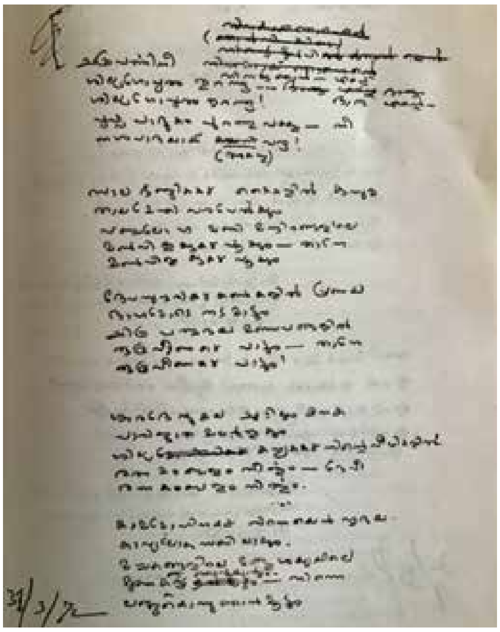

'ചക്രവർത്തിനീ നിനക്ക് ഞാൻ എന്റെ ശില്പ

ഗോപുരം തുറന്നു...' എന്ന അതി മനോഹരമായ ഗാനം അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വന്തം കൈപ്പടയിൽ കാണുമ്പോൾ കാമുക ഹൃദയത്തിന്റെ വിഹായസ്സുകളിൽ ഉന്മാദനൃത്തം വെക്കുന്ന നിത്യയൗവനം നമ്മെ സ്പർശിക്കുന്നത് പോലെയാണ് അനുഭവപ്പെടുന്നത്. 250 ഓളം സിനിമകൾക്ക് വേണ്ടി 1300 ഓളം ഗാനങ്ങൾ അദ്ദേഹം രചിച്ചു. ഇതിൽ ലോക റെക്കോർഡ് സ്ഥാപിച്ച സംഗീത സംവിധായകനായ ശ്രീ ദേവരാജന്റെ കൂട്ടുകെട്ടിലുണ്ടായ 600 ഓളം ഗാനങ്ങളാണ്. 150 ഓളം നാടക ഗാനങ്ങളും ശ്രീ വയലാർ രചിച്ചിട്ടുണ്ട്.

കേരള സാഹിത്യ, സിനിമ, സാംസകാരിക മണ്ഡലങ്ങളിൽ ജ്വലിച്ചു നിന്ന സുവർണ്ണ കാലത്തു ശ്രീ വയലാറിനെ തേടി ഏറെ പ്രശസ്തിയും നിരവധി അവാർഡുകളും വന്നു ചേർന്നു എന്നതിൽ അത്ഭുതമില്ല. 21ആം വയസ്സിൽ 'പാദമുദ്രകൾ' എന്ന ആദ്യ കവി താസമാഹാരം പുറത്തിറക്കി ശ്രീ വയലാർ. 33ആം വയസ്സിൽ അദ്ദേഹത്തിന് 1961 ലെ കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി അവാർഡ് 'സർഗ്ഗസംഗീതം' എന്ന കവിതാ സമാഹാരത്തിനു ലഭിച്ചു. ഏറ്റവും നല്ല ഗാനരചയിതാവിനുള്ള കേരള സംസ്ഥാന ഫിലിം അവാർഡ് സ്ഥാപിത വർഷമായ 1969ൽ നേടിയ അദ്ദേഹം പിന്നീട് മൂന്ന് തവണ വീണ്ടും അവാർഡ് ജേതാവായി (1972, 1974, 1975). ഇന്ത്യയിലെ ഏറ്റവും നല്ല ചലച്ചിത്ര ഗാനരചയിതാവിനുള്ള രാഷ്ട്രപതിയുടെ സ്വർണമെഡൽ 1972ൽ 'അച്ഛനും ബാപ്പയും' എന്ന സിനിമയിലെ 'മനുഷ്യൻ മതങ്ങളെ സൃഷ്ടിച്ചു' എന്ന ഗാനത്തിന് ലഭിച്ചു. 1975ൽ നമ്മെ പിരിഞ്ഞു പോകുമ്പോൾ കേരള സാംസ്കാരിക പൈതൃകത്തിന് അമൂല്യങ്ങളായ നിധികൾ അടങ്ങിയ ഒരു സാഹിത്യ കൊട്ടാരം പടുത്തുയർത്തിയിട്ടാണ് അദ്ദേഹം നാട് നീങ്ങിയത്. ശ്രീ വയലാറിന്റെ പേരിലുള്ള വയലാർ രാമവർമ്മ സാഹിത്യ അവാർഡ് 1977 മുതൽ ഒക്ടോബർ 27ന് കേരളത്തിലെ ഏറ്റവും പ്രശസ്തമായ അവാർഡുകളിൽ ഒന്നായി നൽകപ്പെടുന്നു എന്നുള്ളത് ഈ സത്യത്തിനോടുള്ള സാംസ്കാരിക കേരളത്തിന്റെ കടപ്പാടിന്റെ അടയാളമാണ്.

ശ്രീ വയലാറിന്റെ കൃതികളിൽ ചങ്ങമ്പുഴയുടെ സ്വാധീനം കാണാം എന്ന് ചില അഭിപ്രായങ്ങൾ അക്കാലത്തു ഉണ്ടായിരുന്നു. അതിൽ അത്ഭുതപ്പെടാനില്ല കാരണം വയലാറിന്റെ ഇഷ്ട കവികളുടെ മുൻ പന്തിയിൽ ചങ്ങമ്പുഴയുണ്ടായിരുന്നു എന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിയോഗത്തിൽ വയലാർ എഴുതിയ വരികൾ നമ്മളോട് വിളിച്ചോതുന്നു..

> 'കരുണരസം കരകവിയും കഥകളുമായെന്നും
> വരും അങ്ങെന്നോർമ്മകളിൽ'

എന്നിരുന്നാലും തന്റേതായ ഒരു വേറിട്ട ശൈലിയും രാഗാർദ്രയും, ഭാവാത്മകതയും കോർത്തിണക്കി വയലാർ സ്വതസിദ്ധമായ കൈയൊപ്പ് തന്റെ കവിതകളിലും, ഗാനങ്ങളിലും അടയാളപ്പെടുത്തി എന്നാണ് സത്യം. ശ്രീ വയലാറും വളർന്നു വരുന്ന പല കവികളെയും ഇതുപോലെ സ്വാധീനിച്ചിട്ടുണ്ട്. അത് പ്രകൃതി സഹജമല്ലേ? ഞാൻ ആലോചിച്ചു. വർഷങ്ങൾക്കു ശേഷം അതിനു ഉത്തരം കിട്ടുകയും ചെയ്തു.

എവിടെയാണെന്നല്ലേ? 'പത്മതീർത്ഥത്തിൽ'! ശ്രീ വയലാർ 1973 ൽ ഗായത്രി എന്ന സിനിമക്ക് വേണ്ടി രചിച്ച വരികൾ ഇപ്രകാരമാണ് :

'പത്മതീർത്ഥമേ ഉണരൂ മാനസ പത്മതീർത്ഥമേ ഉണരൂ അംഗിരഥത്തിലുദിയ്ക്കുമുഷസ്സി-ന്നർഘ്യം നൽകൂ ഗന്ധർവ സ്വരഗംഗയൊഴുക്കൂ, ഗായത്രികൾ പാടൂ ഓം തത്സവിതുർവരേണ്യം, ഭർഗോദേവസ്യ ധീമഹി, ധീയോ യോന പ്രചോദയ:'

1986ൽ ശ്രീ യേശുദാസ് പാടി തരംഗിണി നിർമിച്ച 'തുളസീതീർത്ഥം' എന്ന ഭക്തിഗാന ആൽബത്തിൽ അച്ഛൻ എഴുതിയ വരികൾ ഇതായിരുന്നു;

'ബ്രാഹ്മ മുഹൂർത്തത്തിലുണർന്നും, ഉദയാർക്ക
ബ്രഹ്മബീജം വിടർത്തും സഹസ്രദളങ്ങളിൽ
സാന്ദ്രഗംഭീരമാം ഗായത്രി പകർന്നും
ശ്രീപദ്മനാഭനെ നിത്യവും സേവിക്കും
പത്മതീർത്ഥമേ നമസ്കാരം...
നിനക്കായിരം നമസ്കാരം..

ഓം തത്സവിതുർവേരണ്യം, ഭർഗേദോവസ്യ ധീമഹി, ധീയോ യോന പ്രചോദയ:

'ഒരു നേരമെങ്കിലും കാണാതെ വയ്യന്റെ ഗുരുവായൂരപ്പാ നിൻ ദിവ്യരൂപം' എന്ന് ഒട്ടേറെ പ്രശസ്തിയാർജ്ജിച്ച ഭക്തിഗാനവും ഈ ആൽബത്തിലാണ് അച്ഛൻ എഴുതിയത്. സ്വാധീനം പലതാണെങ്കിലും കൈയൊപ്പുകൾ കവികൾക്കു വ്യത്യസ്തമാണ് എന്നും അപ്പോൾ വ്യക്തമായി. 1976ൽ ഇറങ്ങിയ 'തുലാവർഷം' എന്ന സിനിമ യുടെ നിർമ്മാണഘട്ടത്തിൽ (1975ൽ) ശ്രീ വയ ലാറും, പി. ഭാസ്കരൻ മാഷോടുമൊപ്പം ഒരു പാട്ട് എഴുതാൻ നവാഗതനായ അച്ഛനും അന്ന് അവസരം കിട്ടി. 'സ്വപ്നാടനം ഞാൻ തുടരുന്നു, എന്റെ സ്വപ്നാടനം ഞാൻ തുടരുന്നു' എന്ന ഗാനം നടി ശ്രീദേവി തന്റെ ആദ്യത്തെ മലയാള ചിത്രമായ ആ സിനിമയിൽ പാടി അഭിനയിച്ചു. ആ ഗാനം വയലാർ എഴുതിയതാണെന്നാണ് പലരും കരുതിയത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിയോഗത്തിനു മുൻപ് കോഴിക്കോട് വച്ച് ഒരു സാംസ്കാരിക പരിപാടിയിൽ കണ്ടപ്പോൾ, ആ ഗാനരചന വളരെ നന്നായിട്ടുണ്ട് എന്ന് പറഞ്ഞു വയലാർ അച്ഛന്റെ പുറത്തു തട്ടി അഭിനന്ദിച്ചുവത്രെ. വയലാറിനെ പോലെ ഗുരുസ്ഥാനീയനായ ഒരു മഹാപ്രതിഭ തന്ന പ്രോത്സാഹനം ഒരു എളിയ ശിഷ്യനായ് സസന്തോഷം അന്ന് അച്ഛൻ ഏറ്റുവാങ്ങി എന്ന്പറഞ്ഞു കേട്ടിട്ടുണ്ട്. ഇത് പോലെ എത്ര കവികൾക്കും, എഴുത്തുകാർക്കും ഒരു പ്രതീകമായി, പ്രകാശമായി, പ്രചോദനമായി നില കൊള്ളുന്നു ശ്രീ വയലാർ രാമവർമ്മ...അന്നും, ഇന്നും !

ശ്രീ എൻ. വി. കൃഷ്ണവാര്യർ വയലാറിനെ കുറിച്ചു 1976ൽ പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ ശ്രദ്ധേയമാണ്:

‘അദ്ദേഹം മരിച്ചെങ്കിലും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ കവിതയ്ക്കു മരണമില്ല. അത് മലയാളികളുടെ സാംസ്കാരിക പൈതൃകത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗമായി കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സ്വന്തം ഭാഷ സംസാരിക്കുന്ന ജനതയു ടെ സാംസ്കാരിക പൈതൃകത്തിന്റെ ഭാഗമായി തീരുക എന്നത് ഏതു കവിയുടെയും ജീവിത സാഫല്യമാണെങ്കിൽ, വയലാർ അത് കൈവരിച്ചിരിക്കുന്നു‘.

കാവ്യഭാവനയുടെ ആഴങ്ങളിൽ നിന്നു ഉണർന്നു വരുന്ന സർഗ്ഗ സ്വപ്നങ്ങൾ അടങ്ങിയ പത്മതീർത്ഥിൽ കേരളയീയർക്കു വീണ്ടും വീണ്ടും മുങ്ങി നിർവൃതി നേടാനായി ഭാഗ്യമൊരുക്കിയ ആ മഹാനുഭാവന്റെ പാവന സ്മരണയ്ക്ക് മുൻപിൽ കൈ കൂപ്പി, ചൊവല്ലൂർ വാര്യമായ ‘അനുഗ്രഹിന്റെ‘ പൂമുഖത്തു അച്ഛനോടൊപ്പം ഇരുന്നപ്പോൾ എന്റെ നാവിൻ തുമ്പത്തു മൂളിപ്പാട്ടായി വന്ന, എനിക്കേറ്റവും ഇഷ്ട്ടെപട്ട വയലാർ ഗാനത്തിന്റെ വരികൾ ഒരിക്കൽ കൂടി ഞാൻ പാടട്ടെ...

‘സ്വപ്നങ്ങൾ... സ്വപ്നങ്ങേള
നിങ്ങൾ സ്വർഗ്ഗ കുമാരികളല്ലോ...
നിങ്ങളീ ഭൂമിയിൽ ഇല്ലായിരുന്നെങ്കിൽ
നിശ്ചലം ശൂന്യമീ ലോകം...
ദൈവങ്ങളില്ല മനുഷ്യരില്ല – പിന്നെ
ജീവിത ചൈതന്യമില്ലാ
സൗന്ദര്യ സങ്കൽപ ശിൽപ്പങ്ങളില്ലാ
സൗഗന്ധിക പൂക്കളില്ല...
സ്വപ്നങ്ങൾ സ്വപ്നങ്ങളേ നിങ്ങൾ
സ്വർഗ്ഗകുമാരികളല്ലോ...“സ്വപ്നങ്ങൾ... സ്വപ്നങ്ങളേ
നിങ്ങൾ സ്വർഗ്ഗ കുമാരികളല്ലോ...

IN DEFENCE OF VAYALAR

Mr. K. S. Sreekumar
Barrister in London

A charge against the great poet and lyricist Vayalar Rama Varma is that his works had a surfeit of feudal icons and this has contributed to negatively influencing the thought process of the generation that heard those songs. His critics use many stray lines taken out of context to buttress their opinions. Yet this is not an attack on the critic but a defence of the voice of an era in Malayalam.

Firstly, Vayalar is immortal for Malayalees not because of his lyrics but perhaps despite it. His serious poetry is a testament to that. If one word in Thadaka was enough to place the poem in the bronze age, yet another single word was enough to let loose a creative Ashwamedham in a poem of the same name.

Malayalam poetry has always had poets who espoused ideas ahead of its time, yet it reached a watershed moment in Changampuzha and his realism sprinkled romanticism. Later on, as Malayalam poetry drifted sometimes and was steered at other times towards modernism. Societal changes from the late 30's forced pluralism in thoughts and created a contradiction in ideas both of which are necessary in creating a perfect fecund world for both Vayalar and "art" itself in its myriad forms..

As in other aspects of human existence, the depth and significance of any art or idea is the acknowledgement and appreciation of inherent contradictions. This leads to such contradictions becoming a manifestation of the beauty of plurality of existence. The contradiction in Vayalar's works is also a result of such a plurality. He brought together realism and romanticism in his works to the extent that he used a flower that blossomed in a temple garden as a call for revolution.

Vayalar's 3 decades in Malayalam literature can be divided into two halves of fifteen years each. The first was poetry heavy and then second was cinema lyrics heavy. Though the periods are not watertight and there are notable poems in the second half, yet it is not as fertile as in the first half. Something that the great man himself unfairly regretted because it is his lyrics that were more easily available to the common man. While poetry is still elitist, movie music was and is truly egalitarian. In the late 60's and 70's any function in Kerala from a political meeting to a wedding blared out the hit songs of that time, radio was affordable or at least accessible to many and hence almost everyone could hear the songs time and again and understand the concepts stated therein.

It is also a difficult art to master, if poetry is the verbalisation or metrical composition of one's own life experiences and circumstances, creation of lyrics is the same of a fictional situation. Yet even in such circumstances Vayalar's lyrics contained some of the most sublime of poetry and his lyrics explored everything including blackholes, the emptiness of moon, the forbidden love of a Dravidian princess and even the smouldering volcano of emotions in an honest man on his way to the gallows.

Yet it alleged that it is reductive of Vayalar to compare earth to a naalukettu, rather than an expression of an astonishing aspiration of a newly liberated humanity to understand and more importantly enjoy its surroundings fuelled by science rather than scripture. He echoes this in his later poems where he claims immortality and the far away galaxies all for humankind as a while and not for the individual soul.

As the charges are that his use of chaste language and the enunciation of Indian mythology and civilisation in his works was to pander to the feudal heritage the answer is that it was not but is an attempt to seek a continuity in existence for modern India and to set the stage for a modern self-reliant post-colonial India rooted in logic. Hence while it can be conceded that he has influenced many generations the said influence was never negative.

Growing up in the 70's and 80's in Kerala, I grew up and learned about life, love, politics, society,

history, mythology and even the geography of our land listening Vayalar's lyrics and they were not just movie songs but they have an independent existence as poetry. While there were other great lyricists Vayalar for his sheer body of work is at the very least first amongst equals.

Personally, for me 12 years ago when I lost my dad and was keeping vigil over his body, at some point during that restless night the lines from his autobiographical poem's crept into my thoughts for a few seconds emphasising to me how even in our darkest hours of existence Vayalar continues to viscerally and indelibly affect and mould a Malayalee's thoughts.

In conclusion I will paraphrase Vayalar, in his poem Realism and Reality he writes "in my verses if a flower has more petals than one seen through a camera lens please don't blame me, one is the result of human's emotional interactions with nature and the other is a picture of a flower".

VAYALAR RAMA VARMA:
THE VOICE OF ROMANTIC ELEGANCE, SPIRITUAL SYMPHONY, AND SOCIAL JUSTICE.

Prof. Pradeep Vasudevan
Consultant in Clinical Genetics

Vayalar Rama Varma is often revered as the bard of Malayalam cinema and one of the greatest poets of Malayalam literature. There is not a single Malayali in the world who hasn't heard or hummed a few lines of his lyrics or poetry. The name Vayalar is etched deeply in the hearts of all Malayalam speaking people across the world. As a lyricist and poet, Vayalar's contribution to the cultural and artistic tapestry of Kerala is immense. His evocative lyrics, which blend with profound emotional and romantic depth, have left an indelible mark on the Malayalam movie industry.

Vayalar Rama Varma (known by the pet name Kuttan to family members and close friends) was born on March 28, 1928, in the beautiful small village of Vayalar in Alappuzha district. The 4 letters in Malayalam (വയലാർ) are synonymous with Vayalar Rama Varma. Historically, the place is significant due to the uprising of 1946, a pertinent event in the communist movement in Kerala. This uprising was part of a larger struggle by the workers and common people against feudal landlords and/or colonialism, and it left a lasting impact on the political landscape of Kerala.

Vayalar is the only son of Vellarappalli Kerala Varma and Raghavaparambil Ambalika Thamburati. He lost his father at the age of 3 years and was brought up by his mother and uncle. He studied at the English medium school at Cherthala. The young boy was destined for a life enriched with arts, music and poetry. He grew up in a culturally rich environment that fostered his literary talents from a tender age.

Vayalar went on to study Sanskrit and Malayalam at a young age. His knowledge of Sanskrit allowed him to draw inspiration from classical literature, mythology, and Malayalam poetry, which enriched the depth and beauty of his own poetry and lyrics. The scenic beauty of his native village and the socio-political and cultural aspects of that era ignificantly influenced his writing, lending it a characteristic flavour of realism, romanticism and resonance of human emotions.

VAYALAR AS A POET

Vayalar started writing poetry while in school, publishing his first poem in a magazine called Swarat. His poems started coming up in many magazines and he thought of publishing a collection of his poems. He approached many publishers but was unsuccessful. In the end Mr Madhava Pai (Narasimha vilasom book stall-Thuravoor) agreed to publish his poems as an anthology (Padamudrakal) under the name Rama Varma Thirumulpad; subsequently there was Vayalar Punnapra uprising in October when Mr Pai changed the author's name in the book to Vayalar Rama Varma.

Vayalar Rama Varma was a true follower of the leftist path, influenced by Comrade C.K. Kumara Panicker who was widely known as Vayalar Stalin. His commitment to socialist and communist ideals are evident in many of his songs, where he speaks about social justice, equality and the struggle of the working class and labourers. He often used his lyrics as a medium to voice the aspirations, demands and struggles of the common people.

In 1953, his friend and contemporary, and another great Malayalam poet, Sri O.N.V. Kurup introduced Vayalar to Sri Devarajan Master, the most popular music director of that time. This duo's first song was Balikudeerangale. The Pallavi for this song is as follows.

Balikudeerangale, bali kudeerangale
Smaranakalirambum rana smaarakangale
Ivide jana kodikal chaarthunnu ningalil
Samara pulakangal than sindoora maalakal

This iconic and powerful song was performed at the Martyr's square at Palayam in Trivandrum as part of the centenary celebrations in 1957 in front of many distinguished guests including Sri Rajendra Prasad, the first president of India. Vayalar wrote many songs for KPAC (Kerala People's Arts Club), but the song, Balikureedangale is deeply embedded in the history of the socio-political landscape of Kerala. KPAC was a prominent theatre group known for its role in promoting leftist and communist ideologies through art, and Ningalenne Communistakki was the play, this song was played. It became one of the most influential songs of the leftist and communist movement in Kerala.

The poetic beauty, and its engagement with social, political, mythical and philosophical themes along with heartfelt emotional nature of his poems, made him extremely popular to the masses. Between the 11 years from 1950 to 1961, he published a number of anthologies including Konthayum Poonoolum (1950), Enikku Maranamilla, Mulangaadu Naadinte Nadam (all in 1955), Oru Judas Janikkunnu (1955), Ente Mattolikavithakal (1957), and Sargasangeetham (1961).

His published works include a Khandakavyam titled Ayisha, two short story anthologies, Raktham Kalarnna Mannu (1956) and Vettum Thiruthum (1987) and a travelogue called Purushantharangaliloode (1965) and later an essay collection, Kuppichillukalum rosadalangalum (1986).

VAYALAR AS A LYRICIST

Vayalar's contribution to Malayalam cinema as a lyricist is unparalleled. He was and is still the uncrowned king of Malayalam songs. His ability to write lyrics that were both deeply poetic and easily relatable, made his songs incredibly popular among the masses. He first wrote 5 songs for the movie Vazhivilakku which unfortunately was never released. In 1956, he got the opportunity to write the lyrics for the movie Koodappirappu, which was directed by Mr JD Thottan. This started his 'Aswamedam in Malayalam Movies' for the next 2 decades until his untimely and unfortunate demise in 1975.

The cinema songs of the trio Vayalar-Devarajan master- KJ Yesudas resulted in a synergy that elevated Malayalam film music to new artistic heights in Indian Movies. In 1972, Vayalar Rama Varma was given the national award for the song "Manushyan mathangale srishtichu, mathangal daivangale srishtichu"(Humans created religions and religions created gods). The first line reflects the idea that religions and god(s) were created by humankind for their selfish desires and division of society. This was the first award for a Malayalam Lyricist nationally (Malayalam cinema had to wait for another 16 years for this award again).

Vayalar's lyrics transcended the films they were part of, becoming anthems. All his songs reflected the main theme in each movie. The depth, breadth and range of his lyrics have made them a permanent part of Kerala's cultural consciousness. This was the golden age of Malayalam movies for meaningful songs by the Lyricist trio Vayalar-P. Bhaskaran- O.N.V. Kurup (along with Sreekumaran Thampi) when they contributed to the artistic and intellectual richness of Malayalam cinema. The music directors included G. Devarajan Master, Dakshina Moorthy Swami, K. Raghavan master, M.S. Baburaj, M.K. Arjunan master, L.P.R. Varma etc. It is said that Vayalar went on to write about 2,000 songs for about 250 movies of which more than one-third were composed by G. Devarajan.

Vayalar Rama Varma's songs are a rich tapestry of themes, each reflecting his deep understanding of human emotions, social issues, and philosophical questions. Whether it was love, socialism, spirituality, or patriotism, Vayalar had a unique ability to capture the essence of these themes in his lyrics, making his work timeless and universally resonant. I have selected the following songs reflecting the popularity and various themes over the 2 decades when Vayalar wrote for Malayalam Movies. It is laborious to classify Vayalar's songs into different themes as there is a lot of overlapping ideas and interpretations in each and every song.

Spirituality and Devotion: It may sound contradictory that Vayalar Rama Varma wrote some of the most popular devotional songs even though he was an Atheist. His lyrics not only convey devotion but also explore complex spiritual themes through poetic imagery and metaphors. Some of his songs are so intertwined with revolution, rationalism and reasoning that it is difficult to distinguish where philosophical traditions stop and proletarianism starts or vice versa.

1. Sharanam ayyappa swami sharanam ayyappa
2. Padmatheerthamae unaroo maanasa padmatheerthamae unaroo
3. Saraswathiyaamam kazhinju
4. Ambalaparambilae aaramathilae

Nature and Beauty: Vayalar is exceptionally talented for capturing the beauty of nature. His lyrics aints a vivid picture of Kerala's lush landscapes, serene rivers and backwaters, and the gentle play of the elements. He romanticises nature, portraying it as a source of love, beauty, and comfort.

1. Aayiram padasarangal
2. Chandrakalabham
3. Indravallari poochoodivarum
4. Neelaponmanae
5. Shangupushpam
6. Suryakaanthi

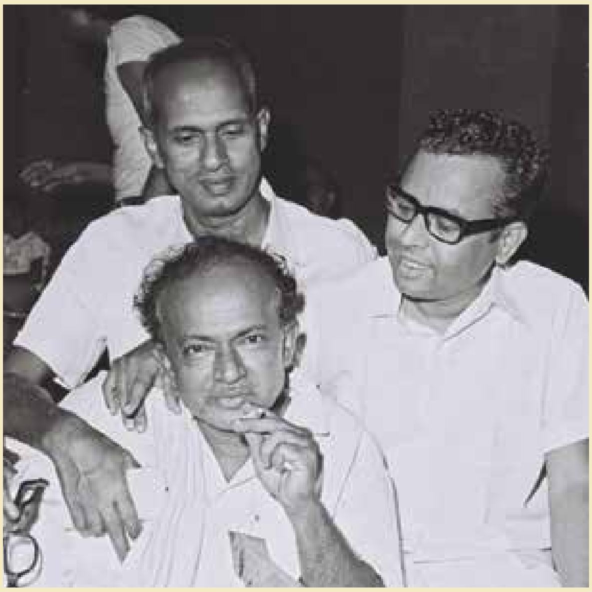

Love, Romance and emotional relationships: Some of Vayalar's evergreen songs are filled with longing of love and pain of separation yearning to be reunited with one's beloved. If Vipralambha sringaram was the theme in some songs (Love in separation), it was sambhoga sringaram in others (erotic and romantic love). The sexuality and sensuality in some of the songs were expressed with such subtlety and poetic finesse that many of his lyrics and phrases are open to interpretations based on one's own imagination and fantasy.

1. Chakravarthini
2. Kayamboo
3. Manjubhashini
4. Thangabhasma kuriyitta
5. Thankathalikayil
6. Swargaputhri Navarathri
7. Venchandralekha
8. Venna tholkum

Politics, Philosophy and Reflections: Vayalar was deeply influenced by his political beliefs, particularly communism. His songs often reflect a synthesis of socialism, communism, and reflections on society, offering profound insights into human nature, wealth, social justice and the struggles of the working class people.

1. Agniparvatham
2. Chalanam Chalanam Chalanam
3. Manushyan mathangale
4. Pravachakanamare

Dreams, mystery and enigma: Swapnagal (dreams) were always a highlight of Vayalar's lyrics. Many of his songs reflect on the fleeting nature of dreams and the pain of unfulfilled aspirations, underlining the delicate balance between hope and despair.

1. Enteswapnathin
2. Mayajalaka vaathil
3. Swapnangal swapnagale

Folk, Melody and Cultural Elements: Vayalar's lyrics incorporated elements of folk melody and culture, reflecting the rich traditions and heritage of Kerala. His ability to weave folk melodies with deep cultural symbolism made his songs resonate with the everyday lives of people, while also preserving and celebrating the regional artistic and cultural practices.

1. Kadalinakkare ponorae
2. Kasthoorithilamittu
3. Kudamulla poovinum

Miscellaneous: Most of his songs cannot be classified into a specific theme as they are a hybrid of all the above and much more like the song Yavana Sundari or Thangathazhika in the movie Pearl view (1970).

There are also many stories on the context and how he created his songs. One of the popular ones is this incident. In 1967, Malayattoor Ramakrishnan's famous novel, Yakshi was published. In 1968, this was made into a movie, directed by KS Sethumadhavan with Sathyan, Sharada and Ushakumari as lead actors. The story is about a college lecturer who is disfigured in a laboratory accident and then marries a woman who is willing to accept him completely. Overtime, he suspects that his wife is not human.

The movie was made perfectly according to the script, but the distributors thought that there wasn't a proper romantic song in the film, and it was decided to include one in the eleventh hour, literally. Vayalar agreed to write one. At that time he was staying at Mylapore, New Woodlands hotel. It is said that Devarajan Master went to Vayalar's room that morning to get the lyrics. It had to be composed, Sang by Yesudas and then choreographed and shot the same day with the main actors before adding to the movie.

Vayalar opened the door to his room with a smiling face and asked Devarajan Master to come inside and sit on the chair, Through the balcony he could see the clouds on the sky and apparently said that "wow, can't you see the dance of the clouds on the sky". Saying this he took that day's Hindu Newspaper and went to the washroom. He came back after a few minutes and handed over 4 lines of a song on the unprinted margin of the paper and said to Devarajan Master, to start composing with these 4 lines, "I will come after

some time with the rest of the lyrics". Those four lines went on to become an evergreen hit song and remains in the heart of every Malayali. This song was composed in Kalyani raga by Devarajan Master (Sung in two beautiful versions- male version by K.J. Yesudas and female version by P. Leela).

സ്വർണ്ണച്ചാമരം വീശിയെത്തുന്ന സ്വപ്ന
മായിരുനെങ്കിൽ ഞാൻ
സ്വർഗ്ഗസീമകൾ ഉമ്മവെയ്ക്കുന്ന സ്വപന
മായിരുനെങ്കിൽ ഞാൻ
ഹർഷാലോലനായ് നിത്യവും നിന്റെ
ഹംസതൂലികാശയ്യയിൽ
വന്നു പൂവിടുമായിരുന്നു ഞാൻ എന്നുമീ പർണ്ണ
ശാലയിൽ

This was the genius of Vayalar; he weaves in different strands of dreams and reality, every word and syllable striking a deep chord in your soul.

Awards

Ramavarma received many awards including the Kerala Sahitya Akademi Award for Poetry in 1962 for his poetry anthology, Sargasangeetham. He received Kerala State award for lyrics four times.
1969-Nadhi and Kadalpalam
1972 for Chemparathy
1974 for Nellu and Athidhi
1975 for Chuvanna Sandhyakal and Swami Ayyappan

Vayalar's family

Vayalar Ramavarma married Puthekovilakathu Chandramathi Thamburati in 1951 but the couple did not have children together. He then married Smt Bharathi Thamburati, the younger sister of Chandramathi Thamburati and have a son Vayalar Sarathchandra Varma, and three daughters Indulekha, Yamuna and Sindhu. His son, Vayalar Sarathchandra Varma is a poet and Lyricist and coincidentally his first lyrics were composed by none other than G Devarajan Master in the movie Ente Ponnuthamburan. All the songs he wrote for the movie, Mizhirandilum were huge hits. Sarathchandra Varma has written over 500 songs for more than 175 movies.

Legacy of Vayalar Rama Varma

സ്നേഹിക്കുകയിലല്ല ഞാൻ, നോവുമാത്മാവിനെ;
സ്നേഹിച്ചിടാത്ത ഒരു തത്വശാസ്ത്രത്തെയും

The above stanza summarises all his emotions and philosophical thoughts. Even though Vayalar was considered an eternal companion of communist movement and have deep rooted knowledge of Dharmic traditions, he says that ultimately, he does not accept any philosophical teachings which doesn't recognise human love, care and compassion. This conveys a deep sense of contemplation and self-reflection. He has the ability to encapsulate emotions in simple yet profound words making them deeply impactful and immortal. Keralites are so blessed to have a lyricist and poet who truly understood and expressed love and romanticism through spirituality, socialism and science. Vayalar has no death, he lives in the minds and memories of millions of Malayalees all over the world.

MINDFUL GARDENING

Dr. Arun Kishore
Consultant Psychiatrist

I crouched in our garden furiously digging out several new shoots of a rather fast-growing grass planted by the previous owner. I felt a sense of frustration, partly of anger because this grass spread quickly, to places where we wanted to put in new plants. A few days later, I noticed this grass on sale at a local nursery selling at a reasonable price. One person's plant is another's weed, indeed.

A weed is a plant in a place I did not want it to be in. I realised that I was making choices. Choices based on my preference for how our garden should be. This choice may conflict with another's, my wife's for example (fortunately we share a dislike of this particular grass). How would I resolve that conflict, I wondered, if someone were to disagree with my choice? Whose right is right, a question of "truth", "fact" or of personal reasons.

I wrote an imaginary poem, a discussion with a (real) robin who used to frequent our garden. A further question that arose during the imaginary discussions, was about "ownership" of the garden. Was it the robin's or ours or did it belong to the plants who had been there much before we arrived. And more importantly, what did the word "ownership" signify? Responsibility for proper care of what was owned, most certainly.

An amusing, serious and rather circular thought presented itself to my mind. If the robin "owned" the garden, then I would be his responsibility and vice versa. This circular question was of some portent in the light of the potential conflict I described previously. A question about rights around ownership. I became aware that we, the robin and the plants, shared a space. A space none of us owned, unless I wanted to assert my ownership, which might involve a certain degree of violence in claiming "rights". In a sense this space we shared was sacred, in a non-religious, secular manner. A place worthy of respect and one we could care for, together.

To garden mindfully, throws up moral questions, interesting ones if one were so inclined. Our garden crosses the boundaries between mind and the world. One meeting the other, seamlessly, without conflict. Or so I think. Gardening, for me, is rich with layers of meaning, drawing connections between the natural world, personal choice, and larger philosophical questions. Our garden is not just a physical space, but a microcosm for exploring complex ideas about life, ownership, morality, and the interconnectedness of all living beings..

The robin loved to peck at worms. He crosses several boundaries (in my mind) between what a safe space is (for a bird and a human) and about risk. Being immersed in the world of risk myself as a professional, I am acutely aware of the danger he carries by approaching another species. Especially when he appears to come close and brush against my gardening glove, as though to attract my attention.

I talk to him, sometimes warning him of the danger, sometimes complaining about the grass I am trying to eradicate. As though to comfort me, he offers a worm he discovered. I politely declined the offer hoping I had not hurt his sensibilities.

One day, he did not appear, nor the next few weeks. We grieve his disappearance, my wife and I, as though we had lost a friend, a constant presence.

Loss and grief play a role in our gardening, along with the calmness and joy it can afford.

A few years back, a feral pigeon found itself in our overgrown lawn. It nestled against the long grass, trying to hide. We watched it struggle, with one broken wing. It kept flapping the useful one, unable to fly. I rushed out in panic and pain, hoping to help it, to set it free. The pigeon allowed me to wrap itself in warm cloth and place it in a cardboard box.

I called the local vets. They had nothing to offer, for a feral pigeon. A bird no one owned. Until it became "my pigeon", one I felt responsible for, by sheer chance.

I was reminded of people, migrants, adrift in a boat on the sea wishing for safety and a new life. This is often combined with

a determination to struggle, to work, to get ahead in life. They were hoping to come to a place they believed, would accept that desire. Some of them clutching a child, they hoped to save, to give a life they themselves had never known.

Yet like my newfound friend, the feral pigeon, they were rejected by a system, that only thought in numbers, forgetting humanity. They were no one's responsibility, till they arrived on a shore.

I brought the pigeon in, carefully enveloping it in warm cloth, offered some water and grain. The pigeon appeared calm almost resigned to its end. The end came soon, a few hours later. I buried the dead bird in a quiet corner of the garden and the next year, planted a rose bush at that spot.

I watched the newly bought sunflower plants become shadows of their existence as the snails and slugs decimated the leaves and prevented them from flowering. We had bought these at considerable cost from a highly recommended nursery. Another sunflower plant, bought at the same time from a less known nursery, grew with no problems.

To my delight, the blue coloured "slug and snail" pellets I scattered beneath the plants turned out to be effective. I found dead and paralysed slugs beneath each plant the next day.

Strangely, I felt devastated. The dead slugs repelled me. I could not touch them. I expected to be happy, to gloat at my "victory" over those snails. Yet like Ashoka, after a battle, I felt lost. Whose victory was it?

I stopped using the pellets, yet the bodies accrued beneath the plants. Later, ants accumulated, perhaps to eat the bodies of the dead slugs. They formed black colonies over the stems of the plants. The plants felt overwhelmed, as I did.

The futility of conflict and the idea that in nature, as in life, victory and loss are not always clear-cut or satisfying. Who "wins", who is the "loser" here? A question that arose and lingers troubling me.

Our garden throws up for me questions about life, about morality and choice. I grapple with them, every day, every moment. The awareness of complexity, about the multiplicity of choices I could make, increases

the mindful application of every choice.

All this while I have been considering my choice as though it were separate from that of the plant, one just founded on human choice. The question arises. Do plants have choices? Can they choose?

Many years ago, a relative, then an avid gardener and a music lover walked around his garden listening to Indian classical music. He believed the plants responded to the music. He believed that plants have a mind just like human beings. This might seem like pure fantasy. However, examining the evidence, one realises that there might be some truth in the idea.

Aristotle, the western philosopher and contributor to theoretical botany, thought that living beings have nourishment, growth and decay, constant cycles of life.

Jagdish Chandra Bose, the well-known Indian scientist and polymath developed the crescograph that could measure plants' response to various stimuli. His research, done in the 1920's showed that plant tissue used electrical conduction, like animal tissue. This was path breaking, since hitherto scientists had believed that chemical conduction was all that plants were capable of. Bose believed that plants responded to pain as did animals did. His book "The Nervous mechanism of plants" equated the plant kingdom to animal kingdom.

Jacques Tassin in his book "What do plants think" warns us of tending towards a zoocentrism. We tend to measure plants using the lens of animals and humans and attribute qualities that we know exist in animals to plants too. Some scientists have wondered if plants were conscious and have agency. Perhaps we need to think about plant behaviour using paradigms suited to plants. Perhaps we need to develop a philosophy about plant life and behaviour, separate from that about animal behaviour.

I notice a cyclicity in the growth of plants in our garden. A few degrees of change in temperature allows shoots hidden within the soil to emerge to the surface. The robust ones are plants such as the dandelions that emerge from amongst the green of the lawn. I hurry to mow the lawn and remove these "weeds" and hide them from the curious eye of a passing neighbour.

The first flowers are the beautiful snowdrops and crocuses. The colourful tulips make their appearance along with English bluebells. The yellow daffodils sway in the wind before giving way to the roses, gladioli and sunflowers.

Each year, the cycles reiterate themselves with the seasons. I noticed that each flower spike of the gladioli, gradually bow, before I cut them off to adorn a flower vase. They seem to yield to a new and younger spike which in turn bows to the next.

The word ritu means 'season's in Sanskrit and most Indian languages. Seasonality and season changes are cyclical. The word Rta conceptualises a universal order with an almost imperative force. Everything in the universe is subject to this Rta which has three components.

Gati indicates continuous movement and change, Samghatana conceptualises an interdependence of parts of the system and Niyati, the inherent order of interdependence and movement.

Plants demonstrate this sense of order and cyclicity and bring back the peace of a sense of Rta in this world where there does not seem to be any order. Our garden affords that sense of calm and order when I enter it.

A garden is never complete until the final thing has been removed, is a well-known a Japanese saying. This reflects a sense of decluttering and minimalism. We tend to fill gardens, as we fill our minds, with words, with constantly doing things. Our minds, the saying implies, needs to just be and does not need to constantly be active in doing things with words or actions. To achieve that, one needs to remove things from the mind such as thoughts, or the need to act or do.

The duality between doing and being suggested itself to my mind. This duality itself is something we create, to make sense of the world. I believe we need to seek a balance between doing and being. It suggests that perhaps the goal is not to dominate or perfect the garden (or life) but to find peace in simplicity and acceptance, allowing the natural world and our thoughts to coexist without unnecessary interference.

Ultimately, our garden is a space where I can engage with life's uncertainties, a place where I confront and make peace with the complexities of existence. It is a living metaphor for the balance between control and surrender, action and stillness, individuality and interconnectedness. Through mindful gardening, I am not just tending to plants; I am cultivating a deeper understanding of myself and the world around.

പുട്ടേ... മാപ്പ്

Dr. Murali Krishnan
Neuro -surgeon Kannur

വല്ല്യകാര്യം ചർച്ച ചെയ്യുന്ന വേളയിൽ,
തെല്ലു തമാശ നാം ചൊന്നാൽ,
വല്ല്യവരെന്നു നടിക്കും വിശാരദർ
വല്ലാത്ത മട്ടിൽ പറയും!!
ഓണത്തിൻ വേളയിൽ, പുട്ട് വിറ്റീടുവാൻ ,
നാണമില്ലേ നിനക്കെന്ന്.
മറ്റുള്ള വസ്തുക്കളെത്ര വിറ്റീടിലും
പുട്ടിന്നു മാത്രം അയിത്തം.
ഓണം സമൃദ്ധമാക്കീടുവാൻ നമ്മൾക്ക്
കാണവും വിറ്റഴിച്ചീടാം
മാലോകർ പുട്ടോണക്കാലത്ത് വിറ്റെന്നാൽ
മാവേലി എത്തുകില്ലെന്നോ?

കട്ട പണം, ഒരാൾ വെട്ടിച്ചുപോവുകിൽ ,
കട്ടായം നാം പറഞ്ഞീടും .
തട്ടിപ്പ് കാണിച്ചു നേടിയതൊക്കെയും ,
പുട്ടടിക്കാനായെടുത്തു .
വെട്ടിച്ചു നേടിയ സമ്പാദ്യമെങ്കിലോ
പുട്ടു വാങ്ങാൻ മാത്രമെന്നോ?
കട്ട പണം കൊണ്ട് മറ്റുള്ള ഭക്ഷണം
ഒട്ടുമേ കിട്ടുകില്ലെന്നോ?
വെട്ടിച്ച കാശിന്റെ പാപഭാരം നമ്മൾ
പുട്ടിൻ മുതുകത്ത് ചാർത്തും...
സമ്പത്ത് കൈവശം വന്നുവെന്നാകിലോ ,
വമ്പത്തരം എത്ര കാട്ടും?!
സമ്പത്ത് നേർവഴി നേടിയതല്ലെങ്കിൽ
കുമ്പസാരം പുട്ട് കൊണ്ടോ?
മറ്റുള്ള ഭോജ്യങ്ങൾ കോരിയെടുത്ത നാം,
പുട്ടിനെ കുത്തി വീഴുന്നു.

നന്ദികേടിങ്ങനെ നാമെത്ര ചെയ്കിലും,
എന്നുമക്ഷോഭ്യനീ പുട്ട് .
ആവിയിൽ വെന്തവൻ ,ആരോഗ്യദായകൻ,
ആമാശയത്തിനു പഥ്യൻ.
കൊട്ടിക്കയറും രുചിയുടെ മേളങ്ങൾ,
പുട്ടും കടലയും ചേർന്നാൽ.
മുട്ടക്കറി കൂടെ മന്ത്രിയായുണ്ടെങ്കിൽ,
പുട്ടെന്നും രാജധാനി രാജൻ...
തട്ടു കടയിലെ ചില്ലു കൂട്ടിന്നുള്ളിൽ,
പുട്ടു മാത്രം നിത്യതാരം.

ഇത്രനാൾ നമ്മെ വളർത്തിയ പുട്ടിനെ,
എത്ര നാം നിന്ദിച്ചിടുന്നു!
മറ്റുള്ളവർ ചെയ്തു കൂട്ടുന്ന തെറ്റിന്
കുറ്റമേൽക്കേണ്ടി വരുന്നോർ,
ചുറ്റിലും കേഴവേ, നാമോർത്തു പോകുന്നു
പുട്ടുപോൽ ,ശപ്ത ജന്മങ്ങൾ...
പുട്ടേ ക്ഷമിക്ക, കാട്ടുന്ന തെറ്റിന്
മുട്ടു കുത്തികൊണ്ട്, മാപ്പ് !!!

പേരും പെരുമയും

Mr. K. Natarajan
Passionate writer. Has published a book of poems.

അല്ലെങ്കിലും പേരിലേന്തിരിക്കുന്നു?
ശരിയാണ്. പക്ഷേ എല്ലായിപ്പോഴും ശരിയായിരിക്കണമെന്നില്ല. (അഭിപ്രായം പറയാൻ വരട്ടെ, മുഴുവൻ വായിച്ച ശേഷം പറയൂ)

ഇതിൽ എഴുതിയിരിക്കുന്നതെല്ലാം ശരിക്കുണ്ടായിട്ടുള്ളതാണ്; ഒന്നും സാങ്കല്പികമെന്നുമല്ല . ഇടക്ക് അൽപം അതിശയോക്തിയെല്ലാം കൂട്ടിയിട്ടുണ്ട്. വായിച്ചിട്ട് ആർക്കെങ്കിലും വിഷമമോ ദേഷ്യമോ മറ്റോ വന്നാൽ എനിക്ക് ഒരു ചുക്കും ഇല്ല. ഞാൻ ഒരു മുൻകൂർ ജാമ്യവുമേടുക്കുന്നില്ല.

കുറെ വർഷങ്ങൾക്കു മുമ്പ് ഞങ്ങളെ കണ്ടു പരിചയപ്പെടാൻ ഞങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ ഒരു ചെറിയ കുടുംബം വന്നിരുന്നു. ചെറുപ്പക്കാരായ ഭാര്യ, ഭർത്താവ്, മൂന്നോ നാലോ വയസ്സുള്ള ഒരു കൊച്ചു പെൺകുട്ടി. Bristol-ൽന്ന് ജോലി മാറ്റമായി ലണ്ടനിൽ വന്നതാണ്. അവിടെയുള്ള എൻെറ സ്നേഹിതൻ രവി പറഞ്ഞതനുസരിച്ച് വന്നതാണ്. അവരെപ്പറ്റി രവിയോട് ചോദിച്ചപ്പോൾ ‘ നല്ല കൂട്ടരാണ്. എല്ലാം അവർ നേരിൽ പറയും‘ എന്ന് മറുപടിയും കിട്ടി. പറഞ്ഞതനുസരിച്ച് നാലുമണിക്ക് അവരെത്തി. ബെല്ലടിച്ചപ്പോൾ ഞാൻ മുഖത്തൊരു പുഞ്ചിരിയെല്ലാം ഘടിപ്പിച്ച് വാതിൽ തുറന്ന് സ്വീകരിച്ചു. സുമാർ ഇരുപത്തിയഞ്ചു വയസ്സുള്ള ഒരു സുന്ദരിയായ യുവതി. രണ്ടോ മൂന്നോ വയസ്സ് കൂടുതൽ തോന്നിക്കുന്ന സുമുഖനായ ഒരു ചെറുപ്പക്കാരൻ, മൂന്നോ നാലോ വയസ്സുള്ള നല്ല ചന്തമുള്ള ഒരു കൊച്ചുമോൾ. വരൂ ഇരിക്കൂ എന്നെല്ലാം പറഞ്ഞു അവരെ ഇരുപ്പു മുറിയിലേക്ക് കൊണ്ടു വന്നു. നിങ്ങളെ പറ്റി ചോദിച്ചപ്പോൾ രവി പറഞ്ഞത്‘ എല്ലാം അവർ നേരിട്ടു പറയും‘ എന്നായിരുന്നു എന്ന് ഞാൻ മുഖവുര ഇട്ടു.

ഹസ്തദാനം ചെയ്തുകൊണ്ട് യുവാവ്,‘ ഞാൻ ജിയാഷ്. ഇത് എൻറെ ഭാര്യ അൻസി‘ എന്ന് പറഞ്ഞു. സോഫയിൽ ഇരുന്നു. അൻസിയുടെ സാരിയിൽ മുഖം മറച്ചു കൊണ്ട് അടുത്തുതന്നെ കൊച്ചുമോളും ഇരുന്നു.‘ മോളുടെ പേരെന്താ‘ എന്ന് ഞാൻ കുഞ്ഞുമോളോട് ചോദിച്ചു. അവൾ മടിച്ചു കൊണ്ട് തലയും താഴ്ത്തി മിണ്ടാതിരുന്നതേയുള്ളൂ. അപ്പോൾ അച്ഛൻ പറഞ്ഞു ‘ ഫർസാന‘.

അതുവരെ ഞാൻ മനസ്സിൽ കരുതിയത് ജിയാഷ് ഹിന്ദുവും അൻസി ക്രിസ്ത്യാനിയും തമ്മിൽ മിശ്രവിവാഹമായിരിക്കും എന്നാണ്. കുഞ്ഞുമോളുടെ പേര് ഫർസാന എന്ന് കേട്ടതും ഞാനറിയാതെ തന്നെ എൻറെ മുഖത്ത് ഒരു ആശ്ചര്യഭാവം വന്നിട്ടുണ്ടാവാം. അതുകണ്ട് അൻസി പറഞ്ഞു‘ അങ്കിൾ ഞങ്ങൾ മൂന്നുപേരും മുസ്ലിമാണ്. അൻസി ഒരു അറബി പേരാണ്‘. വേറെ ഒരു സംഭവം ഉണ്ടായത് പറയാം. 1987ലോ 88ലോ ഉണ്ടായതാണ്. അന്ന് ഞാനും കുടുംബവും Leicesterൽ ആയിരുന്നു. അവിടെ മലയാളികൾ വളരെ കുറച്ചു പേരെ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ആറോ ഏഴോ കുടുംബങ്ങൾ. ആർക്കെങ്കിലും വിരുന്നുകാരായി ബന്ധുക്കൾ വന്നാൽ, വന്നവരെയും കൂട്ടി എല്ലാ മലയാളികളുടെയും വീട്ടിൽ പോകുമായിരുന്നു. ഒരിക്കൽ ഹേമയുടെ ബന്ധുക്കൾ സൗമിനിയും ദിവാകരനും ആദ്യമായി ഇംഗ്ലണ്ട് കാണാൻ വന്നിരുന്നു. താമസം ഞങ്ങളുടെ കൂടെ Leicesterൽ. ഒരു ശനിയാഴ്ച അവരെയും കൂട്ടി പതിവുപോലെ രണ്ടുമൂന്നു മലയാളി സ്നേഹിതന്മാരുടെ വീടുകളിൽ പോയി. അന്ന് അവിടെ ഒരു കമ്പനിയിൽ മാനേജരായി ജോലി ചെയ്തിരുന്ന ആൻറണിയും ഭാര്യ ജൂലിയും കുട്ടികളും താമസിച്ചിരുന്നു. ഞാനും ഹേമയും ദിവാകരനെയും സൗമിനിയെയും കൂട്ടി ആൻറണിയുടെ വീട്ടിൽ പോയി. വിരുന്നുകാരെ അവർക്ക് പരിചയപ്പെടുത്തി.‘ ഇത് ഹേമയുടെ Cousin സൗമിനിയും ഭർത്താവ് ദിവാകരനും....‘

ഞാൻ പറഞ്ഞു തീരുന്നതിനു മുൻപേ ജൂലി ഇടയ്ക്കു കയറി,‘ *Sowmini! That is a typical Christian name"* എന്നു പറഞ്ഞു.

1982 ലാണ് ജോലിയായി ഞാൻ ഇംഗ്ലണ്ടിൽ എത്തിയത്. ഞങ്ങളുടെ ഓഫീസിൽ ജോൺസൺ എന്നൊരു സായിപ്പ് ഉണ്ടായിരുന്നു. ഒരു ദിവസം ഓഫീസ് കാൻറീനിൽ ഉച്ചഭക്ഷണം കഴിക്കാൻ ഞാനും ജോൺസണും ഒരേ മേശയിൽ ആണ് ഇരുന്നിട്ടുണ്ടായിരുന്നത്. ഓരോന്ന് സംസാരിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടയിൽ അയാൾ എന്നോട്,‘ *Natarajan, don't you think your name is a bit too long and difficult to say!"* എന്ന് ചോദിച്ചു. ഞാൻ അയാളോട് തമാശരൂപത്തിൽ,‘ എൻറെ പേര് യഥാർത്ഥത്തിൽ നീളം കുറഞ്ഞ പേരാണ്. എന്നെ നടരാജൻ എന്നു തന്നെ വിളിച്ചാൽ മതി‘ എന്നു പറഞ്ഞു. ഹും. സായിപ്പിൻറെ ധിക്കാരം എന്നോട് വേണ്ട! നീളം കൂടിയ പേരാണത്രേ!

നീളം കൂടിയ പേര് എന്നുപറയുമ്പോൾ എനിക്കൊരു പഴയ സംഭവം ഓർമ്മ വരുന്നു. 1956ൽ ഞാൻ പറളി

ഹൈസ്കൂളിൽ എട്ടാം ക്ലാസിൽ പഠിക്കുന്ന കാലം. വേനലവധി കഴിഞ്ഞു സ്കൂൾ തുറന്നു പതിനഞ്ച് ദിവസം കഴിഞ്ഞിരിക്കും. ഒരു ദിവസം ഒരു പയ്യൻ പുതുതായി ഞങ്ങളുടെ ക്ലാസ്സിൽ ചേർന്നു. അയാളുടെ അച്ഛൻ ജോലിയിൽ മാറ്റമായി വന്നതാണ്. പയ്യൻറെ പേര്; വേണുഗോപാലചന്ദ്ര ഗോവിന്ദൻ നായർ! ഇത്രയും നീളം കൂടിയ പേര് കേട്ട്, ടീച്ചറടക്കം ഞങ്ങളെല്ലാരും അന്തംവിട്ടു പോയി. പല കുട്ടികളുടെയും പേര്, സുരേന്ദ്രൻ, ശങ്കരൻകുട്ടി, നടരാജൻ, പ്രസന്നൻ, എന്നൊക്കെ ആയിരുന്നു. ഇപ്പറഞ്ഞ വേണു എറണാകുളത്ത് ഒരു പേര് കേട്ട charterd accountant ആണ് .

എൻെറ മരിച്ചുപോയ അമ്മാവൻെറ പേര് കാക്കശ്ശേരി അനന്തപത്മനാഭൻ നായർ എന്നായിരുന്നു. എൻെറ സഹപാഠിയും സ്നേഹിതനുമായ' വടുക കൂട്ടാല രാജശേഖരൻ നായർ   ഇപ്പോൾ പറളിയിലുണ്ട്. ഇന്ത്യൻ ലോകസഭയുടെ സ്പീക്കർ ആയിരുന്ന' മാടബുഷി അനന്തശയനം അയ്യങ്കാർ. നമ്മുടെ സായിപ്പ് ഇവരെ ആരെയും കാണാതിരുന്നത് മൂപ്പരുടെ ഭാഗ്യം.

ഇനി പറയാൻ ബുദ്ധിമുട്ടുള്ള പേരുകളെടുക്കാം. പണ്ട് പൂനയിൽ ഉണ്ടായിരുന്നപ്പോൾ കേട്ട രണ്ടുമൂന്നു പേരുകളെടുക്കാം
'ഋഗ്വേദിത സഹസ്രബുദ്ധെ'
'ക്ഷിത്രോഷ് ഷ്രീഗാർപുരെ'
'ശാന്തനുറാവു ലക്ഷ്മൺറാവു കിർലോസ്കർ'
നമ്മൾക്ക് തന്നെ പറയുവാൻ ബുദ്ധിമുട്ടുള്ള പേരുകൾ. ചില ജർമൻ പേരുകൾ പറയണ്ട, ശിവ ശിവ. തീരെ പ്രചാരത്തിലില്ലാത്ത ചില പേരുകൾ ഉണ്ട്. ഇടത്തറയിൽ എൻെറ അയൽവാസിയും കളിത്തോഴനും സഹപാഠി യുമായ ഒരു പ്രസന്നൻ ഉണ്ടായിരുന്നു. (പാവം കുറേ വർഷങ്ങൾക്കു മുമ്പ് മരിച്ചു പോയി) പ്രസന്നൻെറ ഏട്ടന്റെ പേര്: സാരസേക്ഷണൻ. ഞങ്ങളെല്ലാം സാരം എന്ന് വിളിക്കും.(ഒരു ദിവസം ക്ലാസിൽ ഹിന്ദി മാസ്റ്റർ 'സാരം എന്നു വിളിച്ചപ്പോൾ, എന്റെ ഏട്ടൻ കുസൃതിക്കായി ഉറക്കെ 'അർത്ഥം' എന്നു പറയുകയും അടി കൊള്ളുകയുമുണ്ടായിട്ടുണ്ട്.) അതു പോട്ടെ, സാരത്തിന് മുഴുവൻ പേര് സാരസേക്ഷണൻ. സാരത്തിൻറെ ഏട്ടൻ അരവിന്ദാക്ഷൻ കല്യാണം കഴിച്ചു കൊണ്ടുവന്ന' സ്ത്രീ 'സാരസാക്ഷി'. Scandinavian രാജ്യങ്ങളിലെ ചില പേരുകൾ പറയുവാനും വായിക്കുവാനും ബുദ്ധിമുട്ടുള്ളതാണ്. സ്വീഡിഷ് പൗരനാ യിരുന്ന പണ്ടത്തെ U.N. Secretary General, "Dag Hjalmar Agne Carl Hammarskjöld". അദ്ദേഹം 1961ൽ ഒരു വിമാന അപകടത്തിൽ മരിച്ചുപോയി.

എവിടെയോ തുടങ്ങി, എവിടെയെല്ലാമോ എത്തി. തുടക്കത്തിൽ ഞാൻ പറഞ്ഞുവല്ലോ, പേരിലെന്തിരിക്കുന്നു എന്ന്. പക്ഷേ കുട്ടിക്കാലം മുതൽക്ക് തന്നെ അദ്ധ്യാപകരും കാരണവന്മാർ എല്ലാവരും' നല്ല പേര് സമ്പാദിക്കണം' എന്നു പറഞ്ഞു കേട്ടിട്ടുണ്ട്. നമ്മുടെ സ്വഭാവം കൊണ്ടും പെരുമാറ്റം കൊണ്ടും നല്ല പേര് നേടണം എന്നർത്ഥം. കൃഷ്ണൻ,, തോമസ്- എല്ലാം നല്ല പേരുകൾ തന്നെ. പെരുമാറ്റം കൊണ്ട് നല്ല പേര് സമ്പാദിക്കണം.

പെരുമ എന്നാൽ ശ്രേഷ്ഠത, മഹത്വം എന്നർത്ഥം. നല്ല പേര് നേടിയാൽ അതു ഒരു പെരുമ തന്നെയാണ്. 'പേരുകേട്ടവൻ' നല്ലതുതന്നെ. 'പേരു കെട്ടവൻ' ആവാതെ നോക്കണം. അതുതന്നെയാണ് പെരുമ..

THE TRAGEDY OF WAR

Geetha Venugopal
Previous editor, Palm Leaf magazine

The poem 'The Tragedy of War' is loosely based on an incident that was reported in an established newspaper, during one of the recent wars – it would resonate equally with any of the tragic wars that were and is being fought in Iraq, Afghanistan, Syria, Gaza, the Congo, Sudan or the Ukraine. It made extremely sad reading and had such an impact on the poet with respect to the desperation and traumatization such families must have gone through, especially the vulnerability of the young female(s) subjected to such treatment, that she felt she had to express her feelings through words on paper, in an effort to highlight the atrocities and difficulties that ordinary civilians have to bear in the name of war.

My little girl, with green blue eyes, a child so fair, in a blanket swathed,
A wrapped-up bundle, her face obscure, on my bosom breathed and lay,
Her warmth I felt, her frame so slight - too small to squeeze or hold too tight,
Her soft hand gently my ear did rub, then my curl she reached to clutch and play.

Between her digits, my loose, limp tress - Oh! her fingers, barely skin and bones,
The unwashed strand, she firmly held, to twist around, then let it go,
Auburn curls, her fair, round face did frame, her smile, it made my heart skip a beat,
The loveliness - her face so sweet - through bruise, dirt and smudge, still did glow.

Amidst mud-brick rubble sat her siblings four, three handsome lads 'n a girl, so fine,
Not much more in years than two-and-ten, huddle in sheltered ruins once our home,
It had a roof, now a tangled mess, lit by twinkling stars that the night sky span,
Dust 'n dirt a fine veil create, and intense cold and fear attempts curtail to roam.

To stand upright the children strive, as the sun each morn to its splendorous zenith rise,
Their legs too weak and battered to chase or play, they limp around, soon to slowly wane,
Pangs of hunger grip and shake their bodies, their parched, dry lips in anger smart and bleed,
An entreating glance they throw our way – 'Nourishment please to appease the pain'.

The look of desperation in their eyes, the silent plea pierces my already laden heart with guilt,
Utter helplessness, it's but profound – there's no way to turn, nowhere to scrounge for food,
Verdant growth, beaten down by summer heat, show no fruit nor leaf to take and chew,
Five scrawny bodies - mine to feed, in the failing light succumb to quietude, my hungry brood.

Amidst broken sleep, lingers the raw taste of hunger – gnawing, intense, unsubdued,
Many limpid pairs of eyes well with silent tears, about to roll, yet quick to suppress,
They cram beneath tattered rugs to fight bone-chilling cold that cloudless nights do bring,
And 'tho by inky darkness hidden, their soft, escaped sobs resound to shatter an intense stillness.

My heart no longer can bear glimmers of hope, wretchedness 'n deprivation has taken its toll,
In equal measure, into heights of despair and anger I tumble, to curse the hand kismet's dealt,
That morn, I spend with falcon eyes, on each twitch, turn and move of every child - except one,
Our girl, just ten with dark dreamy eyes, hand-in-hand skips beside her pater, every heart to melt.

Two less in years than our eldest son, her happy presence, our little home, she lit and graced,
But that morn, with her pa she'd left, on a journey to her aunt's and shop nearby to buy us food,
T'was some hours before the shadows fell, many more before the faint pop of rifles trailed away,
Twilight into nightfall merge, when shuffling footsteps from my light stupor awake me, 'n the brood.

All eyes turned to the table of stones, the two wooden bowls – brown 'n brimming full
Surely a mirage of luscious soup? yet the senses tingled - the aroma of cassava quite real,
The vision of food, a sparkle to the young ones' eyes brought, whilst on my face suffused,
Towards my man, relief tinged with utmost love, for he bore us the gift of vital life, so surreal.

That night, my cheerful band - less one - with bellies full, lay down to dream the night away,
Yet endless thoughts thru' my head did churn and turn, of reasons why my lass stayed another day,
Her aunt's love, I dwelt on to reassure me in part, as the crackling fire hissed 'n the embers ebbed,
But yet, that night beneath torn rugs, my query I gently whispered in his ear as my man beside me lay.

The pin-drop silence was long and drawn – until slowly his deep voice spoke the fearsome words,
'She's gone', was all he could say then, but much more conveyed as a coldness gripped my heart,
On his face, turned to me, a plea for forgiveness I glimpsed, in his eyes, defeat tinged with sadness,
I wailed deep 'n loud, as would a mother bereft of child, his sin unfathomable, unforgivable on my part.

My children, the most precious jewel each and every one, borne with pain and deeply loved,
My pride, my joy, my flesh and blood - no gold could buy nor brightest star ever outshine,
How then to a stranger my sweet girl now belong, make another's bed when yet a child? Her price?
Could it push food down our throats, clear our guilt or in our life bring back hope 'n sunshine?

My faint whisper to him - 'She's much more than money can buy, surely priceless to you 'n I?
Our heads, will they ever rest in peace, or before our children hold high and straight again?
Has righteousness turned its face away, so to spare the rest, our sweet girl be given away?'
Poverty and deprivation excuses cannot be for our cruel acts to our girl bring strain and pain.
My little girl, now has green blue haunting eyes, her spark and innocence forever dimmed,
Confused, distraught, her life astray, a sacrificial lamb, to the altar she'd been sadly chosen,
Her sweet countenance, now turbulent emotions, hide - ones that scar and run quite deep, whilst,
Into womanhood somewhere she will grow - her childhood, in one swift swipe, forever stolen.

This, the tragedy of war, extends far beyond untold heartbreak and loss of life,
Uses man's best to do man's worst, and much more in a man-made strife.

പ്രവാസി

Prof. S. Ramkumar
Retd. Dean, Veterinary College Puducherry

ഉയിർപാതി ഉടൽപാതി
ദേശാടനത്തിലെ ദശപാതി
മണ്ണും വിണ്ണും മലരും മണവും
ഇരുദേശം പകുത്ത്
ഒരുദേശമെന്നും അകലെയായ്
സ്വപ്ന സഞ്ചാരിയായ്
തിളങ്ങും പുതുമയിൽ
എന്നും മയങ്ങും
അകതാരിലൂറും പ്രയാണങ്ങൾ
മെനയും വർണ്ണ നിലാവുകൾ
നാഥനായ്, നാഥയായ്
നീങ്ങി നയിക്കും നാളുകളായ്
തിരയൊഴിയാത്ത തിരക്കായ്
താനെല്ലാർക്കും താങ്ങായ്
അക്കരെക്കാണും കിനാക്കളിൽ
ഇക്കരെ ഇല്ലാത്ത ബാല്യമായി
ഇക്കരെ കാണും കനവുകളിൽ
അക്കരെ ഇല്ലാത്ത ജീവാംശമായ്
ആശകൾ തൻ ആകാശക്കോട്ടകൾ
പറന്നുയരും പ്രതീക്ഷകളായ്
ഉടൽ കൊണ്ടും ഉയിർ കൊണ്ടും
പകുത്തെടുത്ത മനം കൊണ്ടും
ഇരു ദേശം പകുത്ത്
ഒരു ദേശമെന്നുമകലെയായ്
സ്വപ്ന സഞ്ചാരിയായ്.

കുട്ടിയുടുപ്പ്

Sheela Divakaran
Redbridge

കുട്ടിയുടുപ്പുകൾ പട്ടു കിടക്കുമീ ചൂടു ചോരയിൽ
ചിതറി തെറിക്കുന്നു ചെറു ദേഹ ശകലങ്ങൾ
തെരുവിൽ പിടക്കുന്നു ഒരുപിടി അരുമകൾ
ഒടുവിൽ പറക്കുന്നു ശാന്തിതീരം തേടി

മുള്ളുകൾക്കിടയിലെ പനിനീർ പൂവായ്
കണ്ണുകൾ തുടിക്കും കുഞ്ഞരി പ്രാവായ്
ജീവൻ തുടിക്കുന്ന ദുഃഖ സത്യമായ്
പാതിവെന്തവർ മൃത്യു കൊതിക്കുന്നു

മരണം വിതക്കുന്ന കഴുകന്റെ ശീൽക്കാരം
കനിവു വറ്റി വരണ്ടോരീ ഇതളിൻറെ താഴ്വാരം
കുന്നുകൂടുന്ന കുട്ടി കുഴിമാടങ്ങൾ
എണ്ണിയെണ്ണി തളരുന്നോ കണ്ണുകൾ

വിലാപഗീതം മാറ്റൊലി കൊള്ളും മരുവിൽ
കാറ്റിന്നല പോലും മൃത്യു ഗീതം പൊഴിക്കവേ
പുതിയ ആകാശവും പുതിയ ഭൂമിയും
കാണാൻ കൊതിക്കുന്നു കാനൻ നിവാസികൾ

കനിവിന്റെ നീരുറവ തരി പോലുമില്ലാതെ
വെയിൽ ആറി നിഴൽ കാണാതാകുവോളം
കുരുതിക്കളം തീർത്തിടുന്നതെന്തിനീ
മനുഷ്യപുത്രൻ ജനിച്ചോരീ പുണ്യഭൂമിയിൽ.

nāṭa

BHARATA-NRITYAM AND LAYERED WELL BEING

Sumana Sen Mandala

Bharata-Nrityam artist, disciple of Dr. Padma Subrahmanyam, Award winner-Dance Educator Arizona 2024

Much research exists on the physical and mental benefits of physical exercise and how it can be tailored to various needs and abilities (World Health Organization). It follows that dance, which is comprised of physical exercise, must therefore also be beneficial to a practitioner's physical and mental health. This thinking grew in the modern dance movement from the late nineteenth century in Europe and the U.S.A. By the mid-twentieth century, practices such as those under the general field of Somatics (Hanna 1986) and Dance Movement Therapy or DMT (Good Therapy, Kormos 2023) took root to better explore the connections between the internal and external.

Dance and movement practices of South Asia have recognized these "scientifically validated" truths and have, in fact, been developed through systematic research and practical implementation over millennia. This meeting of the scientific which "speaks to why something works" and the traditional which "lets us know if they've stood the test of time" (Mosconi 2024, 187) is a clear indication that South Asian dances and movement practices are effective in supporting health and wellbeing. The increased popularity of yoga around the world, for example, illustrates its value as a movement practice for physical and mental health, with reference to spiritual well being, as well. In relation to DMT, it would be expedient to delve into how dance practices of India not only serve as physical exercise but as physical exercise with an intentional deep engagement. This is called rasa[1] in dance.

As students and audiences of dance in India, we are told that "classical" or codified Indian dance forms like Bharata-Natyam are a vehicle to a higher plane where we can find this rasa. The legendary dancer Balasaraswati said: "The flesh, which is considered to be…the greatest obstacle to spiritual realization, has itself been made a vehicle of the divine in the discipline of the dance" (1975, Tamil Isai Sangam). Balasaraswati was direct in her advocacy of understanding that the body is an indispensable instrument in achieving the higher aims of dance. Balasaraswati's statement becomes even more lucid with Dr. Padma Subrahmanyam's explanation: "The ideal nrtta [dance] is that which emanates beauty and joy at the various levels of human understanding and perceptions such as physical, mental, emotional and spiritual. …in dance, the body is trained only to be forgotten about… The dancer herself becomes a micro-cosmic being, experiencing within herself unlimited freedom and bliss" (Subrahmanyam 2022). Deconstructing the aims of dance, Dr. Padma lists the various ways in which dance shows up in our being, beginning with the tangible physical to the ethereal spiritual realm. With this list of the physical, mental, emotional and spiritual, she echoes the wisdom of the Nāṭyaśāstra (NS) in its parameters for success in nāṭya[2]: "Siddhi [success] in [nāṭya] is based on Rasas and Bhavas and arises from words, Sāttvika Abhinaya, and gestures[3] (The Nātya Shastra 1988, 375). At least 2500 years old, the NS is the earliest extant text on nāṭya, of which dance is an integral part. Through the physical, mental, emotional and spiritual layers, the NS makes dance accessible through many portals for any dancer or audience-witness.

All the regional or deśi dances of India (such as Bharata-Natyam, Odissi, Kathakali, Manipuri, Kathak, Bhangra, Raas-Garba, Kolattam, filmi dance, and so on) reference the foundational grammar— the mārga technique—described in the NS. The deśi techniques are practical expositions of NS tenets based on regional tastes (Subrahmanyam 2021). The deśi and mārga coexisted until the latter, as a comprehensive art form, faded from practice in India by the 14th century, CE. This changed when Dr. Padma sought answers to her inquiry into the relationship of dance sculptures in South Indian temples to her own learning of Bharata-Natyam. She delved into the NS references in the sculptures and reconstructed a dance pedagogy at the intersection of her physical practice and her scholarly research in the 1970s. Her work was corroborated by dance traditions across Southeast Asia—where Bharata Muni

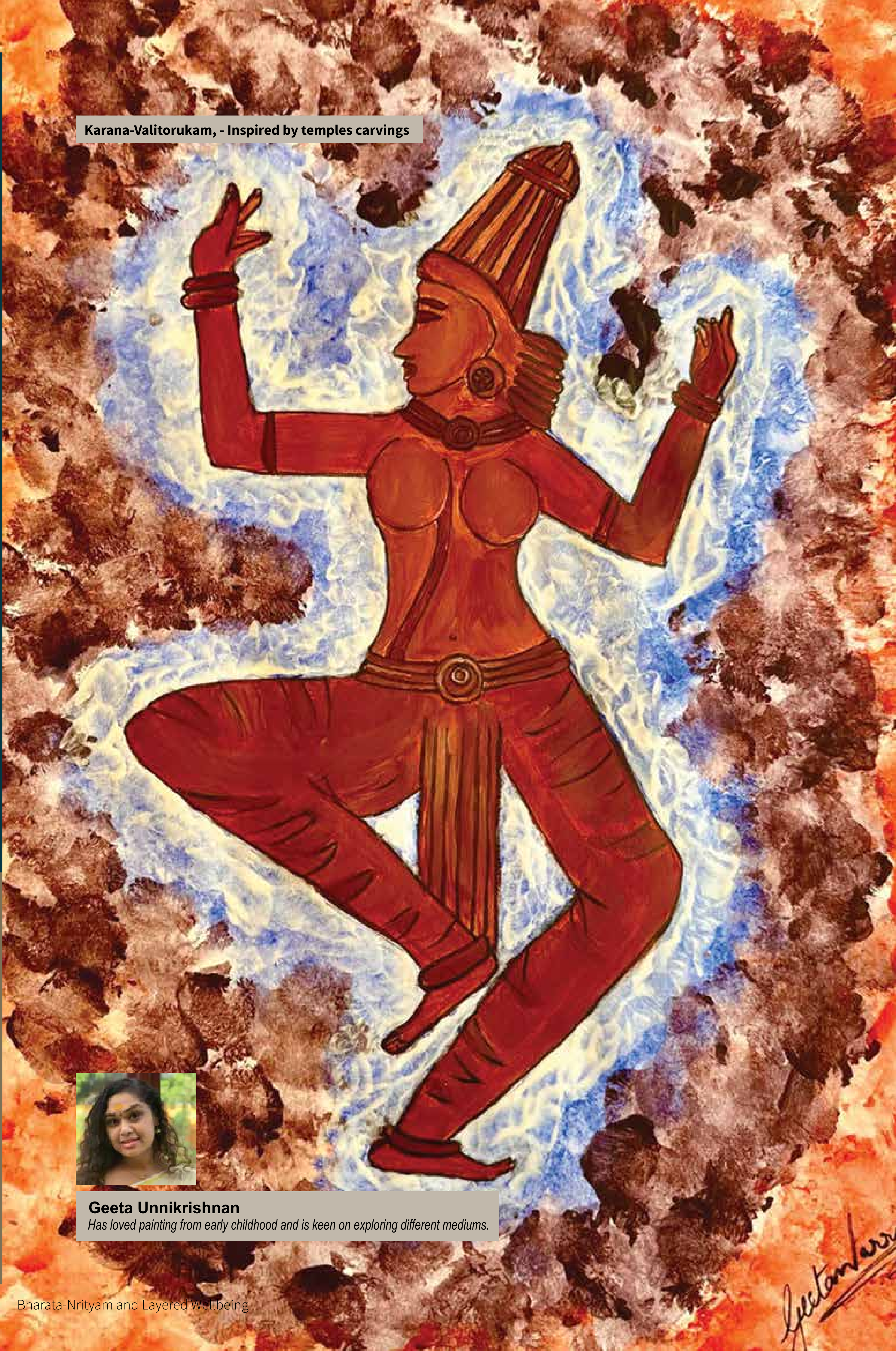

Karana-Valitorukam, - Inspired by temples carvings

Geeta Unnikrishnan
Has loved painting from early childhood and is keen on exploring different mediums.

(author of NS) is still invoked at the beginning of a stage performance. This pedagogy is called Bharata-Nrityam.

Bharata-Nrityam technique maintains the symbiosis of movement and feeling, as prescribed in the NS. This training methodology takes the dancer on a journey of discovery. The dancer begins by learning the bheda ślokas, a deconstruction exercise of body part isolations to create greater awareness of the body. The next lessons work on compound upper body movements or nrtta hastas and compound lower body movements or cāris built from the bheda ślokas. After mastering these, the dancer is prepared to learn the 108 karanas or dance units, each of which is comprised of 3 elements—sthāna (static posture), nrtta hastas, and cāris—coming full circle to a whole-body movement that allows the dancer to reach beyond physical space they occupy. Thus, the body is trained only to be forgotten. Let us delve into the twentieth karana, āksiptarecita, to see how this works. With the video of the karana available at the QR code here, a discussion of how it feels to embody the movement will also provide a guide to observing and mirroring some of the internal outcomes of physical execution. This deep observation makes an audience-witness a rasika (one who has a taste for or sense of), bringing them close to the experience of the dancer, whose practice is deemed a success if the rasika can partake of the rasa or essence the dancer experiences.

First, look at the video for āksiptarecita and note what you see and feel watching the dancer. Next, look at the table below. The second column describes āksiptarecita without dance-specific terminology and with a note on focus/gaze of the eyes and breath. The third column describe āksiptarecita in terms that a dancer trained in Bharata-Nrityam would use. Now, read entries 1 and 2, watch that part of the video, pause, read the next entry, watch, pause, and so on. As you read, notice what you feel in your body: the way you hold your torso or breathe or even begin to move parts of your body.

<table>
<tr><th colspan="3">āksiptarecita 1 (male dancer)</th></tr>
<tr><th></th><th>as a witness</th><th>as a dancer</th></tr>
<tr><td>1</td><td>• movement begins in the static posture of thighs open, knees bent, feet turned out
• focus: front mid-level
• breathe: with ease</td><td>mandala sthāna</td></tr>
<tr><td>2</td><td>• torso bends to right with arms folded up at sides so that hands point upwards
• focus: on right hand
• breathe: with ease</td><td>pārśva natam on right, bāhu kuñcitam with śukatunda hasta</td></tr>
<tr><td rowspan="4">3</td><td>• torso straightens, bent right leg and both arms rise from their starting positions
• focus: follows right hand</td><td rowspan="4">āksipta cāri on right, with pallava and viprakīrna nrtta hasta</td></tr>
<tr><td>• breathe: in</td></tr>
<tr><td>• raised right leg pivots at to fold right thigh, crossing vertical center of torso, knees remain bent
• torso faces front, raised wrists flex in towards center, cascading down in front of torso
• focus: follows right hand</td></tr>
<tr><td>• crossed right leg is lowered in front of left, with right foot flexed upwards on the heel in front of left foot, legs straighten
• torso rises still facing front, hands continue flowing downward in front of torso, ending with wrists crossed above crossed feet
• focus: rises to mid-level above wrists
• breathe: out</td></tr>
<tr><td rowspan="3">4</td><td>• right foot shifts so heel is raised and toes pressed into ground</td><td rowspan="3">baddhā cāri on right with viprakīrna nrtta hasta</td></tr>
<tr><td>• right hip rises towards back right corner and rotates out towards left, causing right foot to pivot on its ball and rest flat
• wrists uncross and hanging arms begin opening out to either side
• focus: follows right hand
• breathe: in</td></tr>
<tr><td>• right thigh unfolds, knees return to bending to create a rhombus between the legs
• arms continue stretch down diagonally on either side with palms facing front and pointing down
• focus: follows right hand and rises to front, mid-level
• breathe: out</td></tr>
</table>

5	• turn body slightly to right corner, arms bend at elbows so hands are in front of chest, left knee rises towards chest, torso contracts • focus: front mid-level • breathe: in	sūcī cāri on left with ardharecita nrtta hasta on right
	• left leg extends to back in air with pointed toes • right arm extends out in front in line with extended leg, torso also stretches towards extended hand • focus: follows right arm • breathe: out	
	• keeping left leg extended, left foot drops to ground on toe tips to the ground, left foot slides forward on toes to stop beside right foot • pull right arm back towards torso to place right hand on right thigh • breathe: with ease	
6	• left hip rises towards back left corner and rotates out towards right, causing left foot to pivot on its ball and rest flat, knees bend for a rhombus shape between the legs • left wrist rotates in towards torso to flex left hand up, torso returns to front • focus: follows right arm and ends front mid-level • breathe: with ease	baddhā on left, mandala sthāna with left in agratala, vyāvartita on left, right hand rests on thigh

It is interesting to also imagine the kinesphere of the dancer. Often in Bharata-Natyam, a dancer's positioning of the limbs is described in relation to a square or triangle, but in Bharata-Nrityam it might be more useful to consider a spherical space. In the second version of ākṣiptarecita, there is more complexity in the movement with regard to how much of the kinesphere is explored. The table below lists the movement changes in the highlighted steps. In going through the exercise again, what did you notice in your own body for the second version of ākṣiptarecita? Were there moments of tension and what caused them? Were there moments of relief and why may that be? When you only observe the limbs, how does the space feel? When you notice the focus/gaze, does

ākṣiptarecita 2 (female dancer)		
	as a witness	**as a dancer**
1	• movement begins in static posture of thighs open, knees bent, feet turned out • focus: front mid-level • breathe: with ease	mandala sthāna
2	• torso bends to right with arms folded up at sides so that hands point upwards • focus: on right hand • breathe: with ease	pārśva natam on right, bāhu kuñcitam with śukatunda hasta
3	• torso straightens, bent right leg and both arms rise from their starting positions • focus: follows right hand • breathe: in	ākṣipta cāri on right, with pallava and viprakīrna nrtta hasta
	• raised right leg pivots at to fold right thigh, crossing vertical center of torso, knees remain bent • torso faces front, raised wrists flex in towards center, cascading down in front of torso • focus: follows right hand	
	• crossed right leg is lowered in front of left, with right foot flexed upwards on the heel in front of left foot, legs straighten • torso rises and twists to face back, hands continue flowing downward in front of torso, ending with wrists crossed above crossed feet • focus: rises to mid-level above wrists • breathe: out	
4	• right leg slides forward with bent knee, left leg is left stretched behind it, lower body is turned to left • torso untwists to front as the wrists uncross, hanging arms stretch on either side with palms facing front and pointing down, upper body is front • focus: follows right hand and stops at right, mid-level • breathe: in	partial ūrudvrtta cāri to return to front-facing, with viprakīrna nrtta hasta
	• body weight should be on right foot • breathe: out	

5	• left leg that is stretched at the back extends in air with pointed toes to left side • left arm extends up parallel left leg, right hand comes up to chest level facing upward, torso rises facing left • focus: follows left hand • breathe: in	sūcī cāri on left with ardharecita nrtta hasta on left
	• keeping left leg extended, left foot drops flat on ground, right foot slides on toes towards left • pull left arm back towards torso to place left hand on left thigh • focus: on left hand • breathe: out	
6	• right hip rises towards back right corner and rotates out towards left, causing right foot to pivot on its ball and rest flat, knees bend for a rhombus shape between legs • right wrist rotates in towards the torso to flex right hand up, torso returns to front • focus: shifts to front mid-level • breathe: with ease	baddhā on right, ending in mandala sthāna with left in agratala, vyāvartita on right, left hand on thigh

that change? These tables establish the physical and the mental levels of dance, through deconstructing the movement. Initially, a dancer practices on these levels. This allows for body conditioning with both big movement and finer detailed movement. When the focus/gaze follows a particular body part, the skill of paying attention is honed. When the focus/gaze is set farther away in the initial stages of practice, especially in the case of Bharata-Nrityam, it is used to help with balance.

Once these are stored in the body, the mental metamorphoses into the emotional. For the dancer this is achieved through the use of focus/gaze and breath. These two elements are prominent in Bharata-Nrityam training, from the isolation exercises to the karanas and beyond. The focus/gaze that follows the physical body keeps the dancer in the physical space, but when it is sent beyond the space that the body can occupy, it awakens a presence in the dancer that cannot be contained in the physical body. The dancer can go beyond the walls of the space they are in, beyond the geographical borders that may contain their material selves, beyond the time in which they exist…indeed any realm or any age they can imagine. This is the power of the gaze and the critical nature of its usage that comes with practice and experience in a dancer. A Bharata-Nrityam student gets a head-start in this experience with the first lessons in the bhedas.

In dance, breath is another source of power. It privileges the dancer with feeling in movement that can change the quality of the experience of it; depending on how breath is used, it can render movement as nourishing or as harmful; and it can render the emotional effects as positive or negative. A practiced dancer holds the choice in their body. Bharata-Nrityam training, discipline, sādhana5 involves the exploration of these two elements of focus/gaze and breath early on, so that they become instinctive. Along with the physical and mental involvement, these give the dancer access to affecting their own overall health and wellbeing. When they spend time in this method of growth in their art as prescribed in the NS, they discover the ways in which the physical can lead all the way to spiritual satisfaction. Then, they can share that experience or rasa at any or all levels with their audience-witness.

I close with a verse from the Abhinaya Darpana that many Indian dancers are familiar with and that my students learn as "The Theory of Dance."

yato hastastato drstir yato drstistato manah
yato manastato bhāvo yato bhāvastato rasah (v.37)

When translated[6], it says:

where the hands, there the eyes; where the eyes, there the mind
where the mind, there the feelings; where the feelings, there the rasa.

Depending on the dance and its intention, this verse not only enables but pushes the dancer to understand the power of dance. The first layer of understanding is the progression through the physical (body) to the intellectual (sight-mind) to the emotional (mind-heart) and finally to the deep engagement. While most dances from India recognize the values embedded in the deceptively simple verse, the pedagogy of Bharata-Nrityam promotes a conscious practice of this from the beginning, not only for dance as story-telling but also for dance as "occasioned by no specific need…[that] simply…creates beauty" (Bharata Muni 1995, Chap. 4, v. 267). In this way, a dancer can not only imagine the possibilities of wellbeing from their art but can wield their super-power of dance in making well being available to everyone.

REFERENCES:

Bharata Muni, 1995. The Nāṭyaśāstra: a treatise on ancient Indian dramaturgy and histrionics ascribed to Bharata Muni. Vols I & II. Translated & edited by Manomohan Ghosh. Calcutta: Manisha Granthalaya.

GoodTherapy. n.d. "Dance / Movement Therapy (DMT)." Accessed August 10, 2024. https://www.goodtherapy.org/learn-about-therapy/types/dance-movement-therapy.

Hanna, Thomas. 1986. "What is Somatics?" Somatic Systems Institute. Accessed December 6, 2017. https://somatics.org/library/htl-wis1.

Kormos, J. 2023. "Dance becomes therapeutic in the mid to late 20th century." Journal of the History of the Behavioral Sciences 59, 268-282. https://doi.org/10.1002/jhbs.22274

Mosconi, Lisa. 2024. The Menopause Brain. New York: Avery.

Nandikesvara. 2006. Abhinayadarpaṇam: A Manual of Gesture and Posture Used in Ancient Indian Dance and Drama. Edited & translated by Manomohan Ghosh. 3rd ed. Calcutta: Manisha Granthalaya.

Subrahmanyam, Padma. 2003. Karaṇas: Common Dance Codes of India and Indonesia. Chennai: Nrithyodaya.

Subrahmanyam, Padma. 2022. For the Dancer's Intellect—Theory, Vols. 1 & 2. Chennai: Nrithyodaya.

Subrahmanyam, Padma. 2021. "Mārga: The Unacknowledged Substratum of Performing Arts." Lecture for IKS. IIT Gandhinagar. https://www.youtube.com/watch?v=es14P4aY7A8

T. Balasaraswati. 1975. "Presidential Speech at Tamil Isai Sangam Conference." Trans. Shanmukha. http://www.carnatica.net/dance/bharatanatyam1.htm.

The Natya Sastra: English Translation By A Board of Scholars. 1988. Delhi: Sri Satguru Publications.

Van der Kolk, Bessel A. 2015. The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma. New York, New York: Penguin Books.

World Health Organization. n.d. "Physical Activity." Accessed August 10, 2024. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/physical-activity

KERALA NATANAM
ANCIENT ART, FUTURISTIC VISION.

Dr. Madhusudhanan P.V

Assistant Professor, Dept. of Art and Aesthetics NCERT, New Delhi

Abstract

Kerala Natanam, a contemporary dance form emerging from the classical tradition of Kathakali, represents a significant evolution in Indian performing arts. This research article explores Kerala Natanam's stylistic and philosophical foundations, tracing its roots to classical frameworks such as the Natya Shastra and Hastha Lakshana Deepika. It examines the contributions of key figures, notably Guru Gopinath and Guru Chemancheri Kunhiraman Nair, who adapted Kathakali to create a more accessible and modern dance form. The article highlights the transformation of Kathakali's grandiose and complex techniques into Kerala Natanam's more streamlined and relatable presentation. By incorporating Lokadharmi elements, Kerala Natanam introduces realistic portrayals and simplified aesthetics, making it easier for a broader audience to connect with its narratives. The research also discusses the impact of Kerala Natanam's development on its educational framework and institutional support. This study underscores the importance of Kerala Natanam in bridging traditional and contemporary dance, advocating for its elevation to classical status to enrich the spectrum of Indian classical arts.

Introduction

Kerala Natanam is a graceful and enchanting dance form emerging as a unique and modern interpretation of the traditional Indian classical dance. This distinctive dance form is often admired for blending the spiritual, aesthetic, and expressive elements and characteristics of Indian classical dances while adapting to contemporary themes and audiences.

This article tries to present an account of the classical frameworks upon which Kerala Natanam is stylistically predicated (Natyashastra and Hastha Lakshana Deepika) and also discuss some contemporary developments in Kerala Natanam starting from the aesthetical and philosophical trajectories of the first few exponents of the form such as Guru Chambakullam Gopinathan Pillai and Guru Chemancheri Kunhiraman Nair which provides an insight in the creative refinement of the form in post-colonial India.

Kerala Natanam is a traditional regional dance which developed in the state of Kerala as a successor of Kathakali. A student of Kathakali at Vallathol's Kalamandalam, Guru Gopinath and the famous American dancer-ethnographer, Esther L. Sherman, eager to join the Nationalist effort to revive and reinvent a vision of antiquity during a time of pan-national identity crisis, adapted Kathakali for the urban theatergoers in an abridged format. After shortening the length of the performances, streamlining the costumes by making them less spectacular, and staging the dance on the proscenium as evening entertainment for the affluent art connoisseurs, Kerala Natanam was born. Rabindranath Tagore,

impressed by this new development wrote- " Shri Gopinath is a real artist, and I am sure there are not many who could rightfully take their stand by his side either in India or abroad. He brought to my mind glimpses of the great past when dancing was one of the most treasured arts in India and not as today, a mere device of whetting up the jaded appetite of the idle rich. His presence in our midst was a great lesson and now that dancing is once again coming into vogue amongst us, this style should give us the correct lead, for in want of it we are still groping in the dark."

This darkness can be attributed to the upheavals and paradigm shifts occurring within the Indian dance traditions due to the strict moral policing by the colonial administration and an insatiable antiquarian appetite of Indian intellectuals to develop the canon of Indian classical performing arts as a response to the unfair British allegation of India's cultural degeneracy or 'barbarism'. All the classical dance forms which we know of today were developed as a direct response to these two stimuluses during the first half of the 20th century. It was a time when the boundaries between discovery and invention came remarkably near while constructing cultural artifacts like Bharatnatyam, Odissi, Mohiniattam etc. It is pertinent to note that these are post-colonial inventions of an antiquarian classical past and therefore their historicity and sociology are debatable.

The inception of Kerala Natanam can be traced back to the necessity for a simplified and more accessible version of the classical dance form Kathakali. Kathakali, known for its grandeur and complex techniques, required a dedicated and prolonged period of training, which was not feasible for everyone interested in dance. The intricate and complex visual symbolic language of the dance drama was comprehensible only by a very thin slice of the society. The usage of Sanskrit and Sanskritised Malayalam even to this day ensures that it remains an exclusive cultural property of the aristocratic Brahmin and Warrior castes of Kerala fondly known as 'rasikas' (connoisseurs). Even if the audience pool was democratized, which began to happen post Indian independence, the visual language, semiotics and grammar of the classical performance was little more than gibberish for the uninitiated larger populace (a major chunk of which couldn't even enter a temple grounds or the royal palaces where Kathakali performances were generally organised, without committing sacrilege until very recently). Of course, the colonial masters were an exception to this exclusion.

Guru Gopinath's vision was to foster a dance style that preserved the essence of Kathakali but could be learned, seen and appreciated by a much wider audience. By integrating elements from Kathakali with innovations in choreography and thematic presentation, Kerala Natanam emerged as a new genre, where flexibility and adaptability became its defining characteristics. Kerala Natanam exemplifies the dynamic nature of cultural expressions, highlighting how traditional arts can be transformed to resonate with modern sensibilities while retaining their core essence.

Characteristics and Style

Kerala Natanam is noted for its expressive storytelling, fluid movements, and intricate footwork. Dancers skillfully balance tradition with modern creativity, often narrating themes from Indian mythology, folklore, or contemporary social issues. The costume and makeup are less ornate compared to Kathakali, making it easier for performers to connect with the audience directly. The Classical Carnatic music accompanying Kerala Natanam is typically varied, allowing for greater interaction between the dancer and the narrative. Like Bharatnatyam and Mohiniyattam, the Aharya or costume and make-up in Kerala Natanam can also be directly traced from the paintings of Raja Ravi Varma who iconically depicted the beauty of Indian subjects in the European Academy style thus imparting Lokadharmi elements in the dance form. According to the Natyashastra, Abhinaya can be performed in two distinct modes, namely Lokadharmi and Natyadharmi. Kathakali is rooted in the Natyadharmi tradition which deploys a spectacular and symbolic method of production of the artifact. Everything from the Aharya to the Rangapitha is constructed with the motive of total disassociation between the actor and his reality.

The Natyadharmi mode of stylised symbolic performance "distances" or "alienates" the audience from the plot's characters and their actions thereby making it difficult for them to get involved in, sympathize emotionally or empathize by identifying individually with the characters psychologically; rather, it enables them to understand intellectually the characters' dilemmas and the wrongdoings present in the generally epic plot. By being thus distanced emotionally from the characters and the action on stage, the audience empathises intellectually, while remaining completely alienated emotionally. As a result, they would be empowered to analyze and perhaps even change the world which they

inhabit. More of this hypothesis can be found in the Russian Formalist notion of the device of making strange (Verfremdungseffekt). Philip Zarrili's famous book titled 'Kathakali Dance Drama: Where Gods and Demons Come to Play' is a comprehensive study of this Brechtian "Alienation effect" and the Natyadharmi method as prescribed in the Natya Shastra.

The Lokadharmi mode of performance in complete antithesis to the former, is rooted in what the western audience would recognise as 'naturalism'. Lokadharmi embodies off-stage behavior patterns i.e. natural expressions in a direct and non-symbolic presentation, the language and grammar of which can easily be grasped by an uninitiated audience. Lokadharmi is a style in Indian theater focusing on realism and depicting everyday life. Derived from "loka" (world) and "dharmi" (nature), it aims for natural portrayals that mirror human behavior and societal norms. Lokadharmi presents characters and scenarios as relatable reflections of real life. Actors draw upon real experiences to authentically convey emotions. Colloquial language used is closer to everyday speech, making performances accessible for a wider audience. It offers a social commentary on traditions and societal changes. This style enhances audience immersion through relatable content. Overall, Lokadharmi bridges art with reality, offering a sincere connection between performance and audience.

Kerala Natanam, is a stylized version of Kathakali Dance incorporating elements of Lokadharmi, which refers to more realistic portrayals of stories and emotions.

Here are some of the Lokadharmi aspects of Kerala Natanam-

Realistic Representation- Unlike the highly stylized movements of Kathakali, Kerala Natanam incorporates realistic gestures and expressions to convey stories and emotions, making it more relatable to the audience.

Simplified Makeup and Costume- The adornments are simpler. This simplicity aids in focusing more on the actor's facial expressions and body language, rather than getting distracted by elaborate costumes.

Use of Daily Life Movements- Kerala Natanam frequently incorporates movements and gestures derived from everyday life, making performances more familiar and accessible to spectators. This approach enhances the connection between the dancers and the audience.

Storytelling through Expression- Emphasis on facial expressions (bhava) to depict different characters and emotions is crucial. Lokadharmi Mode focuses on portraying authentic feelings through minimalistic yet effective expressions, allowing the audience to grasp the narrative naturally.

Integration of Secular Themes- Kerala Natanam often integrates local folklore and social themes into its performances including intercultural themes, narratives and characters such as the Biblical Mary Magdalene and the Shakespearean Othello. This cultural relevance ensures that the dance form remains rooted in the traditional yet evolves with time, appealing to a contemporary audience.

The blending of these Lokadharmi aspects into Kerala Natanam helps in creating a dance form that not only preserves the traditional essence but also makes it more engaging and comprehensible. The musical instruments used in Kerala Natanam typically include Maddalam, Idaykka, Mridangam, Chenda, Ilathalam, Flute, Veena and Violin. Music is composed in the Carnatic classical tradition with musicians generally seated off the stage.

Kerala Natanam is a highly creative and flexible form of performance when compared with Kathakali. At the same time, it is also characterized by a method of presentation which doesn't compromise with Kathakali's classicism. Like other classical forms, Kerala Natanam is strictly based upon Sanskrit literature, primarily Hastalakshana Deepika and Natya Shastra although Abhinaya Darpan can also be seen as accepted in certain recent productions. Kerala Natanam has precise steps and abhinaya patterns. The form developed largely within the rubrics of the concert system which dominates classical Carnatic music as well as other classical dance forms.

The presentation order in Kerala Natanam follows-

Poorvarangam (Invocation)- Thodayam, Puruppad, Pushpanjali & Nrittanjali
Shuddha Nrittham (Pure Dance) - Swara Gati (only swaras, no lyrics)
Swara Shabdam- Minor genre consisting of Nritta (pure dance) and Nritya (expressive dance)

Padavaranam- Major genre consisting of Nritta, Nritya and Natya (drama)
Ekabhinayam- Mono act depicting more than one character type by a single performer
Padam (Pure abhinaya) - Solo act generally in saatvika abhinaya style
Ashtapadi- Abhinaya and nritya on poems composed in 8 stanzas (Geetha Govindam)
Kalasha Nritham (pure dance)- Concluding item without Abhinaya
Slokabhinayam- Narration and abhinaya without any adavus (steps)
Mangalam (prayer wishing for auspiciousness) - May or may not have adavus

In addition to these items, solo dances, duet dances, group dances, theatrical dances and ballets have also been performed by the exponents of the dance form.

Development of the form

Shri Guru Chemancheri Kunhirama Nair

Guru Gopinath popularized Kerala Natanam primarily in southern Kerala while towards the north, the form was picked up by Padma Shri Guru Chemancheri Kunhirama Nair whose pedagogy was slightly distinct from his southern counterpart.

Guru Gopinath prepared a very systematic pedagogical structure for Kerala Natanam which has been briefly summed up as follows-
Rangavandanam
12 basic adavus
12 madhyavarti adavus
10 parswavarti adavus
35 adavus arranged in distinct traditional rhythms.
15 adavus for Kalasha
Charis- stylised foot movement
Chuzhippu- Stylised upper body movements

The northern school although similar has some more flexibility with respect to the adavus and talas. After learning the twelve basic adavus, the practitioners learn thirty-two adavus in the madhyavarti and parsavarti sections of the dance. After mastering these steps, they are arranged systematically and recited in combinations of different rhythms. About 12 Kalashams divided into the categories of Kutti Kalasha, Ida Kalasha, Double Kalasha, Kuta Kalasha, Sapta Kalasa etc. are taught as the final component of the syllabus. We can observe how the northern school provides a far greater scope of combinations of taala and adavus for the practitioners to creatively choreograph the performance by integrating the madhyavarti and parsavarti adavus as well as categorizing the Kalashams into different styles.

While the southern style is very melodious with rupa lavaniya (formal elegance), the northern style is distinguished by the dynamism of its technique. Both the styles are almost identical except for technical diffrences in their respective manners of application.

Cultural Significance and Influence

Kerala Natanam plays a crucial role in preserving the region's cultural heritage while promoting artistic innovation. It serves as a bridge between the classical and the modern, offering dancers a platform to experiment with traditional concepts, yet appealing to a diverse range of spectators. Schools and academies dedicated to Kerala Natanam have emerged, nurturing a new generation of dancers who continue to evolve the form, ensuring its vibrancy and relevance in the contemporary performing arts scene.

The popularity of Kerala Natanam can be attributed to its inclusion in Kerala School Arts Festival in 1998. A year later, Swathi Thirunal College began to offer undergraduate degrees in the dance form and in 2001, post graduate courses were also started. These developments gave an impetus towards popularizing the form and soon many schools began offering training in Kerala Natanam. In recent times, The Gurugopinath Natana Village operating under the aegis of the Kerala Government has also began offering Certificate and Diploma courses in Kerala Natanam in order to bring the form to a wider audience and produce a new generation of technically sound practitioners. There remains further scope for its growth if the form gains patronage from the central institutions of India

Keralanatanam - Acrylic on Canvas painting by Dr.Unnikrishnan Ramachandran

such as Sangeet Natak Akademi (Indian Academy of Dance Drama and Performing Arts) or the Union Culture Ministry. Kerala Natanam has the potential to enthrall the audience at a far greater scale than Kathakali or Bharatnatyam because of its Lokadharmi influences and flexibility to address secular and contemporary subjects.

Conclusion

The journey of Kerala Natanam from its roots in Kathakali to its current status as a distinct and dynamic dance form exemplifies the vibrant adaptability and enduring relevance of traditional arts.

Emerging in the early 20th century as a response to the complexities and exclusivities of Kathakali, Kerala Natanam embodies a remarkable fusion of classical rigor and contemporary accessibility. Its evolution under the guidance of pioneers like Guru Gopinath and Padma Shri Guru Chemancheri Kunhiraman Nair illustrates a successful attempt to democratize and modernize a classical tradition, making it accessible to a broader audience while preserving its core aesthetic and philosophical foundations.

Kerala Natanam's distinctive blend of Lokadharmi realism and classical technique positions it uniquely within the landscape of Indian dance. Its emphasis on realistic portrayals, simplified costumes, and relatable storytelling bridges the gap between the high-art traditions of Kathakali and the everyday experiences of contemporary audiences. This innovative approach not only respects the ancient principles outlined in texts like the Natya Shastra and Hasta Lakshana Deepika but also embraces the evolving cultural and social dynamics of modern India. In an era where traditional art forms must navigate the challenges of modernization and global exposure, Kerala Natanam stands as a testament to the resilience and creativity inherent in India's performing arts. By achieving classical status, Kerala Natanam would be recognized for its unique contributions to the rich tapestry of Indian classical dance, affirming its place in the pantheon of esteemed art forms. This recognition would not only honor its historical and artistic significance but also inspire future generations to continue evolving and enriching the art form, ensuring its continued relevance and vibrancy in a rapidly changing world.

Keywords

Contemporary Dance, Indian Performing Arts, Dance Adaptation, Aesthetic Evolution, Dance Pedagogy, Cultural Heritage, Artistic Innovation, Dance Preservation, Educational Framework, Regional Art Forms, Kerala Natanam, Kathakali, Classical Dance, Guru Gopinath, Lokadharmi, Natyashastra, Hastalakshanadeepika, Sangeet Natak Akademi

MOVING TOGETHER

Aswathy Nair
Bharatanatyam dancer, movie director

We're at the crossroads. A point where we are forced to stop and think if we belong to the more conventional pre Covid era or the exciting new post Covid era with its multi- dimensional focus on the arts. Arts and artists have been pulled into the vortex of a cyclone of change that is unprecedented and humongous. While the pandemic can be called the instigator of this change, the process was as quick as it was crucial to artists trying to survive. The fabric of a performance has changed radically in the past decade and drastically in the last three years. Everything, from the audience to the themes and style of execution has been subject to transformation. One need not look at these changes with a critical eye but one must look at the larger picture and try to determine whether art is in its rightful place.

There is a sense of urgency in all our actions. Time is too short, and one must have it all and a-s-a-p; this is the mantra that sets the tone for everything. Dancers have started exploring themes hitherto unheard of and expressing themselves with an unfamiliar abandon. A decade ago, a dancer who practiced one style would focus on polishing his or her skill and strive to master the essence of that style. But today, we have dancers training in multiple styles and disciplines and incorporating elements (big or small) of these in their performance. Most are eager to come up with something new that will impress the demanding audience.

The social media boom has affected the attention span of viewers and audiences drastically. If you cannot impress in the first sixty seconds of your video then you are in peril of being swiped off, literally! Online platform or proscenium, the pressure on dancers has doubled as they create something magical, brilliant and captivating all at once, so much so that one sometimes forgets to enjoy the performance. The sheer joy of dancing is rare to come by these days.

Change, as we know, is the only constant in this world. The language of dance has undergone prolific changes in the last decade. The body language of a dancer is the root from which the language of dance grows. A language of mind and body trained on the lines of tradition is the base on which one can build further using one's creativity. Most artists look for fame and recognition as an end to the process of creativity but there is a cross section of dancers who are now using their art to connect

Traditional style of teaching in a dance kalari

and engage with the community on multiple levels. Dance was always connected to the community so what's new, you might wonder.

Art has always been connected to community as a means of entertainment and education. But there are areas where this connection is going beyond conventional limits and creating a difference in people's lives, such as rehabilitation, health, employment, social awareness and so on.

Dance movement therapy was introduced by Marian Chace as early as 1942. Dance and western medicine have ever since worked in tandem to develop specialized areas focusing on physical rehabilitation like sports medicine. But what about mental rehab? Indian dance forms are unique because of the emotional element in them. Emotions are expressed as part of the narrative or storytelling. This works both internally and externally. Internally, dance becomes an outlet for pent up emotions and stress providing a cathartic effect to the individual. Externally, it helps form relationships through cohorts of people with similar issues and thus acts like a self-help community, providing a much-needed hand holding for individuals who are undergoing or have undergone stress and trauma. This exercise has proven to be effective.

Traditional style of teaching in a modern setting

Sumana Sen Mandala, who heads Dansense / Nrityabodha, Arizona, USA is a Bharatanrityam dancer and dance educator. She is also an ASU Gammage Teaching Artist trained in the Kennedy Center Arts Integration method. Sumana's work and organization is rooted in the concept of Rasa, - deep engagement-. To quote her own words, "by their very presence in a space together, every person - artist or audience- contributes to an experience in that moment and therefore aims to foster community, learning and spiritual growth of the artist. Her advocacy and facilitator training in Liz Lerman's Critical Response Process (CRP), the YWCA Minneapolis Racial Justice Circle Facilitation, and Sexual and Domestic Violence Prevention, has inspired Sumana to infuse her teaching and practice style with exercises and experiments that help students understand the value of every voice and the individual's responsibility to respond to those voices. Most of her choreographic work involves artists or individuals who are victims and find comfort in expressing themselves through the medium of dance.

Sangeeta Iswaran (Chennai) whose "Katradi Method" has garnered a lot of attention nationally and internationally, also works on similar lines. She was inspired by a verse from the Abhinaya Darpana; "Yatho Hasta Thatho Drishti, Yatho Drishti Thatho Mana Yatho Mana Thatho Bhava Yatho Bhava Thatho Rasa". Sangeeta realized that this ideology approaches empathetic understanding in a unique way. The root of abuse, conflict and discrimination is not rational. It is usually sensory, emotional and intuitive factors that trigger violence. This laid the foundation of the Katradi method which is based on the five mediums of understanding -physical, sensory, intellectual, emotional and intuitive. Combining empathy and high levels of positivity, Katradi helps bring about sustainable and deep-rooted transformation through activities that work through these five mediums of understanding. It is interesting to note that Sangeeta uses not just Bharatanatyam but also Therukoothu as a medium in this method. From the concept of Rasa and a verse from Abhinaya Darpana, as sources of inspiration, these dancers have taken the purpose of dance to a different level.

One more name that needs to be mentioned here, is that of Dr Ambika Kameshwar, director of RASA (Raman Sunritya Alaya) Chennai, whose pioneering work of applying theatre arts as a tool for the holistic development of people with multiple challenges has been a great solace to a large section of society. Dr Ambika Kameshwar created TAHD - Theatre Arts for Holistic Development - based on the belief that theatre can help children develop their physical, emotional, social and cognitive skills. This is done through various mediums like dance, music, mime, arts and crafts, in a fun and engaging environment. Children and adults who are differentially abled are the main

Online lessons by Sreekala Kishore

benefactors of this method. Dr. Ambika has choreographed several dance and music productions with these children which have won critical and popular acclaim. Another name that comes up is that of Ashok Kumar of Natyanjali School of Dance (Bengaluru), who teaches dance to the visually impaired. He holds a patent for the 'Touch and Feel Technique' which he founded through years of experience of teaching visually impaired children. He has trained a group of such students to perform in more than a thousand venues, an achievement that gave them a social identity as dancers as well as a place in the Limca Book of Records. The above are examples of dance becoming an instrument of community engagement. There are a good number of dancers in India and around the world who are engaged in such transformative activities, teaching the art to individuals who are challenged as well as marginalized.

Indian classical dance and theatre has some very unique aspects which can be harnessed and utilized for the greater good. The knowledge of alterative careers in areas such as dance movement therapy or performing arts and community engagement might be of interest to the scores of youngsters looking to pursue dance as a profession. A new area of medical study called 'neuro arts' or 'neuroaesthetics' is fast gaining popularity amongst neuroscientists as it has been proved, scientifically, that arts can provide accessible and potent solutions for the wellbeing of everyone. Neuroaesthetics can help transform traditional medicine and build healthier communities. They say one art experience per month can extend your lifespan by ten years!!!

Culture and behavior of people can be easily influenced by art. If art is a social phenomenon, then one may say that artists have a social responsibility. As dancers, even if we do not personally engage in such transformative activities, it would be good to give a shout out to those who are and help them in carrying forward this remarkable process of building healthier communities. We move as individuals but let's also move together and try to give back a tiny bit of what we have received. They say art for art's sake, that art needs no justification or end, but in this fast-paced world we do need to hold hands sometimes. And who better to do this than artists, for we are a special creed, blessed with a clear understanding of compassion, empathy and intuition.

THE ART-EXPERIENCES IN TEMPLES

Dr. Kannan Parameswaran

Traditional Kathakali performer and researcher.

The worship in all temples in India is happening through the medium of art. The worship takes place not only through the paintings and sculptures, but also in the form of music, dance, theatre etc. In the Satriya tradition of Assam, presentation of the drama-s based on the stories of Lord Krishna itself is the worship. In the Jagannath temple in Puri, the famous Gita Govindam performance forms an important part of the worship. The story of Lord Krishna and his consort Radha is presented in lyrical dance form, and this is called Gita Govindam tradition. The devotional as well as erotic lyrics and music of Gita Govindam became very popular and the influence of it spread everywhere in India. Even in Kerala, a southern state of India, the Gita Govindam tradition has a deep influence. There are miniature theatre structures in the temple premises which are built only for the purpose of presenting ritualistic theatre presentations called Kutiyattam and Kuthu. In Kerala alone, more than 300 different traditional temple art-forms can be listed, including regional ones.

The temples are the houses for the worship of gods. Each region in India has their own concept and approach towards the structure and rituals in temples. There are regional variations even in the temple rituals within Kerala. What is it that holds them together then, you may ask? The answer is - the fundamental knowledge system which is expressed verily through diverse presentations. A glimpse of that knowledge system enables us to understand the reasoning behind the formation of endless and alluring patterns of artforms visible in association with the temples of India.

The Indian tradition holds the idea that the state of the mind of an individual plays the most important role in the happiness and unhappiness experienced in the life of that individual. The actions and the consequences of the action begin and end with one's own mind. Therefore, the entire spiritual process is focussed on cultivating positivity in the mind of the practitioner.

Behaviour of the human mind is based on its own imprint tendencies, which are called vāsana-s in Sanskrit language. These subtle tendencies could be based on previous experiences. In short, the present mind of an individual is the creation of previous experiences. Based on this theory, the temples were constructed for creating pleasant experiences so that the individual has a vāsana for a positive and progressive mind.

All Indian temples are designed to create positive Godly experiences for the mind through the five senses of the devotee. The vision of the idols in the bright light of the lamps, sculptures and even the great temple structures remind the devotee of the divine greatness of God. The sounds of the Mantra-s, songs, musical instruments etc. purifies the mind. The attractive sweet smell of the flowers, fragrant smokes and incense please the nose while the sandal paste, and holy water give a soothing touch to the skin. The edible offerings and 'prasad' specially cooked in each temple give a deep experience of the taste of the deity.
The devotee who visits the temple every day, experiences these holy feelings and gets transformed by their influence unknowingly. This holds true even for an atheist or a sceptic. A daily temple visit which effectively, stimulates and 'works out' your five senses can only affect your mind in a positive way. This is the fundamental theory of the temple culture in India.

Perhaps it is now easy to make the connection between artforms and temples. The visual and acoustic effects reinforce positive vāsana-s in the mind, be it from a spiritual angle or from the viewpoint of pure love of performing arts and theatre.

TREADING THE CLASSICAL SPACE

E.P. Unny

Indian political cartoonist.

Kathakali provides a quiet space to draw. When the performers get ready for makeup, that is the time to pull out the sketch pen. The facial touch up proceeds elaborately. The makeup artist is preparing the performance space. Pundits tell you that in this classical theatre, the face is the stage, and the makeup is all about magnifying the slightest twitch of the face muscle. The viewer sitting metres away has to register the mime in the oil lamp's flickering light. At least that was how the process was perfected in the days before Edison invented the electric bulb.

The actor himself begins the exercise applying the ritual mark on the forehead, lies down and dozes off. Your pundit friend adds that more than the much-needed rest, the snooze is when the actor dreams up the character, he would shortly get up to play. Dream or no dream, there is visible magic at work.

The greenroom has fallen silent. The only action is the movement of the makeup applicator. The pace is cut out for live sketching. No need to hurry. No fear of missing out on details. You just have to keep pace with the makeup artist and you come away with a set of relaxed recordings. Slowly, step by imperceptible step, the actor transforms and wakes up as the character.

There is one little act that completes the impersonation and when veteran Gopi Asan does it, it is riveting. Face fully done, he slips into the costume and then sheds the last of his personal belongings, a thin long necklace. He doesn't completely let go of it. He ties it to his waist, the sole reminder of the person the performer must return to after the show.

DAUNTING, DIVINE, DEFERENTIAL.

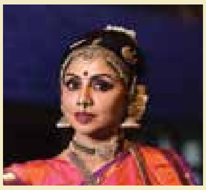

Dr.Hema Santhosh
GP in Surrey

As a student of dance, my dream was to perform to a live orchestra. An opportunity came up to offer whatever I had learnt from Guru Srikanth to Chottanikkara Devi. We started working towards it. A week before the event I was shown a digital flyer with the details below:

Nrithasamarpanam
Dr.Hema Santhosh
31st August 2024 6:30PM Chottanikkara Temple
Nattuvangam -Guru Shri N.Srikanth
Vocal - Shri Bijeesh Krishna
Mrudangam- Shri Kalamandalam Charudathan
Violin – Shri Sangeeth Mohan
Make-up- Shri Varghese

It was a magical moment! My dream was about to come to fruition!
The whole journey was enlightening in more ways than one.

A long break from performing to a live orchestra since my childhood days of dance had made me apprehensive .The hot weather was not on my side either .But despite the initial hiccups with music coordination, I soon found myself resonating with the live music—so much so that I was lost in the mrudangam beats, and my Guru had to cue me to stop during rehearsals.

The divine temple premises bestow any artist with a vigour, whatever the presiding deity.

I view the process of makeup application as a buffer zone before a performance, a time to focus and relax. The process can change your state of mind from anxious/ excited/ nervous to calm. The professional artists transform into their roles during this process-a 'makeover for the mind' in preparation for the performance.

A make-up artist prepping me, was insurance against any on-stage hair/ wardrobe malfunctions. It was weight off my mind.
My heart was racing, anxious if I would do justice to this wonderful orchestra supporting me. On top of which was the usual pre performance jitters!

There were many saviours: the adrenaline rush, the presence of my Guru, who would guide the orchestra, and supportive family and friends from Wimbledon to Wayanad amongst the audience! I felt that an unseen power stabilised the stage beneath me and guided me through.

One of my many favourite items in the repertoire was the final Mangala Shloka, rendered in a melodious baritone. This translates as 'thanks to the supreme Goddess, who is mother to all, the source of one's inner peace and inner strength'. This, I felt would work for anyone. It was also a way to thank the audience for their support.

I was pleased to note that choreography for this Shloka was excellent from a physical health point of view. The movements enabled stretching and winding down after a rigorous routine, for mind and body alike. It felt very emotional; I was grateful for all that had been bestowed upon me.

Throughout the journey, I experienced mixed emotions: excitement, focus, self-realisation, knowing my limitations, setting standards, and dealing with uncertainties in this journey as well as variables on the stage. The key is to learn to adapt quickly, 'think on your feet' if you like so that the audience attention is uninterrupted.

Everyone who watched me perform had only superlatives; I hope there was an element of truth, or it was sheer politeness in appreciation of my effort. I am a harsh critic of myself and can recall my errors more than what went well.

In the lead-up to the event, my mind was working overtime worrying about things that could go wrong. Lesson learnt is- enjoy the ride, as uncertainties in life are certain. Performance is but a small pit-stop in your journey.

Like in any area, the more you master, the more aware you become of your blind spots, when there is a suitable person to guide you.

The whole experience was surreal, and 31st August was a blessed day for me as nothing beats the tingling sensation of joy that this event brought me.

FEMALE PERFORMERS OF KALA

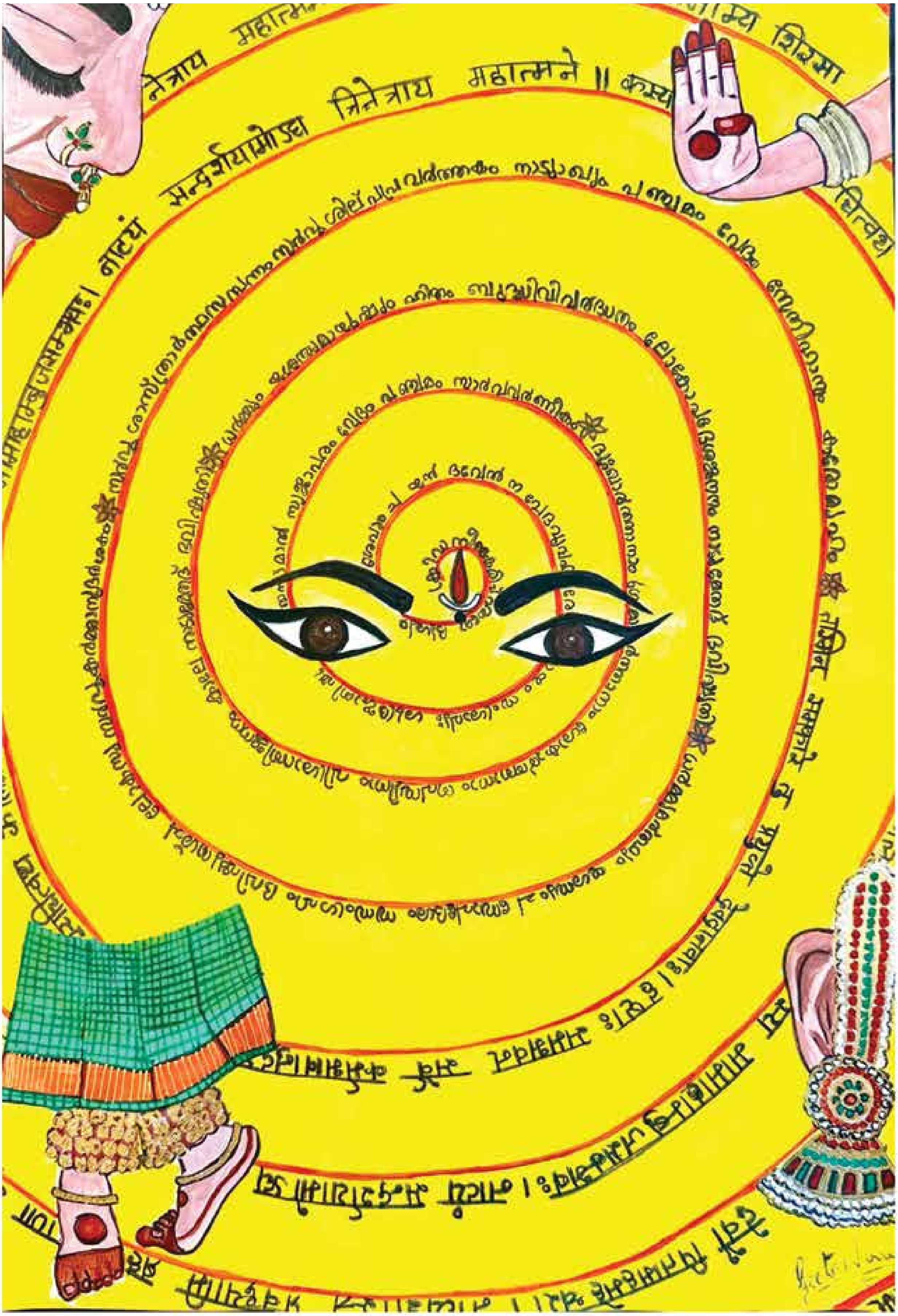

Illustration, Geetha Unnikrishnan

INTERVIEW - ARUNDHATHI SUBRAMANIAM

Dr. Seena Devaki
Consultant in Child and Adolescent Psychiatry in Sheffield, England

Arundhathi Subramaniam is a leading Indian poet and author of fourteen books of poetry and prose. Her recent work includes the poetry volume, Love Without a Story; the Penguin anthology of female mystic poetry, Wild Women; the Penguin anthology of Bhakti poetry, Eating God; and a prose work on contemporary women on spiritual journeys, Women Who Wear Only Themselves. A recipient of the Sahitya Akademi Award for Poetry 2020 and shortlisted for the prestigious TS Eliot Prize for Poetry 2015, her other awards include the Mahakavi Kanhaiyalal Sethia Award for Poetry, the inaugural Khushwant Singh Prize, the Il Ceppo Prize in Italy, the Charles Wallace and Homi Bhabha fellowships, among numerous others. She has been active as curator, performing arts critic and poetry editor, and now divides her time between Mumbai, Chennai and New York.

I recently got gifted 'Wild Women', an extraordinary book which makes an extraordinary read. Am still reeling from it, hence its freshness and dampness is at the fore. As we know, the women voices in this book range across generations and geographies, languages and traditions. When translating them to English, was there a concern of 'something getting lost in translation'?

Thank you, Seena. I'm glad that the sense of moisture – which, for me, is the vital sign that a manuscript coheres – conveys itself in some way to you.

Over the years, my approach has been not to apologize for the limitations of translation, but to celebrate its rewards. As I say in the introduction, a translation is a window. It allows you to gaze out into a new neighbourhood. If you are excited by a particular sight, it becomes an invitation to vault over the window and visit that neighbourhood. Maybe you will be inclined to be more than a visitor. Maybe you will want to become a local inhabitant, a native. Maybe you will be inspired to learn the source language to read that poet in the original. That is the wonderful invitation that a translation can offer. I'd rather have an open window – even if it's an imperfect hole in the wall -- rather than no window at all.

There is no immaculate translation just as there is no immaculate poem. Every utterance is a fragile and heroic attempt to communicate the unspeakable richness and depth of human experience. Every sentence we utter is a reminder of how much is lost in translation. And yet, how much is gained as well!

Traditionally, a 'woman' is paired off as an 'opposite' or 'complement' to a 'man'? But the diversity of voices in this book 'Wild Women' offers the reader a plethora of feminine voices and concerns. How do you conceptualize the idea called 'woman'?

There are fifty-six women mystics in these pages. They excite me because they represent vastly different life choices. There are renunciates, householders, tantric adepts, mendicants and courtesans in these pages. They offer no single formula for the spiritual journey. I believe these poems summon us to something more than mere

biological womanhood. On an inner journey, the aim is exploration, not conclusion; attunement and alignment, not mere acquisition. As a spiritual seeker, you learn that it is important not merely to 'do', but to 'be'. So, through their very singular dance of practice and vigilant inaction, these poems invite us to a place of vibrant stillness, of alert receptivity. This is the logic of what one might call 'the wisdom of the womb'.

As I write in the introduction, 'There is an ability to hold space [here] rather than invade it. There is also a willingness to be less oppositional, less suspicious of plurality, less territorial.' In such liminality, nothing is as it seems. Binaries blur, identities dissolve, forms melt. You are being invited to a place where you no longer know the difference between night and day, head and heart, nature and culture, man and woman, human and divine.

The other interesting feature of these poems is that they offer us a view of the sacred not merely as transcendent, but as immanent. The metaphysical is not separate from our mundane daily lives. And so, the Marathi mystic, Janabai proclaims, 'I eat god, I drink god, I sleep on god'. Patachara, the Buddhist nun, tells us how she simply watched the flow of water when washing her feet, went into her cell, pulled up her candle wick, and was quietly enlightened! I believe these women remind us that self-realization is not about conquest, but about aligning with the rhythms of life, learning from its miraculous everydayness. This ability to trust the physical, rather than wish it away, or conceptually amputate it, makes these poems distinctive too.

I can see that, through 'Wild Women', you have attempted a rebalance i.e. bring to the fore a multitude of female voices that have been marginalised over time. How have these poet-mystics affected your own understanding of what constitutes 'poetry'? What has poetry been for you? What is 'bhakti'?

Lots of lovely and diverse questions! It is difficult to know where to begin.

Poetry, for me, has always been about an excitement about language: enjoying it as kinetic, mercurial, startling chemical activity. It has also been about urgent self-expression. But when my spiritual journey grew more conscious, my poetry became more about listening, rather than merely expressing. Or to put it another way, as my life grew quieter, I learnt to trust silences much more. Pauses became a more vital part of my poems. They changed something fundamental about the way I write.

As for bhakti, as a young person, I viewed it as sentimental religiosity, and little else. But after my own spiritual journey intensified, I revisited the Bhakti poets and realized how wrong I was. These were such fiercely irreverent, passionate, sensual poems! How had I ever seen them as placid or simply schmaltzy? Much of my work since has been about re-framing bhakti: sharing it not just as feel-goodism, or as the counter-cultural work of a bunch of medieval social reformers, but as a living science of intimacy, a profoundly wise technology of the heart.

As for these women, they offer me a lineage of which I can be proud. The grand narratives of religion have flattened them into decorative saints. Rationalist versions of history have ignored them altogether. Reclaiming them as fierce pioneers and trailblazers, not mere groveling followers and acolytes, felt exhilarating, anchoring, rewarding. I hope some other readers will feel likewise.

How easy is it to write religious poetry in our age? I am aware they are not mutually exclusive, yet how does a poet account for the rise of scientific ideas in developing a religious voice?

If we see religion as a bunch of dogmatic certitudes, it would be very difficult indeed. But if we see it as a journey of inner exploration, there is no incompatibility at all. The finest sacred poets (and as, I understand it, the best scientists) don't speak of of certainty. The finest sacred poets speak, in fact, of awe, of wonder, of bewilderment. And even those who employ a traditional vocabulary – invoking deities with names and forms, for instance – always use it to point to deeper truths. They are interested in the experiential rather than the doctrinal.

That's why I say in the introduction, 'You don't have to be a believer to hear them. You don't have to be an insider to be moved by them. You don't have to be a poet to smell their authenticity.' These poets offer us the heat, the radiance, the gasp of a firsthand encounter with life's profoundest mysteries.

Am curious to know how this book 'Wild Women' came about? Could you throw some light on the categorisation – Seekers, Protagonists, Goddesses?

Actually, the tripartite division was always how I envisioned the book. When working on Eating God, my earlier anthology of Bhakti poetry, my fascination with women's voices began to deepen. Later, in 2019, I curated a poetry and music festival called "Wild Women" at Mumbai's National Centre for the Performing Arts. That's when I realized that a book like this had to exist. I wanted a volume that would include the celebrated voices of women saints like Andal and Meera, but also at least some of the legions of undocumented women of the subcontinent – those mystics and seekers who have been ignored and sidelined down the ages.

At the same time, I could not exclude some male mystic poets either. How could I ignore the unforgettable heroines of pluck and nerve and agency bequeathed to us by Jayadeva, Vidyapati, Annamacharya, Kabir and Shah Abdul Latif, among others?

And finally, I also knew I wanted to present women not just as seekers, but women as the sought. So, there had to be goddess poems as well. These are the explosive archetypes, the radiant icons of female energy and power, that still animate and inspire our cultural inheritance. I wanted them in all their diversity – classical poems and folk poems, fearsome goddesses and beautiful goddesses, poems by men and poems by women.

Collectively, I hoped these women would remind us of a powerful legacy of courageous female ancestors who refused to barter their freedom for security; of female protagonists who became architects of their own destiny; of a pantheon of goddesses who continue to offer guidance, inspiration, sanctuary, compassion and hope to this planet.

When you entered the world of poetry, Arvind Krishna Mehrotra, Dilip Chitre, Arun Kolatkar, Nissim Ezekiel, Dom Moraes to name a few were on the scene. What's been your experience with the Bombay-poets?

The Mumbai I grew up in was indeed a vibrant city of poets. I wasn't always aware of that, though. When you're young and trying to find your voice as a poet, life can feel pretty lonely. Thankfully, the Poetry Circle, a forum of young poets, offered me the kind of adda I needed in the late 80s and 90s.

I am grateful to many others who encouraged my journey. Nissim (Ezekiel) was a mentor figure. Later, several of the other poets – Gieve (Patel), Keki (Daruwalla), Adil (Jussawalla), Imtiaz (Dharker) -- became friends too. I'm grateful for their presence in my life.

At the same, becoming a poet is not about trying to fit into a scene, but about learning to become yourself. All the poets you mention were a bunch of very strong, idiosyncratic individuals on their own creative journeys. Their collective presence constituted a scene of much vitality. But I always knew I wasn't looking for membership into a club. As a young poet, you first tend to unconsciously mimic, to conform. Then you try to sound as 'different' as possible. Gradually, as your practice deepens, as you grow more into yourself, you are less concerned with belonging or unbelonging. That's when you begin to realize you are perhaps just one more bough on the same family tree!

So, though I spend a lot of time away from Mumbai, and though my life and work took a very different turn because of my spiritual quest, the epithet of 'Bombay poet' never leaves me. And that's perhaps the way it should be. Bombay is the city I associate with phases of learning, apprenticeship and deepening self-discovery as a poet. It has shaped me in fundamental ways.

Your book 'Women who wear only themselves' is about conversations with four women travellers on sacred journeys. I see you as a spiritual traveller and am curious to know about your spiritual journey.

That's a big question, Seena. Perhaps one day I will write a book on the subject. For now, let me say that that book began with a certain bunch of questions: is the female spiritual journey really as gender-neutral as is often claimed? How do women deal with the idea of 'surrender' that is so often urged by spiritual traditions across the board? How do they differentiate between devotion and enslavement? What separates the devotee from a doormat, the deity from the despot? How authoritarian is the guru-shishya relationship? Above all, how do these seekers deal with the aloneness, the incomprehension, the absence of tangible reward – experiences that are so amplified for women on the path?

I've had to make my way through some of these questions. There have been phases that have felt like I was in exile. There have been tumultuous phases when I couldn't find external reference points around me. It would have helped me to

know there were other seekers who had been through all of this before. And it would have helped me to know that there were a fair share of women.

That's why Wild Women. And that's why Women Who Wear Only Themselves. These books are, for me, reminders that we're not alone. Others have been there, left clues, pointers and signposts on how this journey might be made. And in claiming them as our ancestors and companions, we can continue our journeys with less trepidation, a deeper sense of courage, community and hope.

Am assuming you identify as a poet first and then a prose-writer. Writing poetry and writing prose require different skill sets; putting it simplistically, the former is more figurative and the latter more literal. You appear to move with ease between the two. Could you tell us a bit more about your writing processes?

Yes, poetry is primary. I see it as a kind of short, sharp text message to the self, a verbal hyphen between page and sky, gravity and grace. Prose is more horizontal: it is more concerned with being understood, with joining the dots, with accompanying you on a walk rather than asking you to make the leap. Both have their own brand of sorcery. But prose is more daytime activity. Poetry is – and the cliche is true -- more lunar.

Prose entails being more carpenter than jeweler, perhaps. As I said somewhere recently, the implements of poetry are not quite hammer, chainsaw and power-drill! The tools are more subtle. But of course, these are generalizations. There's much steel in poetry too, so it's important not to get fooled by its seeming fragility!

Have things come in the way of your creative process? If yes, what have they been and how have you surmounted them?

There are always choices to be made along the way, Seena. And these are recurrent ones. Sometimes between money and art. Sometimes between the settled life and art. Sometimes between social obligation and art. Sometimes between current political wisdom and art. Or between cultural fashion and art. Sometimes between your own fear or distraction or inertia and art. You have to navigate your way through these again and again. Later, you look back and realize each of your smallest choices matter. There have been times of desolation and heartbreak in my life when it was difficult to write. There were also times of spiritual barrenness when it was difficult to write. But the good news about poetry is that you write because you feel the need to, not because anyone really wants you to! Your urgencies are your own.

I think it helped me to acknowledge that I feel most energized when I am hanging around language, messing around with words. At that time, time stands still. And I emerge feeling more myself. That's an incentive to keep returning to that furnace of self-forgetfulness and self-recovery, which is how I see the creative process.

Am sure you have your personal heroes amidst poets, who are they and why?

Not heroes perhaps, but there have been poets I've admired tremendously – from Basho to Rilke,

Kabir to Keats, Anna Akhmatova to Adrienne Rich, and so many more.

Among those I've known personally, I'd say Nissim Ezekiel was important, because he was a mentor figure. He offered encouragement and dispassionate feedback, but he didn't breathe down my neck, or try to mould me in his own image. So many mentors turn into insidious Svengali figures. Nissim wasn't one of those.

Then there was John Burnside, the Scottish poet, who died this year. We met in 2003 and stayed in email touch ever since. He was my absentee Muse whose work reminded me of what I had always loved in poetry: a subtle mix of music and meditativeness. He was also an extraordinarily generous man. The cultural world can be mean-spirited, so his expansive warmth and support were inspiring, as was the lyric beauty of his verse.

The work of AK Ramanujan (as translator and poet) and Arun Kolatkar has grown important to me over the years. They are never very far from me, their books always within reach. Keki Daruwalla has been another senior friend and ally, who warmly encouraged what I was attempting in my poetry, even if our poetics were different.

And, of course, the mystic poets down the ages – Nammalvar, Tukaram, Kabir, Hafiz, Akka Mahadevi, Karaikkal Ammaiyar, Janabai, and so many more. I remember re-reading A.K. Ramanujan's translations of the 10th century poet, Nammalvar, at a time of some tumult in my life. And I remember this great surge of joy. I also remember feeling suddenly much less alone. Suddenly, the world felt more habitable, just knowing that there was a campfire of dead poets I could turn to for company!

A hypothetical question – if you were to be granted the wish of traveling with a writer (dead or alive) who might you choose and why?

Avvaiyar. She fascinates me – this Tamil crone poet of the 8th century. There are different Avvaiyars at different points in time, so we have this fascinating amalgam of voices. Sometimes she represents the homespun wisdom of the grandmother. Sometimes she is a vagabond poet-seeker. At other times, she is a mystic, nothing less than an advanced spiritual adept. I translated some of her poems for Wild Women. I also wrote an entire cycle of poems on her in my last book, Love Without a Story. I don't feel I'm done with her yet!

Is there a poet you look at with envy wishing 'I wish I could write like that' or a poem that you read and felt 'I wish that had birthed from me'?

I remember feeling that way when I first read John Burnside's Asylum Dance and The Light Trap. And when I was younger, it happened when I read Arun Kolatkar's Jejuri. I still feel that way when I read poets like Rumi or Nammalvar. But perhaps it is the experience to which they point that I have been more envious of.

What advice, if any, might you have for budding poets?

Read omnivorously. Read deeply. Read generously. Reading poetry is as important as writing it. Listen closely. Stay open to surprise, to wonder. Don't use words too easily. Savour them. Welcome pauses. Don't be in a hurry to finish a poem. Craft it. Revise it. Then allow it to cook in its own juices. Approach poetry as a powerful high-voltage dark art. Approach it with humility. And don't ever turn tepid.

Are there personal costs to being a poet? Have you had to pay a price?

Poetry is not something you do simply because you have a facility with words. It takes an investment of life. It takes a deep, muscular engagement with language and self. If you take its alchemical powers seriously, it's also difficult not to get scorched at some point!

When I started out in the 1990s, it was clear that poetry was not going to be glamorous or lucrative. The global spotlight was on Indian fiction in English, not poetry. Publishers and royalty cheques were scarce. So, the price was invisibility and relative impoverishment. I even remember reading an article in The Times of India about a survey that claimed that poets died sooner than novelists! So the odds seemed well and truly stacked against us.

But then, you write poetry because you must. You write it because you cannot live any longer with that tangled knot in your throat. That may sound dramatic. But it is true. The price is life. The reward is also life.

ഓർമ്മകളിലൂടെ ഒരു തിരിഞ്ഞു നോട്ടം

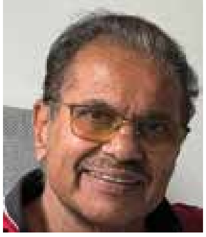

Dr. Divakaran Nair

Retired GP living in Redbrige, Essex

1974 ജൂലൈ മാസത്തിലാണ് ഞാനാദ്യമായിട്ട് ലണ്ടൻ ഹീത്രോ വിമാനത്താവളത്തിൽ എത്തുന്നത്. ഏഴു വർഷത്തോളം മോസ്‌കോയിൽ ജീവിച്ച് അവിടത്തെ ജീവിത രീതികളുമായി ഒരു വിധം പൊരുത്തപ്പെട്ട് വരുമ്പോഴാണ് ലണ്ടനിലേക്ക് work permit കിട്ടുന്നത് .

ആയുധധാരികളായ പോലീസും, പട്ടാളവും തലങ്ങും വിലങ്ങും നടക്കുന്ന മോസ്‌കോ airport മായി തട്ടിച്ചു നോക്കിയാൽ, ഹീത്രോ airport അക്കാലത്ത് വളരെ വ്യത്യസ്തമായിരുന്നു. സുരക്ഷാ പരിശോധനകൾ കാര്യമായി ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ബാഗുകൾ പോലും പരിശോധിച്ചിരുന്നില്ല. യാത്ര അയക്കാൻ വരുന്നവർക്ക് ഇമിഗ്രേഷൻ വരെ കയറി വരാമായിരുന്നു.

ലണ്ടനിലെ സാധാരണ ജീവിതം ഇന്നത്തേത് പോലെ ആയിരുന്നില്ല . സൂപ്പർമാർക്കറ്റുകൾ താരതമ്യേന കുറവായിരുന്നു. Corner shop കളെയാണ് ജനങ്ങൾ കൂടുതലായി ആശ്രയിച്ചിരുന്നത്. ഇത്തരം കടകൾ ധാരാളമായി ഉണ്ടായിരുന്നു. ആഫ്രിക്കയിൽ നിന്നും കുടിയേറി പാർത്ത ഏഷ്യൻ വംശജരുടെ ഉടമസ്ഥതയിലായിരുന്നു മിക്ക കടകളും.ഞായറാഴ്ചകളിൽ കടകൾ ഒന്നും തുറക്കാറില്ലായിരുന്നു. ആകെ തുറന്നിരുന്നത് corner shop കൾ മാത്രമാണ് അവർ മുഴുവൻ സമയവും തുറന്നു പ്രവർത്തിച്ചിരുന്നു.

പത്രവും, പാലും, എല്ലാ ദിവസവും രാവിലെ വീടുകളിൽ എത്തിയിരുന്നു. ഗ്ലാസ്സ് കുപ്പികളിലാണ് പാൽ കൊണ്ടുവന്നിരുന്നത്. കുപ്പികൾ തമ്മിൽ ഉരസുന്ന ശബ്ദം കേട്ടാണ് രാവിലെ മിക്കവാറും എല്ലാവരും ഉണർന്നിരുന്നത്.

അക്കാലത്ത് ടെലിവിഷൻ സംപ്രേഷണം മുഴുവൻ ദിവസവും ഇല്ലായിരുന്നു. രാവിലെയും വൈകീട്ടും കുറച്ചു സമയത്തേക്ക് മാത്രമാണ് സംപ്രേഷണം ഉണ്ടായിരുന്നത്. കാറുകൾ താരതമ്യേന കുറവായിരുന്നു. അധികം ആളുകളും പബ്ലിക് ട്രാൻസ്‌പോർട്ട് ആണ് ഉപയോഗിച്ചിരുന്നത്. ബസുകളിൽ ഡ്രൈവറെ കൂടാതെ കണ്ടക്ടറും ഉണ്ടായിരുന്നു. ബാങ്ക് കാർഡുകൾ ഇല്ലാതിരുന്ന കാലം. ക്യാഷ് ആണ് പ്രധാനമായും ഉപയോഗിച്ചിരുന്നത് ബസ്സിലും ട്യൂബിലും എല്ലാം ക്യാഷ് കൊടുത്ത് ടിക്കറ്റ് വാങ്ങണമായിരുന്നു. വർണ്ണ വിവേചനം വളരെ പ്രകടമായിട്ട് തന്നെ അക്കാലത്തുണ്ടായിരുന്നു. വീട് വിൽപ്പനയ്ക്ക് പരസ്യങ്ങളിൽ 'വെളുത്ത വർഗ്ഗക്കാർക്ക് മാത്രം' എന്ന് എഴുതാൻ പറ്റുമായിരുന്ന കാലഘട്ടമായിരുന്നു അത്. വായന വളരെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. ബസുകളിലും ട്യൂബുകളിലും പുസ്തകം വായിക്കുന്ന ആളുകളെ ധാരാളമായി കാണാമായിരുന്നു. ഇക്കാലത്ത് എല്ലാം മൊബൈൽ ഫോണിന് വഴിമാറി.

Health Service ഇന്നത്തെക്കാൾ പ്രായോഗികമായിരുന്നു അന്ന്, എന്നെനിക്ക് തോന്നിയിട്ടുണ്ട്. വെയ്റ്റിംഗ് ലിസ്റ്റ് ഉണ്ടായിരുന്നില്ല രോഗികൾക്ക് appointment ഒന്നും ഇല്ലാതെ നേരെ GP യുടെ അടുത്തേക്ക് പോകാമായിരുന്നു. ചില ഡോക്ടർമാർ അവരുടെ വീടിന്റെ ഒരു മുറിയാണ് GP Surgery ആക്കിയിരുന്നത്. Receptionist, Nurse ഇവരൊന്നും അത്തരം GP സർജറികളിൽ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. Cottage Hospital അഥവാ Community Hospital അക്കാലത്ത് ധാരാളമായി ഉണ്ടായിരുന്നു. GP അവരുടെ രോഗികളെ Community Hospital ൽ admit ചെയ്ത് ചികിത്സിക്കുന്നത് സാധാരണമായിരുന്നു.

ആശുപത്രികളിലാകട്ടെ പ്രത്യേക സുരക്ഷാ ക്രമീകരണങ്ങൾ ഒന്നും ഇല്ലായിരുന്നു. പ്രത്യേക സന്ദർശന സമയവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ദൗർഭാഗ്യകരമെന്ന് പറയട്ടെ അക്കാലത്ത് പുകവലി വളരെയധികം കൂടുതലായിരുന്നു. ഡോക്ടർമാരും, നേഴ്സുമാരും, മറ്റും പുകവലിച്ചു നടക്കുന്ന കാഴ്ച സർവ്വസാധാരണമായിരുന്നു ആശുപത്രികളിൽ. സാധാരണക്കാരുടെ ജീവിതം അക്കാലത്ത് വളരെ വ്യത്യസ്തമായിരുന്നു. പലരും council ഹൗസുകളിലാണ് താമസിച്ചിരുന്നത് കുടുംബത്തിലുള്ള ആളുകളുടെ എണ്ണം അനുസരിച്ച് അനുയോജ്യമായ വീടുകളാണ് അവർക്ക് കിട്ടിയിരുന്നത് വെള്ളം, ടെലിഫോൺ, Public transport ഇവയെല്ലാം ഗവൺമെൻറിൻറെ ഉടമസ്ഥതയിലായിരുന്നു.

ലണ്ടൻ സിറ്റിയിൽ എവിടെയും കാറ് park ചെയ്യാ

മായിരുന്നു. charge ഒന്നും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല പാർക്ക് ചെയ്യുന്നതിന് സന്ദർശന നിരക്കില്ലാത്ത എല്ലാ സ്മാരകങ്ങളും കാണാൻ കഴിയുമായിരുന്നു. 10 Downing street-ന് മുൻപിൽ ഇന്നത്തേത് പോലെ ഗേറ്റ് ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. മുൻ വാതിൽ വരെ സന്ദർശകർ ചെന്നിരുന്നു.

ഭീകരവാദവും, ഭീകരാക്രമണങ്ങളും പൊതുവേ കുറവായിരുന്നു. ജന ജീവിതം വളരെ ശാന്തമായിരുന്നു. മാറിമാറി വന്ന ഗവൺമെന്റുകളുടെ നയം മാറ്റങ്ങൾ, IRA യുടെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ, ഗവൺമെൻറ് സ്ഥാപനങ്ങളുടെ സ്വകാര്യവൽക്കരണം, അനധികൃത കുടിയേറ്റങ്ങളും നിയമപരമായ കുടിയേറ്റങ്ങളും, എല്ലാം ജനജീവിതം മാറ്റിമറിച്ചു. ഇനി മുമ്പോട്ടുള്ള പോക്ക് നമ്മളെയും വരും തലമുറകളെയും എവിടേക്ക് നയിക്കുമെന്ന് കാത്തിരുന്ന് കാണേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

വേലിമാഹാത്മ്യം

Dr. S.Sreedevi
National Award Winner, Emeritus Teacher Educator

പണ്ട് പറമ്പുകളെയുംവീടുകളെയും. വേർ തിരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നത് ഓലയും മടലും പത്തലുകളും കൊണ്ടുള്ള വേലിക്കെട്ടുകൾ ആയിരുന്നു. കോൺക്രീറ്റ് മതിലുകളും പൂട്ടിയ ഗേറ്റുകളും അല്ലായിരുന്നു. മനുഷ്യരുടെ പ്രകൃതങ്ങളും പ്രവൃത്തികളും തമ്മിൽ. പൊരുത്തപ്പെട്ടിരുന്നു. വേലികെട്ടി തിരിക്കുന്ന മനുഷ്യർ മനസ്സിലും വേലി തന്നെ കേട്ടും. അയൽക്കാർക്ക് തമ്മിൽ കാണാനും മിണ്ടാനും ഒന്നും വേലി തടസ്സമല്ല. വേണമെങ്കിൽ ഒരു പൂച്ചകോ പട്ടിക്കോ കുഞ്ഞിനോ വേലി നൂണ് പോകാം. മുതിർന്ന മനുഷ്യർക്ക് കാണാം ചിരിക്കാം വല്ലോം മിണ്ടുകെം പറയുകേയും ചെയ്യാം. അവർ അയൽക്കാർ ആയി മാറുന്നു. എന്നാല് മതിൽ കെട്ടിഅടച്ചു ഗേറ്റ് പൂട്ടിയാൽ അയൽക്കാർ അടുക്കുകില്ല. ഈ മതിലുകൾ പൊളിക്കാനാണ് രാഷ്ട്രീയനീക്കം. സാഹിത്യകാരന്മാരുടെ ശ്രമം. സ്വകാര്യത പ്രധാനം തന്നെ എന്നാല് ഫ്രണ്ട്ഷിപ്പ് അതിലും ആവശ്യമാണ്.

എന്റെ വിചാര വികാരങ്ങൾക്ക് ഞാൻ വേലി കേട്ടും മതിൽ വേണ്ടാ. പുറത്തുനിന്ന് തെരുവുനായ നുഴഞ്ഞു കയറരുത്. അകത്തു നിന്ന് എന്റെ പൊന്നോമന പെരുവഴിയിൽ അലയരുത്.വേലി ചിതൽ അരിച്ചാൽ പൊളിച്ചു മാറ്റാം. പുതിയത് ചിലവ് കുറഞ്ഞത് കെട്ടാം. Velikanniloote തെരുവ് നായക്ക് വല്ലോം തിന്നാൻ കൊടുക്കാം. സ്നേഹതിന്റെ ബാലപാഠങ്ങൾ പഠിക്കാം. വെളിപൂവിനോടും കിളികളോടും സൗഹൃദം പങ്കുവയ്ക്കാം. ഒരു മതിൽ കൊണ്ട് കാഴ്ച മറയ്ക്കരുത്.

വേലിപത്തൽ കിളിർത്തു കിളിർത്തു, ഒരു പച്ചപ്പ്. പച്ചപേൽ ഒരു കൊച്ചു കിളിക്കൂട്. കൂട്ടിൽ നിന്നൊരു കൊച്ചു കിളിപ്പാട്ട്. വണ്ടും തുമ്പിയും അണ്ണാനും അരണയും ഓന്ത്, പല്ലി, അട്ട, എല്ലാരും വിരുന്നുകാർ. കാക്ക കോഴി. വണ്ണാതി കിളി എത്ര കുട്ടുകാർ. കേൾവിയും കാഴ്ചയും തലച്ചോറും ഹൃദയവും മനസ്സും ആത്മാവും ശരീരവും ഒക്കെ നന്നായി വളരും. നല്ല സുഖം തരുന്ന ഒരു അനുഭവം.

Illustration by Dr.Beena.P.K. Kannur

NOSTALGIA

Aditi Hrisheekesh
Second year English student, University of Bristol.

There is this sort of sad happiness that signifies nostalgia. Memory is frail, like a cavern whose once crammed walls become hollow within time's clutch. When the fondness starts to fade, the crevices are filled with artistic familiarity, to keep the walls from crumbling unto themselves. To preserve the original essence, but to reframe the cave of memory to keep it firmly in the present, packaged into something tangible that can be consumed.

I looked into a mirror today. A mirror of today's blues, yesterday's uncertainty, and t omorrow's yearning sun. We stand on either side, one face still young, the other bearing the subtle wrinkles weaved by the clutch of time. It is not a conventional mirror. My reflection's hand reaches up, lightly grazing the glass. Mine too reaches, fingertips unfolding obediently. It falls misaligned. The thing with mirrors is that you see them everywhere. In fridge doors, train windows, through the manmade current that is birthed when skimming stones in the lake in the summer. Some are warped, succumbing to the refracted light that makes them unrecognisable. But they're always there. They run alongside each other but, no matter how close they are, they can never quite meet.

In fact, the chasm between them only becomes greater with time. The past and future are disfigured in translucence. There is this timelessness of emotion where the mind becomes stagnant as we reminisce on what once was, grappling with the fragments of the past. It is only human nature to stifle the thrill of change, attempting to decipher the arcane poetry of our lives, often not content with the knowledge that we cannot know everything. So, we grasp onto any semblance of the familiar, uprooting the shadows of flickering lights, to ignore the nebulous future.

We yearn for stillness, yet stillness exists in the motion of it all, the motion of growth. Whether we are consuming the enigmatic caricatures in childhood classics or devouring the radiant shades of an old painting, artistic expression is the bedrock for nostalgia. With art, the mind, the soul, and the body become cosmic dust. Desperately wanting to reconcile themselves, to be affirmed by their own wholeness as they grow. Children born from sun-kissed dreams crawling as adolescents into a moon-written womb. That's the issue, I guess. Cosmic dust wanting to be whole. In art, wholeness exists differently. She's fractured beautifully, both eternal suffering and bliss bejewelled and bedazzled. To be whole is to feel, and oh, does art feel.

സ്വേച്ഛാധിപതിക്കൊരു ശിലാലേഖം

Sreekant Thamarasseri
Poet/Translator/Poetry Reciter/ Engineer

(Epitaph on a Tyrant : W.H Auden - സ്വതന്ത്ര പരിഭാഷ)

ഒരു വിചിത്രമാം പരമപൂർണ്ണത' –
അതിന്റെ പൂർത്തിക്കാണവൻ
കൊതിക്കുന്നൂ
അവൻ കണ്ടെത്തിടും കവിതകളതി
ലളിതമാണാർക്കുമപഗ്രഥിക്കുവാൻ
ചിരപരിചിതമവന്നു മർത്യന്റെ
അറിവില്ലായ്മതൻ അതിർവരമ്പുകൾ
വിശേഷതാത്പര്യമവന്നു നാവിക
പ്പടയും കാലാളും കലർന്ന യുദ്ധങ്ങൾ
അവൻ ചിരിക്കുമ്പോൾ ബഹുമാന്യ ലോക
സഭ ഒപ്പം പൊട്ടിച്ചിരിതുടങ്ങുന്നൂ..
അവൻ അലറുമ്പോൾ കുരുന്നു പൈതങ്ങൾ
തെരുവുകൾ തോറും പൊലിഞ്ഞു തീരുന്നൂ.

ദീപം

V.Gopal
Consultant Urologist

ഒടുവിൽ എൻ മനസ്സിന്റെ
ഇരുളിൻ നാളങ്ങളിൽ
ഒരു നേർത്ത ദീപമായ്
നീ വന്ന നേരം
തഴുകി നീ മന്ത്രിച്ചു
ഞാൻ നിൻ ചാരത്തെന്നും
നിഴലായ് നിന്നീടവേ
എന്തിനീ അന്ധകാരം
ഒരുമിച്ചിനി ഈ പ്രയാണം
സുഖമില്ല ദുഖമില്ല
ചോദ്യമില്ല ഉത്തരമില്ല
ഇല്ല ഇനി ബാധ്യതകൾ
അങ്ങനെ നിമിഷങ്ങളെ
യുഗങ്ങൾ ആക്കീടണം

ഞാനും നീയും
നമ്മുടെ സഹയാത്രയും
ജന്മങ്ങൾക്കപ്പുറം
എന്നോ തുടങ്ങിയ
തീരാത്ത നമ്മുടെ
ഈ തീർഥയാത്ര
ഇനി ജനനമുണ്ടോ
ഇനി മരണമുണ്ടോ
ഇനി സുഖമുണ്ടോ ഇനി ദുഖമുണ്ടോ
അപൂർണതയിൽ നിന്നു പൂർണതയിലേക്കും
ഇരുട്ടിൽ നിന്നും വെളിച്ചത്തിലേക്കും
നീ നയിക്കുന്ന ഈ ധന്യ യാത്ര.

DHANVANTARI

Ananya Unnikrishnan
Second year Law student, Royal Holloway University of London

In the depths
dark bellied fish drum,
gleaming at the sight.
I am split,
monsters on my left disfigured, snarling and
gods on my right exulting yet exhausted.
Snake scales slither along the jagged curve of mountain,
and beneath a mass so expansive its shell is hardly visible.
I am floating as they churn,
Luminescence wrapping along my body
a brief echoing pause
as their arms slacken at the sight- spare one,
his throat shining blackblue. I take him in,
Laced with halahala
His eyes fixate at my stomach
bare against the resting golden vessel.
Its rim burns frozen, piercing my being
So that I may know its power simply by its touch.
It is amrita, the elixir of the immortality.
The prize they have all really been awaiting.
My foamy lashes blink before
a monster from the left wrenches it from my grasp.
Its absence colossal
ripping me into a state of hollow, of beauty
without use.
The gods are already shifting,
I am forgotten.
Like pulling a pearl, unsewn,
from a stitching, swirl of sea, free.

മിത്രവും ശത്രുവും

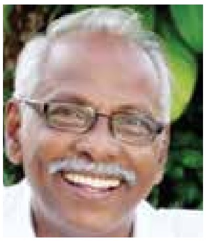

Prof. M.N.Karassery
Writer and social activist

മനുഷ്യ ജീവിതത്തിലെ പ്രധാനപ്പെട്ട രണ്ട് കഥാപാത്രങ്ങളാണ് മിത്രവും ശത്രുവും. ഏതൊരാൾക്കും കൂടിയ അളവിലോ കുറഞ്ഞ അളവിലോ രണ്ടും അനുഭവം കാണും.

ആരാണ് മിത്രം? ആരാണ് ശത്രു? ഒരുകാലത്തെ മിത്രം പിൽക്കാലത്തെ ശത്രുവാകും; ഒരുകാലത്തെ ശത്രു പിൽക്കാലത്തെ മിത്രമാകും ഇത് രാഷ്ട്രീയ പാർട്ടികളുടെയും സംഘടനകളുടെയും കാര്യത്തിലെന്നപോലെ വ്യക്തികളുടെ കാര്യത്തിലും ശരിയാണ് എന്ന് ചുറ്റുപാടുകളോ സ്വന്തം അനുഭവങ്ങളോ ശ്രദ്ധിച്ചാൽ വ്യക്തമാകും. എന്താണ് ഈ പരിണാമത്തിന് കാരണം? പ്രധാനമായും രണ്ടു സംഗതികൾ വഴിക്കാണ് ഇങ്ങനെ വന്നുഭവിക്കുന്നത്.

1. താത്പര്യങ്ങൾ: അവനവന്റെ സ്വാർത്ഥ താത്പര്യങ്ങളെ മിക്കവാറും വ്യക്തിബന്ധങ്ങളെക്കാൾ വിലമതിക്കും. പ്രധാനം താത്പര്യ സംരക്ഷണമാണ് എന്ന് കാണുന്ന ആൾ മൈത്രി ഉപേക്ഷിച്ച് സ്വാർത്ഥം നേടാൻ പോകും. അതോടെ അയാൾ ശത്രുവായി ഭവിക്കുന്നു. ഇതേപോലെ വ്യക്തി താത്പര്യങ്ങൾ സാധിക്കാൻ വേണ്ടി ആളുകൾ ശത്രുവിനെ പാട്ടിൽ പിടിക്കാൻ നോക്കും. അതോടെ ശത്രു മിത്രമായി ഭവിക്കുന്നു. രാഷ്ട്രീയപാർട്ടികളിൽ ഇത് പ്രകടമാണ്. വ്യക്തിബന്ധങ്ങളിലും കഥ ഇതുതന്നെ എന്ന് സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയാൽ കാണാം. പാർട്ടിയോ, മതമോ, സംഘടനയോ വിട്ടുപോകേണ്ടി വരുന്ന മിത്രത്തോട് ആളുകൾ ശത്രുത ഭാവിക്കുന്നത് സ്വന്തം നില നിൽപ്പിനെ കരുതിയാണ്.

2. മാറ്റങ്ങൾ: വ്യക്തികൾ വളരുന്നുണ്ട്; മാറുന്നുണ്ട്. ഉദാഹരണം, ഇന്ന് 30 വയസ്സുള്ള ഒരാൾ നിങ്ങളുടെ കൂടെ ഹൈസ്കൂളിൽ പഠിച്ച ആ പഴയ കുട്ടിയല്ല. അയാൾ ശാരീരികമായും മാനസികമായും സാമ്പത്തികമായും ബുദ്ധിപരമായും വളർന്നിട്ടു്. അയാളുടെ സ്വഭാവത്തിലും പെരുമാറ്റത്തിലും വളരെയേറെ മാറ്റങ്ങൾ വന്നിട്ടുണ്ടാവും. മാറ്റം നല്ലതിലേക്കാവാം; ചീത്തയിലേക്കാവാം. അധികാരം, പണം, പദവി തുടങ്ങിയവയോടുള്ള ആസക്തി ആളുകളുടെ വ്യക്തിത്വത്തെ വളരെയേറെ മാറ്റിത്തീർക്കും ഇത് ശ്രദ്ധിക്കാതെ നിങ്ങൾ പെരുമാറിയാൽ അബദ്ധം പറ്റും; അകൽച്ച വരും. അത് വൈകാതെ ശത്രുതയായിത്തീരും. മരം വളരുന്നത് നോക്കിയാൽ കാണാം. മനുഷ്യൻ വളരുന്നത് ഒരു പ്രായം കഴിഞ്ഞാൽ നോക്കിയാൽ കാണില്ല. കാരണം പിന്നെ വളരുന്നത് മനസ്സാണ്.

മിത്രങ്ങൾ 3 തരത്തിലാണ്.

1. മിത്രം
2. മിത്രത്തിന്റെ മിത്രം
3. ശത്രുവിന്റെ ശത്രു

ശത്രുക്കളും 3 തരത്തിലാണ്.

1. ശത്രു
2. മിത്രത്തിന്റെ ശത്രു
3. ശത്രുവിന്റെ മിത്രം

സ്വന്തം ജീവിതസാഹചര്യങ്ങളിലേക്ക് തിരിഞ്ഞുനോക്കിയാൽ ഇതിന് ധാരാളം ഉദാഹരണം കിട്ടും. സാമാന്യമായി താത്പര്യങ്ങളിൽ കൂടെ നിൽക്കുന്നവനാണ് നിങ്ങൾക്ക് മിത്രം; എതിര് നില്ക്കുന്നവാനാണ് ശത്രു. നിങ്ങളുടെ മൈത്രിയും ശത്രുതയും നിർണ്ണയിക്കുന്നത് താത്പര്യങ്ങളാണ് എന്നർത്ഥം. ഒരു സംഘടനയുടെ പ്രസിഡന്റാകാൻ നിങ്ങൾ പുറപ്പെടുമ്പോൾ അതിന് സഹായികളായി നിൽക്കുന്നവരാണ് മിത്രങ്ങൾ; എതിരുനിൽക്കുന്നവരാണ് ശത്രുക്കൾ.

ആർത്തിയിലും ആസക്തിയിലും വേര് പിടിച്ച സ്വാർത്ഥമാണ് ശത്രുക്കളെ സൃഷ്ടിക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം. ആസക്തികൾ ഇല്ലാത്തവർക്ക് ശത്രുക്കൾ ഉണ്ടാവുകയില്ല.

നമ്മൾ സാമൂഹ്യമോ സാമ്പത്തികമോ രാഷ്ട്രീയമോ ആയ വളർച്ചയിൽ അസൂയ പൂണ്ട് മിത്രങ്ങൾ ശത്രുക്കളായി കാണാറുണ്ടല്ലോ, അതോ? എന്നു ചോദിക്കാം. വാസ്തവം. ഒരു പരിധിയിലധികം വളർന്നാൽ അയ്യാളുടെ ആവശ്യത്തിന് പിന്നെ പഴയതുപോലെ നിങ്ങളെ കിട്ടാനിടയില്ല എന്ന സ്വാർത്ഥത്തിൽ, സ്വന്തം താത്പര്യത്തിൽ, തന്നെയാണ് അസൂയയുടെ വേര്. നിങ്ങൾ അധികാരിയോ സമ്പന്നനോ പ്രശസ്തനോ ആയിക്കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ തീർത്തും പഴയ നിങ്ങളായിപെരുമാറാൻ കഴിഞ്ഞു കൊള്ളണമെന്നില്ലാ. അതു നിങ്ങളുടെ കുറ്റമല്ല. സാഹചര്യമാണ് അവിടെ പ്രധാനം. കോളേജ് പ്രിൻസിപ്പൽ ആവുന്നതോടെ സഹപ്രവർത്തകർക്കൊപ്പം പഴയ പോലെ സമയം ചെലവഴിക്കാൻ പറ്റതെ വരും. പലപ്പോഴും മുഖം നോക്കാതെ പെരുമാറേണ്ടി വരും. പല സഹപ്രവർത്തകരുടെയും ശുപാർശകൾ അവഗണിക്കേ

ണ്ടി വരും. അങ്ങനെയങ്ങനെ ശത്രുക്കൾ കൂടിക്കൂടി വരും.

ഒരാളെ മിത്രമായി പരികരിക്കാൻ വളരെ കരുതൽ വേണമെന്ന് പൊതുവെ ധാരണയുണ്ട്. സത്യത്തിൽ ഒരാളെ ശത്രുവായി അംഗീകരിക്കാൻ അതിനെക്കാൾ കരുതൽ വേണം. കാരണം വൈകാതെ നിങ്ങൾക്കും ശത്രുവിന്റെ സ്വഭാവം വന്നു ചേരും, ശത്രു ചെയ്യുന്ന എല്ലാറ്റിനും പ്രതികാരം ചെയ്യേണ്ടി വരും. അയ്യാൾ തെറി പറഞ്ഞാൽ നിങ്ങളും തിരിച്ച് തെറി പറയും. അപ്പോൾ ആക്രമിച്ചാൽ നിങ്ങളും തിരിച്ച് ആക്രമിക്കും. അയ്യാൾ അപവാദ പ്രചരണം നടത്തിയാൽ. നിങ്ങളും തിരിച്ച് അതു തന്നെ നടത്തും. കണ്ടോ കണ്ടോ നിങ്ങൾ അയ്യാളുടെ മാതിരി ആയിത്തീരുകയാണ്. ശത്രുവിന്റെ ഉയരമേ നിങ്ങൾക്കും ഉണ്ടാവൂ എന്നർത്ഥം.

ബന്ധങ്ങൾക്കിടയിലെ പ്രധാല വില്ലൻ അസൂയയാണ്. മരുന്നില്ല എന്ന് മലയാളികൾ പണ്ടേകണ്ടെത്തിയ സുഖക്കേട്. പിന്നെ പരിധിയിലധികം നിങ്ങൾ വളർന്ന് കഴിഞ്ഞാൽ അസൂയ ആരാധനയായി രൂപാന്തപ്പെടും. യേശുദാസ്, എം. ടി., മമ്മുട്ടി, യൂസ്സഫലി തുടങ്ങിയവരുടെ ഉദാഹരണം ഓർത്തു നോക്കുക. അസൂയകൊണ്ട് ആർക്കും അവരെ തൊടാൻ കഴിയില്ല. അവർ എത്ര ഉയരത്തിലാണ് .അപ്പോൾ പിന്നെ ‘‘ഞങ്ങൾ പഴയ കൂട്ടുകാരാണ്,‘‘ഞങ്ങൾ സഹപാഠികളാണ്,, ഞങ്ങൾ നാട്ടുകാരാണ്,, അയ്യാൾ എന്റെ ജൂനിയർ ആയി പഠിച്ചതാ‘‘ തുടങ്ങിയ അവകാശവാദങ്ങൾക്കേ ഇടകിട്ടു.

ഞാൻ ആവർത്തിക്കുന്ന്, ശത്രുവിനെ തെരഞ്ഞെടുക്കാൻ വളരെ കരുതണം. ശത്രു ഇല്ലാതിരിക്കുന്നതാണ് ഏറ്റവും നല്ലത്. അപ്രിയം പറയുന്നവനിൽ നിന്നും അഹിതം പ്രവർത്തിക്കുന്നവനിൽ നിന്നും അകലം പാലിക്കുക. അതാണ് ആത്മരക്ഷക്കു നല്ലത്. അവർ ചെയ്യുന്ന ഒന്നിനും പ്രതികാരം ചെയ്യാൻ പോകരുതു.

പ്രതികാരം നശിപ്പിക്കുക ശത്രുവിനെയല്ല, നിങ്ങളെയാണ്. ആ വഴിക്ക് നിങ്ങളുടെ സമയം, ഊർജം, സ്വഭാവം എല്ലാം കെട്ടുപോകും. വിട്ടുകളയുക. കഴിഞ്ഞത് കഴിഞ്ഞു എന്നുവെച്ച് മാറി നടക്കുക. സമയം നഷ്ടപ്പെടുത്തരുത്. അയ്യാളെ ഒരു പാഠം പഠിപ്പിക്കും എന്നും പറഞ്ഞ് പുറപ്പെടരുത്. പാഠം പഠിക്കുക നിങ്ങളായിരിക്കും നഷ്ടപ്പെടുന്നവൻ നിങ്ങളായിരിക്കും. നിങ്ങൾക്ക് ജീവിതത്തോട് സ്നേഹമുണ്ടെങ്കിൽ പകരം ചെയ്യാൻ പോകരുത്.

പിന്നേ?

ആ ചങ്ങാതി ചെയ്തത് പൊറുക്കുക. പക്ഷേ, മറക്കരുത്. മറന്നാൽ അയ്യാൾക്ക് പിന്നേയും നിങ്ങളെ ദ്രോഹിക്കാൻ അവസരം കിട്ടിയേക്കും. അത് പാടില്ല. അയ്യാളുമായി അകലം പാലിക്കുക. അത് മതി. മറ്റൊന്നും വേണ്ട.

ശത്രുവിനെ വിചാരിച്ചിട്ടല്ല. പ്രതികാരബുദ്ധി ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടത്. അവനവനെ വിചാരിച്ചിട്ടാണ്.

ഒരു പരിധിയിലധികം ആരോടും അടുക്കാതിരിക്കുന്നതാണ് ഏറ്റവും സുരക്ഷിതമായ മാർഗം. പരീക്ഷിച്ചറിഞ്ഞ സുഹ്രുത്തിനോട് മാത്രമേ ഉള്ളു തുറന്ന് സംസാരിക്കാവൂ. അയ്യാളോട് മാത്രമേ സ്വാതന്ത്ര്യം എടുക്കാവൂ. അയ്യാൾക്കു മാത്രമേ സ്വാതന്ത്ര്യം കൊടുക്കാവൂ. എല്ലാവർക്കും വാരിക്കോരി കൊടുക്കേണ്ട ഒന്നല്ല യഥാർത്ഥ സൗഹൃദം.

കുമാരനാശാൻ നമ്മളെ താക്കീതു ചെയ്യുന്നു.

‘‘ ഭാവിയായ് പൂവുപോൽ
ചിതാശവങ്ങളിൽ
അശുഭയശ്വരങ്ങളിൽ ’’

A WAVE WATCHING TOUR

Ammu Nair
Writing instructor California

When Friday evening arrived in all its underwhelming glory, Nila collected her laptop, coffee flask, and other sundry belongings scattered on her work desk. As she was about to get into her car, the phone rang.

"Girl, whatcha doin'?" Daphne's perpetually perky voice greeted her from the other end.

"Just getting out of work," Nila said, morosely.

"Beth is so flaky!" Daphne complained in her cheerful tone.

Nila couldn't remember who Beth was. Maybe Daphne's sister-in-law?

Daphne continued, "Beth and I were supposed to go whale watching tomorrow morning. We booked tickets in advance. But she bailed out on me just now! This guy she likes invited her to the movies!" Daphne paused to catch her breath and added,"ladded, "I was thinking, you and I should go whale watching tomorrow. Whadya say?"

Nila sighed in response.

"Do you have any other plans for tomorrow?" Daphne asked, sensing her hesitancy.

Nila was planning to sleep in late and lounge in her pjs in front of the tv all day with Nyx by her side. There was a docu series on unsolved murders that she might watch. But Daphne wouldn't consider it to be a plan fit for a weekend. So, Nila didn't answer her question.

"Where's this tour?" Nila asked, instead.

"San Francisco. The tour begins at Pier 39. Whales are usually spotted off Farallon Islands." Without waiting for an answer, Daphne continued, "I'll pick you up at 7 in the morning."
The next morning, when Nila was getting ready to leave, Nyx meowed and looked at her mournfully.

"I don't want to go either," Nila whined, scratching behind the cat's soft ears. "I'll come back as soon as I can." Nyx rubbed against her legs.

"I would have said no if it were anybody else," Nila explained to Nyx. Daphne had been patient with Nila's penchant for reclusiveness and her dour attitude towards life. Plus, Daphne was the only one in Nila's life who never in the past three years ever asked Nila to move on after Adam died from 'brain hemorrhagehaemorrhage due to fatal head trauma,' as the death report so succinctly said.

"This is my way of saying thanks to Daph," Nila said. Nyx seemed to agree and walked away to sit on her perch overlooking the window.

Daphne showed up impeccably dressed as always in a crochet peplum top under a stylish windbreaker with a drawstring waist.

"You're looking gorgeous," Nila said earnestly.

"You too," Daphne returned the compliment. But Nila thought she didn't sound convincing.

The highway was drafty, and by the time they reached the pier, the wind was howling. They were greeted by the news that the tour company had cancelled the expedition due to inclement weather conditions. The woman at the reception said they had called Beth's number and left a message.

Nila decided to loaf around in the gift shop for a few minutes, while Daphne chatted with the other miffed customers.

"Nila, meet me at the dock when you are done shopping," Daphne called out to her, sprinting out the door.
After staring at the I-heart-SF mugs for some time,

Nila walked towards the pier. Daphne waved at her from the dock. She was talking to a young guy tanned bronze by the sun and the sea.

"Nila, meet Hugo. Hugo, my dear friend, Nila," introduced Daphne excitedly. "Hugo has agreed to take us to the edge of the outer sea in his sailboat. He swears we are bound to come across some mommy humpback whales and babies because this is the season!"

"It's so generous of you, Hugo," Daphne continued, lightly bouncing up and down clapping her hands. Her high-pitched voice was shaking from the cold wind and anticipation.

Nila laughed nervously, "It's not safe, Daph. Our trip is cancelled because of bad weather."

"Hugo, is it safe to go?" Daphne paused for a moment and answered her own question. "Hugo wouldn't take us if it's not safe. Would you, Hugo?" she drew her left shoulder towards her cheek coquettishly.

"It's safe, if we turn around in half an hour." Hugo said valiantly, pushing his chestnut brown hair back.

'Married with kids or not, Daphne could still cast that spell on men,' Nila smiled to herself.

Nila could stay back and let Daphne go on the boat ride with Hugo. But the grey sea was tempting with fog shrouding the outer edges.

Hugo led them down the dock. His boat was small with a sail that had merry stripes of yellow and red. Hugo situated himself in the cockpit, and there was room for four more people. He gave them life jackets and quick instructions to avoid tipping over the edge of the boat.

"What do they eat, these humpback whales?" Daphne asked, as Hugo steered the vessel out of the dock. "Definitely not humans, right Hugo?"

"Planktons," Hugo said lovingly to Daphne. Nila could never have imagined the word to carry so much love.

"Umm…" said Daphne, looking impressed.

The sailboat gathered speed, and it navigated the mildly rough seas noisily. Nila looked over her shoulder in a full spinal twist. The receding dock was behind a thin veil of fog.
The boat bumped jaggedly over the small waves. Nila groaned. "I feel nauseous," she said weakly. "You are seasick. Keep your eyes on the horizon. You'll feel better," Hugo suggested kindly. But Nila ignored him and covered her face with her hands.

A few more minutes later, he reduced the speed

and then finally turned off the engine. The boat bobbed, as waves sloshed on its hull. Nila looked at the great canvas of the sea in front of her. It didn't just look like a great expanse of water filled in a big cavity on the face of the Earth. The sea was a mighty presence. An emotionless, detached cognizant presence. Heaving. Watching.

'Ocean is infinity on Earth!' Nila observed. Her mind was humbled beyond measure. The humility soon became fear. 'This is how death looks like,' her mind whispered. Fear cleared her head, and she forgot she was extremely nauseous a moment back.

"Time to turn around," Nila checked her watch and spoke.

"Just one more moment," Hugo whispered under his breath, as the boat was propelled by the gusty winds a little further into the sea. "Let me get the sails down," he said, getting up.

As Nila surveyed the immenseness of the ocean with unease, she remembered a story her grandmother once told her--about a wise boy-sage born with eight deformities. In the story, the boy explained to the king of the land: "Let the waves of the universe rise and fall as they will. You have nothing to gain or lose. You are the ocean."

Quietly, Nila witnessed the dance of the waves-rising, falling, rising, falling. Rising again, gasping to hold on to its impermanent yet chronic self-identity as a wave, helplessly giving into the oneness of the ocean, and finally knowing a kind of timeless peace free of bounds. The tidal waves, and baby waves, and ocean swells were only on the surface. "Deep down," Nila said to herself, "there's only the indivisible oneness of infinite waters."

Maybe that's what Adam was trying to tell her when he said, "Surfers are beings, and the sea is the beingness."

"Are you a surfer or a Sufi?" Nila used to make fun of him.

"I want to be a Sufi surfer," Adam would say, tucking a wanton curl of hair behind Nila's ear. Hugo's voice woke Nila from her reverie. "There…" he pointed at a distance. Nila and Daphne turned their heads in a synchronized movement to look at a ripple less flat circle of water a few yards away from them. He started the engine and turned the rudder towards the glassy spot on the sea.

"That's called a footprint," Hugo yelled over the engine noise, "A whale has deep dived. It will resurface within 4 minutes, not too far from the footprint."

As the boat neared the glassy spot, Hugo turned the engine off again. They waited in breathless suspense. Three minutes crept away. A fountain, and a huge humpback leapt out from the grey waters and pirouetted against the foggy horizon. Its giant tail flipped as the rest of the whale disappeared underwater. A small tail flipped next to it--the baby! They gasped in unison.
Hugo turned the boat around and headed in high speed towards the dock.

"It was so… surreal. Thank you." Nila shook Hugo's hands at the pier.

Daphne hugged him like one would an old friend.

"You guys should come back when it's sunny. No two whale expeditions are the same," Hugo said, smiling shyly.

On their drive back home, Daphne breathlessly talked about how amazing the sight of the breaching whales was. Then she too fell quiet. Nestled in that calm comfortable silence, Nila was-for the first time in her life-no longer scared of the immensity of emptiness.

HUMANITY

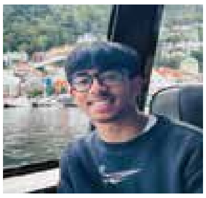

Ashish Menon
First year Economics, Cambridge University.

Alarm clock ringing.
Couldn't get to bringing himself out of his bed,
Pressure of a thousand elephants weighing down on his chest.

It was a feeling of more than just an adolescent's depression,
A complete and utter dejection,
Or a soul crushing despondency.

He just wanted to see the intricacy behind it all,
Behind the oak springs, the idyllic pastures green,
Behind those smoke screens, see what it all really means.

This wish was all that kept him seeking –
It gave him a reason, a reason to keep concealing his feelings.
His feelings that his life was just a cinema screening.

But it was at this instant, where the meaning he had been seeking,
Finally presented itself within the depths of his conscience.

I realised that what gave me the fuel to run this marathon,
Was the people I held closest to my heart.
The love that I had for my family and my friends,
The love for playing and spending time with them,
The love that would make me go to the ends of the Earth just for them.

That was the true meaning.
That was what I had been seeking.
That was the reason we were put onto this planet,
To love those around us, for there is no stronger emotion than it.

My taste in music can be described as largely rooted in hip-hop. Hip-hop as an art form is currently in a strange limbo, where the majority of artists are predominantly focused on sounding good on their tracks, in terms of flows and production, moving away from the origins of the genre – lyrically dense performances – and instead opting to talk about designer clothes, expensive watches and fast cars (among other, less family friendly content).

However, there are, as always, some diamonds in the rough, artists who are not afraid to be poetic, to talk about serious matters, and yet still appeal to large audiences. One of the most extraordinary in this category of "poets" is 17-time GRAMMY award winner Kendrick Lamar, who, amongst other awards, also has a Pulitzer Prize under his belt for his 2017 album 'DAMN.', highlighting his penmanship. In an interview from 2015, Lamar says the following words: "When are we going to understand that we are put on Earth to love? That's all it's about. Everybody wants to find out how complicated life is and break it down." This quote has stuck with me since the day I first heard it.

Poetry has always appealed to me, for its ability to tell a story in so many ways in just a few short lines. When I was asked to contribute to this year's edition of the Palm Leaf, I knew almost immediately that I had to write a poem inspired by Lamar's quote on love. I hope you enjoyed reading it as much as I enjoyed writing it.

FROM COUCH TO PEAKS

Anju Kirankumar
Enterprise Data Architect

This is not a story on how to enhance your physical fitness; it's about a journey that reveals the untapped potential within us all, a journey, that demonstrates the incredible power of the human mind and its ability to triumph over mental blocks.

To start, let me share a bit about my childhood. There was a pile of my mother's certificates tucked deeply inside our steel Godrej almirah. These certificates showcased her achievements in various athletics events, basketball, and Kho Kho at both school and district levels. I remember being in awe while listening to her stories about playing Kho Kho and her regret over not being able to play volleyball, despite having volleyball role models in her family. As you read this, you might think that I have inherited some of her sporty genes. But unfortunately, I inherited my "athletic genes" from my dad, the calmest person I've ever met. He, according to my mom, is a person who would never break into a jog, even when trying to catch a bus which is about to depart!

I even have mortifying and embarrassing memories of finishing last in a running race at an annual family meet when at 15 years old, I was placed among a group of younger children due to a shortage of participants. That was probably the last time I ever took part in an athletic event.

In my 20s and 30s, my outdoor activities were limited to a few 10km walks with friends, where the engaging gossip made it easy to cover the distance. Then, COVID hit, and a new CTO joined my organization. She was a dynamic woman with a plethora of energy and ideas. She initiated a walking challenge among all the European employees to combat the COVID-induced boredom and foster social interaction. Inspired by her idea, I created a WhatsApp group called "Kilometres and Kilometres" including some of my local friends and their spouses. The purpose of the group was to hold myself accountable for daily walks and thus contribute to my organization's walking challenge.

Everyone in the group walked daily as couples, sending me their smartwatch or Strava screenshots as proof of the distances covered by the end of the day. I maintained a spreadsheet and leaderboard, tracking our progress. Gradually, our walks escalated from 10km to 15km, then to half marathons, eventually to 30km and even full marathon walks. As we logged more and more kilometres each day, we realized that we couldn't afford to miss even a single day. We walked through heavy rain and snow, continuing our walk after work until midnight to make the most of our time. On the day I completed the marathon walk, I even took a day off from work and started walking in the morning! It was crazy and uncontrollable; I might not be able to do it again to the same extent. Some of us clocked close to 400km in that month! This was the first time I was truly amazed by the cumulative power of the human mind and wondered how uncontrollably it would have gone if the challenge had spanned for more than one month. At the same time, I realized by the end of the challenge that I enjoy walking, either solo or with a company, it didn't matter. I could cover distances, and not only enjoy beautiful thoughts along the way but also find solutions to problems that had been pestering me for a while.

During this period, hiking Snowdonia landed on my "Things to Do Before I Turn 40" bucket list—something I wouldn't have even dreamt of, if I hadn't undertaken the walking challenge. However, I didn't act on it in a timely manner and just two weeks before my 40th birthday, I set out and managed to complete the hike. I made more mistakes than an average amateur hiker—showing up without proper hiking shoes, or a backpack, or any training—because it was a spur-of-the-moment decision. However, I was able to successfully complete it with lots of lovely memories and without any injuries. I took longer for me to finish the hike than the times listed

online (let me blame that on my dad's genes), but the sheer joy of completing it was boundless. The following year, I hiked Ben Nevis. Drawing on the lessons learned from my Snowdonia hike, I was much better prepared this time, tackling the mighty Ben Nevis with a slow and steady approach and the right gear. I had talked to other hikers, learned how to expect the worst, and, to quote a fellow hiker during one of my practice hikes in Essex, "Never underestimate a mountain."

I took longer to finish, but the experience taught me invaluable lessons. Mountain weather, I realized, is even more unpredictable than the notorious UK weather. The clouds can descend at any moment, drastically reducing visibility. I also gained a much deeper understanding of my body—what it can endure and what it cannot. The ascent was a piece of cake for me, but the descent instilled a fear of heights that I realized I need to overcome soon. Additionally, I recognized the importance of learning to read a map and use a compass, as you cannot solely rely on technology.

Having completed 2 of the three highest peaks I learnt that size isn't everything. You don't need to reach the summit of the UK's highest peaks to experience the bliss of the mountains. There are hundreds of long walks or small hills across the UK. An hour's drive can get you to a hill or a mountain near you .you. It's never too late to start hiking and conquer those. As the data shows (courtesy of OurSportinglife.co.uk), hiking is more popular among older generation in the UK than among younger ones, showing us all that it's never too late to start. As I discovered, hiking isn't just for the young or fit, it's a pastime increasingly embraced by those who, like me, may not have considered themselves 'athletic' in their youth!

As with all physical activities, consult your doctor if there is a concern, then gather your gear, lace up your shoes, grab a map, and embark on your own adventure. And remember that the greatest barriers are often those we place on ourselves!! Happy hiking!

A DAY WITH KALA VOLUNTEERS

Karthy Sooraj
Civil Servant

The air was cool. The blue sky draped over. Early on a warm summer morning, I stood outside Redbridge Central library in Ilford. I was excited to attend the KALA (Kerala Arts and Literary Association) workshop on 'Thiruvathira.', held in the library as this popular dance is from Kerala, my ancestral land. On the same afternoon, KALA volunteers also hosted a handloom workshop at the library. These workshops were organised as part of theSouth Asian Heritage Week.

The walk up to the Library door along with my friends Dr. Parvathy Nair and her husband Gopal, brought back distant memories. I have deep fondness for this place where I use to come regularly as a teenager. I found the ambience peaceful and the perfect place to do my college homework in those days.

Redbridge library stood magnificent overlooking the buildings, cinema and restaurants around. The library has a strong sense of history and heritage. Over decades, the library has been providing educational programmes and supporting local schools with various sources of learning.

The librarians welcomed us with a radiant smile and let us in well before the regular opening hours, to organise the workshops.

We made our way to the rear, to host the event in their spacious Children's Library. I walked in and was amazed by how much the library had expanded and particularly with the advances in the Information Technology facilitates. It was heartening to see the warmth with which the KALA volunteers welcomed people from all cultures to watch and to participate in the workshops.

A young KALA volunteer, Ganga Ramesh presented an overview of dances of Kerala. KALA volunteers dressed for the Thiruvathira dance wore the traditional saree coordinated with a crimson red blouse. The saree is known as Kerala 'mundu' and 'nerithayu' (two piece of cream and gold cotton material). I wore a pearly cream salvar kameez (Indian tunic dress) with cream gold border silk scarf to match the Kerala dress. Thiruvathira is a female group dance where the dancers sing and dance around a large gold lamp named 'Nilavilakku', which is the traditional oil lamp. The Nilavilakku is an auspicious lamp symbolising prayer and prosperity. In temples, Nilavilakku are constantly lit and surrounded by flowers. In Kerala, the Thiruvathira is also-known as 'Kaikotti kali'. 'Kai' means 'hand' 'Kotti' means 'clap' and 'kali' means dance.

Nilavilakku- the traditional Kerala oil lamp

I helped in displaying electronic candle lamps, by spacing these out without obstructing the dancers. Due to health and safety lamps couldn't

be lit in the library.

I was intrigued to watch the dancers' practice session prior to the event, in the changing room. I admire the sheer determination of all the dancers and their dedication in making time for the dance rehearsals.

The myth behind the Thiruvathira dance is of the Hindu Goddess Parvathy's dance and penitence to win over Lord Shiva.

It was amazing to see that KALA volunteers came from all over UK including Essex, Surrey, Reading, London and the North. The dancers were well coordinated in their clothes matching. Their hair was adorned in a neat bun with a string of Jasmine flowers wrapped around. They wore glistening gold necklaces and Jhumka earrings to match. The dancers swayed in front of the audience and their movements gracefully flowed with the music. Everyone sat back and enjoyed the dance, whilst I pictured the moments. The air was lifted with the soft and soothing music.

This was followed by the men's traditional Kerala boat race song (Vanchi Paatu). Few volunteers from KALA did an interactive session with the audience where they sang bits of the Kerala Boat song and the audience had to sign along in parts. This is where the Kala organisers explained about the annual boat race in Kerala. In Alleppey, there is the annual boat race in a lake, where the Nehru Trophy is given to the fastest boat in the race.

People who attended the library, from different cultures sat back and enjoyed the interesting session.

The second workshop was on "Looms of Kerala". Another young KALA member Ganga Manoj took us through an informative presentation on various handlooms from Kerala. I enjoyed Dr (Mrs) Hema Santosh's session on ways of draping a sari. She demonstrated this on a delighted young girl from the audience. Hema went on to show how a saree could be worn by a male person by draping a sari on one of the male librarians as a fanciful "unstitched trouser". I found this fascinating, as I never knew that some men in India would wear a sari as a traditional tunic trouser. This was followed by an interactive session where the participants could weave their own mini loom. Ilford library generously supplied all the colourful rolls of wool. Indeed, the colours were gorgeous and the Kala organisers are thankful to Redbridge library for their generous supply. I gazed around the room to find so much buzz and enthusiasm from children and adults alike around the tables when doing their mini-loom. I too enjoyed doing my orange and green threaded mini-loom.

Handloom workshop held in Redbridge

After the event, I headed with the volunteers for a lovely dosa (Indian pancake) lunch locally. Well done to the KALA for their teamwork and for showcasing Kerala's rich history and tradition to the local community.

INSIDE THE MOUTH OF THE GIFT HORSE

Gayatri Devi
Professor of English, Georgia USA

1. I have a friend who gives me great anxiety each time I visit her. My friend subscribes to many magazines, some of which I like to read. People, New Yorker, The Nation, Martha Stewart Living, Ms. Magazine, Harper's, Discovery, National Geographic and the like. Once, browsing through some of the magazines in their kitchen, I told her that I like some of the magazines she gets. Ever since that conversation, every time I visit her, which is not that often – she is not a close friend -- she gives me a bundle of magazines, all of them at least 6 months old that she had collected and kept for me, evidently. I don't want to hurt her feelings, so I bring them home. I feel great dismay and a rising sense of panic when I drive away from her house, the big bundle brooding like an animal in the back seat of the car. I did not want them.

Why didn't I say I didn't want them? Why didn't I make up a harmless lie as an excuse and not accept them when she offered them to me? Why didn't I tell her the simple truth that I didn't want them? After all, truth is always simple and powerful.

2. Like many others, I was brought up in a family with the unspoken belief that to refuse a gift or not appreciate it sufficiently was bad form. Especially, altruistic gifts like the one my friend gave me. She was not expecting anything back in return from me; there was no *do ut des* here (Latin for "I give so that you may give"). We did not get many gifts as children other than clothes for birthday and Onam, and Vishukkaineettam which we appreciated greatly. This was the 1970s; consumer culture had not yet become the rule of the day in Trivandrum. We also received the occasional gift from family members who visited from elsewhere in India and abroad. I enjoyed these gifts tremendously; in particular, I loved postcards, books, cassettes, Beatles t-shirts, chocolates and candies.

Gifts, given and received, were monitored very carefully in our large extended family with many uncles, aunts, and cousins. Who gave what to whom was important. My grandmother once somewhat scolded me because my eldest uncle gifted a set of postcards to me. I collected postcards and he had seen my postcard collection during a previous visit. I did not know that he had not given similar postcards to the other children in the family. I felt very bad when my grandmother told me with a sigh how disappointed the other cousins were because they did not get the postcards that I did. That was when I learned that gifts represented the degree of intimacy between the giver and the receiver. My grandmother was upset not about the postcards, but about the fact that her son, my uncle, liked me a tad bit more than he liked his other nieces and nephews. I never used the postcards. They sat on my desk forever.

3. As children, we were led to believe that breaking the many protocols of gift giving and gift receiving was right up there with other uncivilized behaviors like not coming out of your room and socializing when friends and family came to visit or picking out the skin from the fish curry while eating at someone else's house, or asking for toys, dolls and other objects of bling seen in other people's houses. When I say "ask" I mean asking to take them for yourself, as your possession. As in "May I please have this doll?" This was strictly no-no. The specificity of these examples might sound too concrete and personal; they are. These were all my areas of transgression. I had a reputation for being antisocial, and my "fussy" nature at the dining table, especially with fish skin, and my utter lack of shame in once asking for a very pretty doll at a friend's house. It was my own personal "Oliver-asks-for-more" moment, but without any radical aura to it. It was purely a consumer impulse.

4. I generally like gifts, both giving them and receiving them, but what I have found out about the older me is that I have a problem with "free" gifts," that is, gifts given out of season, gifts that are not related to birthdays, anniversaries, festivals or holidays, gifts that are not expressions of thank you's or welcomes or visits. I feel an instant panic when someone gives me a gift without a reason or a season. This is where the six months' worth of magazines come in. What am I going to do with thirty or forty magazines?

Other strange gifts I have received include two dozen canning jars without lids, several pairs of shoes that are clearly not my size, and clothes that are not my style at all. The red chenille sweater with the big gold buttons at the neckline scares me.

Perhaps I am wrong to view these as "gifts." Maybe these are more properly hand-me-downs dressed up as gifts. All hand-me-downs come with a gift state of mind though. These are things the givers do not want or are no longer of use to them. They are passing them on to me for my use sans cost. It is a gift economy, as the saying goes. I am like Goodwill, Salvation Army, or the thrift store, but more known to them, less crowded, with shorter wait time, and minimal sorting needed.

5. In a gift economy, goods and services are freely given between people. There is no money transacted. That is for the market. For pizza and soda, your friends with and without trucks will help you move from one residence to another. A babysitting emergency, a dog walking emergency and sundry other emergencies — there are friends who would jump in to help you at less than a moment's notice. And yet, sometimes there is a score card kept of who did what for whom and when and in how much of a short notice.

When emotional indebtedness—not monetary debt—becomes attached to the gift economy, the goods and services once freely exchanged begin to feel like a prison. That is when you start telling yourself, what if it costs 150 dollars an hour, there is more peace of mind with calling movers to go across town. Market becomes both an escape and a rescue from emotional indebtedness with no end in sight. As Robert Frost observed in a slightly different scenario, good fences make good neighbors. Or don't be friends with people who have trucks for their truck. Have that party after your move.

6. When I was growing up in India, whenever we had leftovers in the refrigerator, I mean, these were leftovers of leftovers of leftovers, three-day old upma or idlis so frigid that you could break your teeth on them, we used to say, "Don't throw them out. We can give them to Kala." This was not spoilt food; this was food we were tired of eating. Kala was a young girl who lived about three houses down from us. After school hours, Kala helped us do odd jobs around the house, sweeping, washing or watering plants a bit. Kala appeared content to take the stone-like idlis and the frozen upma home when we gave them to her. But did she really want them? When I get canning jars and 6-month-old magazines, I remember Kala.

7. The greatest revolution in gift giving was taught to me by my aunt, my mother's older sister. Savithri Valliamma was very fond of us, my husband, my daughter and myself, and often visited us in our home in Pennsylvania from Montreal, Canada, where she lived. Valliamma walked up to me one day like a fairy or a sprite might; she was small in stature, bird-like, and with light in her eyes. She held out her hands to me. Both hands palm up, and the envelope lying flat on top of them. She was holding something precious. For you, Moley, she said. I opened the envelope. Inside the envelope were photos and letters that I had sent her when I was in my teens and twenties, from at least thirty years ago. I thought you might like to have these back with you, she said.

She was right. Rereading my letters written when I was that young, so long ago, looking at me in those pictures from so long ago—I suddenly understood the meaning of letters. They were tiny pockets of crystallized time, perfect beyond perfection. In gifting my own letters back to me, valliamma gave me back a version of myself lost to time. I couldn't have asked for anything more.

Recently, when a cousin visited me, I gave him two letters that his father, my uncle, had written to me at least forty-five years ago. My cousin appears in the letter as a one-year-old baby; his tiny fingers made scribbling marks all over that blue inland letter. I gave the letters to him. You might like to have these, I told him. My uncle passed away a few years ago.

Now I routinely return the letters people had written to me back to them. They have greater

use of them than I do. I have several bundles of letters to return to friends and family. I was holding them only temporarily.

8. Lately, I have begun to give only perishable gifts to my friends and family. Cookies and cakes that I baked myself, a festive biryani, herbs from my kitchen garden, flowers from my yard, sometimes plants for rooting. I also buy breadsbread, cheesescheese, crackers, cakes, butters, honey and the like as gifts. I want my gift to be consumed and not kept.

9. Once I was not ready for the gift that was meant for me. My aunt and I were presenting a paper together at a religious studies conference in Portland, Oregon a few years ago. I flew in from Pennsylvania. My aunt flew in from Montreal. I reached our hotel before my aunt did. When my aunt arrived in the evening, I was surprised to see that she had a big suitcase with her. It was a two-day conference, and I only had my small overnight cabin baggage with me. I always travel light. My aunt opened the suitcase with great excitement. It was filled with books. There were a few articles of her clothing too. These are for you, she told me. I felt my heart breaking into two at that moment. I don't have a bag to take these, Valliamma, I told her. I cannot take these with me. I brought only an overnight bag. And I am flying back as soon as the conference ends because I must teach the next day. So, I don't have time to buy a suitcase or to go to the post office and have these shipped. I am so sorry, I told her. That is okay, Valliamma told me, disappointment evident on her face. Valliamma took back the books with her. I planned to drive to Montreal and bring back the books with me later. I never got to do it. Valliamma passed away in 2019.

10. I took the two dozen canning jars, shoes and clothes to Goodwill. I took the forty odd magazines to the local library. They have a home for now. I don't mind being a temporary home for things other people don't want. They are of no use to me, but I shall accept them from you when you give them to me. Later, I will part from them without any difficulty.

മഴയും കുടയും ഇംഗ്ലണ്ടും

Dr.Beena
Pathologist Lancaster

നാട്ടിൽ മഴയെ മനോഹരി ആക്കിയത് ക്ലാരയാണെങ്കിലും, അവൾക്കു മുൻപും മഴ ഉണ്ടായിരുന്നു. അന്നൊക്കെ മാത്രമല്ല ഇന്നും മഴ എന്നെ ഓർമിപ്പിക്കുന്നത് പുതിയ സ്കൂൾ വർഷമാണ്.

ശിശുവിഹാറിലും പിന്നെ കോട്ടൺ ഹിൽ സ്കൂളിലും പിന്നിട്ട ബാല്യകാലം. പണ്ടത്തെ പരുത്തികുന്നു, പേര് അന്വർത്ഥമാക്കുന്ന പോലെ പറന്നു നടക്കുന്ന അപ്പൂപ്പൻ തടികൾ ഉണ്ടായിരുന്നു സ്കൂൾ പരിസരത്തു...

പച്ച പാവാടയും വെള്ള ബ്ലൗസും, അത്രയേ ഉള്ളൂ യൂണിഫോം. കാലിൽ ഷൂസ് വേണമെന്നോ മുടിയിൽ റിബൺ വേണമെന്നോ ഒരു നിർബന്ധവുമില്ല. പുസ്തകം വയ്ക്കാൻ ഒരു പെട്ടിയും, നീളത്തിലൊരു കുടയും, അന്ന് രണ്ടായി മടക്കുന്ന കുടയൊന്നും വന്നിട്ടില്ല.

അന്നും, ഇന്നും, മഴയെ നോക്കി വെറുതെ ഇരിക്കാനും മഴയുടെ ശബ്ദം കേട്ട് ഉറങ്ങാനും ഒരുപാടിഷ്ട്ടമാണ്. വീട്ടിലെ അങ്കണത്തിൽ വെള്ളം വീണു തുടങ്ങുമ്പോഴേ പേപ്പർ ബോട്ട് ഉണ്ടാക്കി, അതിൽ ആളെയും ഇരുത്തി വിട്ടു തുടങ്ങും. മൂന്ന് നാല് ബോട്ടാകുമ്പോൾ അമ്മൂമ്മ പറയും 'അതെല്ലാം കൂടി ആ മെഷീനിൽ ചെന്ന് അടഞ്ഞാൽ വെള്ളം പോവൂല. അത് തന്നെയാണ് പലപ്പോഴും എന്റെ ഉദ്ദേശവും. വെള്ളം കെട്ടി നിന്നാൽ കന്യാകുമാരിയിൽ നിന്നും വാങ്ങിച്ച തിരിയിട്ടു ഓടുന്ന ബോട്ടിനെയും കൂടി അങ്കണത്തിലേക്കു ഇറക്കി വിടാമല്ലോ.

മഴ എന്ന് തുടങ്ങും എന്ന് പ്രവചിക്കാൻ കാലാവസ്ഥ നിരീക്ഷകർ ഒന്നും വേണ്ട, എന്ന് സ്കൂൾ തുറക്കുകമോ, അന്ന് മഴ തുടങ്ങും. അതായതു ജൂൺ ഒന്നിന് രാവിലെ. പല ജൂൺ ഒന്നാം തീയതിയും പഴയ യൂണിഫോമിട്ടു സ്കൂളിൽ പോകാനുള്ള കാരണവും അത് തന്നെ.

ഞങ്ങളുടെ വീടിന്റെ വശത്തു കൂടി ഒരു റോഡുണ്ട്. നല്ല കയറ്റമാണ്. അന്ന് ആ വശത്തു ഗേറ്റിന്റെ ഭാഗത്തു ഒരു കൊട്ടിയമ്പലം ആയിരുന്നു. കതകു തുറക്കുമ്പോൾ തന്നെ തേരിയിൽ നിന്നും കുത്തനെ ഒലിച്ചു വരുന്ന വെള്ളത്തിന്റെ ശബ്ദം കേൾക്കാം. കണ്ണുനീരിന്റെ തെളിമയുള്ള വെള്ളം. അത് കണങ്കാൽ വരെയേ എത്തുള്ളു, വലിയ പ്രശ്നമല്ല.

സ്കൂൾ വരെ നടന്നാണ് പോവുന്നത്. ദൂരമൊന്നും അറിയത്തില്ല അത്രയധികം വിശേഷങ്ങളാണ് കൂട്ടുകാരോട് പങ്കുവയ്ക്കാനുള്ളത്. ഇന്നത്തെ പോലെ ഫോണും, മുഖ പുസ്തകവും (ഫേസ് ബുക്ക്) ഒന്നും ഇല്ലാലോ.രണ്ടു മാസം കാണാതെയിരുന്നു കാണുകയാണ്. അപ്പോൾ ഈ കുട പിടിക്കുന്നതൊക്കെ വലിയ അസൗകര്യമായിരുന്നു. വീട്ടിൽ നിന്നിറങ്ങുമ്പോൾ കുടയൊക്കെ ചൂടുമെങ്കിലും, റോഡിലെത്തിയാൽ ആദ്യം ചെയുന്നത് വേറെ ആരുടെയെങ്കിലും കുടകീഴിൽ കയറുക എന്നുള്ളതാണ്. ഒരു കുടയിൽ മൂന്നു പേര് സുഖമായി കൊള്ളും. ഒരാളുടെ വലതു വശവും, രണ്ടാമത്തെ ആളുടെ ഇടതു വശവും, നടുക്കുള്ള ആളുടെ പിറകു വശവും നനയുമെന്നെ ഉള്ളൂ. വേറെ പ്രശ്നമൊന്നും ഇല്ല.

അങ്ങനെ കൊച്ചാർ റോഡിലൂടെ നടന്നു കൃഷ്ണവിലാസം റോഡിൽ കയറും. അവിടെ അല്പം പ്രശ്നമുള്ള ഒരു സ്ഥലമുണ്ട്. ഒരു ഭാഗത്തു എല്ലായെപ്പോഴും നല്ല കുത്തൊഴുക്കുള്ള വെള്ളം. നമ്മുടെ മുട്ടൊപ്പം എത്തും ആ വെള്ളം. അവിടെ എത്തുമ്പോൾ കുടയെല്ലാം മടക്കി, പെട്ടി തലയിൽ വെച്ച്, രണ്ടു പേര് കൈ കോർത്തു പിടിച്ചാണ് നടപ്പ്. ഇല്ലെങ്കിൽ ഒഴുക്കിൽ പെട്ട് വീണു പോകാൻ നല്ല സാധ്യതയാണ്. ചിലപ്പോഴൊക്കെ ചെരുപ്പും ഊരി കയ്യിൽ പിടിക്കും. പുറം ഇത്രയൊക്കെ നനഞ്ഞാലും അകത്തെ സന്തോഷത്തിനു യാതൊ രു കുറവുമില്ല.

അങ്ങനെ പത്തു വർഷം സ്ഥിരമായി നടന്നും തുഴഞ്ഞും സ്കൂളിൽ പോയി. വിമൻസ് കോളേജിൽ തുടങ്ങിയപ്പോൾ തുഴയാതെ പോകാമെന്നായി. സന്തോഷത്തേക്കാളേറെ അത് വിഷമം ആണ് ഉണ്ടാക്കിയത്. ബുക്കിന്റെ എണ്ണം കുറഞ്ഞതോടെ ബാഗിന്റെ മാത്രമല്ല, കുടയുടെയും വലിപ്പം കുറഞ്ഞു. സ്റ്റെയിലിൽ എല്ലാവരെയും അനുകരിച്ചു ഞാനും വാങ്ങി മടക്കു കുട... അതിനു ശേഷം മെഡിക്കൽ കോളേജിൽ....യാത്ര ബസ്സിൽ ആയതിനാൽ കുടയുടെ ആവശ്യം കുറഞ്ഞു...എന്നാലും ബാഗിൽ അതിനൊരു സ്ഥലം ഇപ്പോഴും ഉണ്ടായിരുന്നു.

1998 ഞാൻ ലണ്ടനിലേക്ക് വന്നു.ഒക്ടോബർ മാസത്തിൽ. സെവൻ കിങ്സ് എന്ന സ്ഥലത്തേക്ക്. അവിടെ ഏഴു രാജാക്കന്മാർ ഉണ്ടായിരുന്നോ എന്ന് എന്നോട് ചോദിക്കണ്ട. പൗലിയോ, KP യോ പറഞ്ഞു

തരും. ചേട്ടന്റെയും ചേട്ടത്തിയുടെയും കൂടെയായിരുന്നു ആദ്യത്തെ കുറച്ചു കാലം. നവംബറിന്റെ നഷ്ടത്തിൽ കൂടെ ഡിസംബറിൽ എത്തി. രാവിലെ എട്ടു മണിക്ക് സൂര്യൻ വന്നാലായി. മിക്കവാറും ദിവസം സൂര്യൻ മടി പിടിച്ചു കാർമേഘത്തിന്റെ പിറകിൽ നിന്നും മുന്നിലേക്ക് വരില്ല. ഇനി വന്നാലോ മൂന്നു മണിക്ക് സ്ഥലം വിടും. ഈ രാജ്യത്തിന് ആര് സൂര്യൻ അസ്തമിക്കാത്ത നാടെന്നു പേരിട്ടു എന്ന് നല്ല സംശയം!

ലണ്ടനിലെ റോയൽ ഫ്രീ ഹോസ്പിറ്റലിലാണ് ഞാൻ ജോലിക്ക് പോകുന്നത്. 45 മിനിട്ടോളം ട്രെയിൻ യാത്ര എന്നിട്ടു പത്തു മിനിട്ടു പദയാത്ര. തണുപ്പ് ആയതു കാരണം കണ്ണും മൂക്കും ഒഴിച്ച് ബാക്കിയെല്ലാം മൂടികെട്ടിയിട്ടുണ്ട്.കാലിൽ മാത്രമല്ല കൈക്കുമുണ്ട് കയ്യുറ.പ്രശ്നം ഒന്നേയുള്ളു. ഇതൊക്കെ ഇട്ടുകൊണ്ട്, ബാഗ് തുറക്കാനും, കുടയെടുക്കാനും, കുട തുറക്കാനുമൊക്കെ വലിയ ബുദ്ധിമുട്ട്. ഇവിടുത്തുകാരൊക്കെ വലിയ കാലൻ കുടയുമായാണ് നടപ്പ്... എനിക്ക് പലപ്പോഴും അവരോട് സഹതാപം തോന്നും. ഇത്രയും വലിയ കുടയും പിടിച്ചു നടക്കുന്നതിൽ! നമ്മൾ എത്ര ബുദ്ധിമാന്മാർ. അമ്മുമ്മ പറയുമായിരുന്നു നാടോടുമ്പോൾ നടുവേ ഓടണം എന്ന്. പക്ഷെ അമ്മുമ്മേ, ഇക്കാര്യത്തിൽ ഞാൻ നടുവേ ഓടുന്നില്ല എന്ന് മാത്രമല്ല എന്റെ കുഞ്ഞികുടയുമായി കുണുങ്ങി നടക്കാൻ മാത്രമേ ഉദ്ദേശിക്കുന്നുള്ളൂ.

ഇവിടെ മഴയെക്കാളും പ്രശ്നം കാറ്റാണ്.നാട്ടിലെ എന്റെ പാവം പോപ്പി കുട മുകളിലേക്ക് മടങ്ങി പോവാതിരിക്കണമെങ്കിൽ പഴയ സ്കൂൾ കാലം പോലെ മൂന്നു പേര് വേണം. ഒരാൾ കുടയുടെ കാലു പിടിക്കാനും, ബാക്കി രണ്ടു പേര് കുടയുടെ തുണി മടങ്ങാതെ പിടിക്കാനും. ഈ ഡിസംബറിൽ ഞാൻ തനിച്ചാണ് കുടകീഴിൽ. ട്രെയിനിൽ നിന്നിറങ്ങിയപ്പോൾ തുടങ്ങിയതാണ് മഴയും, ആലിപ്പഴവും, കാറ്റും...ഞാൻ എന്തൊക്കെ ശ്രമിച്ചിട്ടും എന്റെ കുട മേളിലേക്കു മടങ്ങിയെ ഇരിക്കുന്നുള്ളു.അപ്പോഴാണ് അരിശം വന്നു തുടങ്ങിയത്. ആദ്യം മഞ്ഞിനോടും തണുപ്പിനോടും, കാറ്റിനോടും, പിന്നെ സൂര്യനോടും. കുറച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കുടയോടും. ഒടുക്കം എന്നോട് തന്നെയായി അരിശം. ഇവിടെ വരാൻ തോന്നിയ സമയത്തെയും, ഹരിയേയും ഒക്കെ ചീത്ത വിളിച്ചും കൊണ്ട് കുടയുമായി എന്റെ യുദ്ധം തുടർന്നു. എന്റെ കുറച്ചു മുന്നിലായിട്ടു എന്നെ പോലെ ഒരാൾ മടക്കു കുടയുമായി വഴക്കിടുന്നത് എനിക്ക് കാണാം. അടുത്ത നിമിഷം കാറ്റിന്റെ ശക്തി വീണ്ടും കൂടി, എന്റെ കുട മടങ്ങി, ഞാൻ സുല്ലിട്ടു. അതാ എന്റെ മുൻപിൽ പോകുന്ന കുട്ടിയുടെ കുടയുടെ തുണി മുഴുവനേ കാറ്റത്തു പറന്നു എന്റെ കാൽക്കൽ. ആ കുട്ടിയുടെ കയ്യിൽ കുടക്കാല് മാത്രം..എനിക്ക് സഹതാപത്തോടപ്പം തന്നെ ചിരിയും വന്നു...ചുറ്റിനും ബുദ്ധിയില്ലാത്ത സായിപ്പന്മാർ കാലൻ കുടയും പിടിച്ചു കുട്ടപ്പന്മാരായി നടന്നു പോകുന്നു.

എന്തായാലും അന്ന് വൈകീട്ട് തന്നെ എന്റെ ചെറിയ ബുദ്ധിയൊക്കെ മാറ്റിവച്ചിട്ടു അമ്മൂമ്മ പറഞ്ഞ പോലെ കാലൻ കുടയും വാങ്ങി ഞാനും നടുവേ ഓടാൻ തുടങ്ങി.

ഇപ്പോൾ നമ്മുടെ നാട്ടിലെ മഴക്കോട്ടു പോലെ തലയുറയും ആയിട്ടേ പുറത്തിറങ്ങാറുള്ളു. കുട പ്രശ്നം ഇല്ല..അതും നടുവേ ഓടുന്നതിന്റെ ഭാഗം തന്നെയാണ്.

ഓർമ്മയിൽ ഒരു നല്ല ഓണം

K.K. Vijayakumar
Retired. IAS officer

മസ്സൂറിയിലെ രണ്ടാംഘട്ട ട്രെയ്നിംഗ് കഴിഞ്ഞ് ഞാൻ ഒറ്റപ്പാലം സബ്കളക്ടറായി ചുമതലയേൽക്കുന്നത് 1978 ജൂലൈ അവസാനമാണ്. ജില്ലാ ട്രെയ്നിംഗ് പാലക്കാടായതിനാൽ പരിചയമുള്ള ഓഫീസ്. ഏകദേശം ഒരാഴ്ച കഴിഞ്ഞ് ഉദ്ദേശം അറുപത് വയസ്സ് പ്രായമായ ഒരു സ്ത്രീ എന്നെ കാണാൻ വന്നു. കാര്യങ്ങൾ ചോദിച്ചറിഞ്ഞപ്പോൾ അവർ അഗതി പെൻഷൻ ലഭിക്കുന്ന ആളാണ്. 'ഇപ്പോൾ മൂന്ന് മാസമായി പെൻഷൻ കിട്ടുന്നില്ല.മിക്കവാറും പട്ടിണിയാണ്.... വില്ലേജിൽ (വില്ലേജ് ഓഫീസ്) അന്വേഷിച്ചപ്പോൾ ഒറ്റപ്പാലത്ത് വന്ന് ഈ മൂപ്പരെ കണ്ടാൽ പെൻഷൻ വേഗം കിട്ടുമെന്ന് അവർ പറഞ്ഞു. ഓണത്തിന് മുമ്പ് കിട്ടിയാൽ വലിയ ഉപകാരം....' അവർ പറഞ്ഞു നിർത്തി. (മൂപ്പർ എന്നാൽ സബ് കളക്ടർ. പാലക്കാട് കളക്ടർ, സബ് കളക്ടർ എന്നിവരെ സാധാരണക്കാർ വിളിക്കുന്നത് മൂപ്പർ എന്നാണ്)

ഓണത്തിന് മുമ്പ് പെൻഷൻ കിട്ടും എന്ന് പറഞ്ഞ് ഞാൻ അവരെ യാത്രയാക്കി. ദാരിദ്ര്യം മുഖത്ത് തെളിയുന്ന അവർക്ക് ഞാൻ ഒരു ചായയും രണ്ട് പഴവും വാങ്ങിക്കൊടുത്തു. ഇരിക്കാൻ പറഞ്ഞെങ്കിലും അവർ നിന്ന്കൊണ്ട് തന്നെ ചായകുടിച്ചു. പോകുമ്പോൾ ഞാനവർക്ക് ഇരുപത് രൂപ കൊടുത്തു. അവർ വാങ്ങാൻ മടിച്ചപ്പോൾ 'ഇതൊരു കടമായി കൂട്ടിയാൽ മതി.... പെൻഷൻ കിട്ടുമ്പോൾ തിരിച്ചു തന്നാൽ മതി....' എന്ന് പറഞ്ഞപ്പോൾ അവർ നിറഞ്ഞ കണ്ണുകളോടെ അത് വാങ്ങി. അഗതി പെൻഷൻ വിതരണം ചെയ്യുന്നത് തഹസീൽദാരാണ്. സബ് കളക്ടറുടേയും തഹസീൽദാരുടേയും ഓഫീസ് ഒരേ കെട്ടിടത്തിലാണ്.

ഞാൻ ഉടനേ തഹസീൽദാർ നാരായണൻ എഴുത്തച്ഛനെ വിളിച്ചുവരുത്തി, കൂടെ അഗതി പെൻഷൻ വിതരണ ചുമതലയുള്ള ക്ലാർക്കിനേയും. ഒട്ടും ആശാവഹമായിരുന്നില്ല അവരുടെ മറുപടി. ' സർ, ഒറ്റപ്പാലം കേരളത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ താലൂക്കാണ്. 42 വില്ലേജുകളിലായി 6000ത്തിലധികം പേർ അഗതി പെൻഷൻ വാങ്ങുന്നു. അല്പം വൈകിയിരുന്ന് എഴുതിയാലും കഷ്ടി നൂറ് മണി ഓർഡർ അയക്കാനേ കഴിയൂ.... എല്ലാവർക്കും പെൻഷൻ മണി ഓർഡർ അയക്കാൻ രണ്ട് മാസത്തിൽ കൂടുതൽ എടുക്കും' എൻറെ തീരുമാനം വേറെയായിരുന്നു. 'എഴുത്തച്ചൻ, നമ്മൾ ഓണത്തിനു മുമ്പ് എല്ലാവർക്കും അഗതി പെൻഷൻ നൽകും..... നമുക്ക് ശമ്പളവും ബോണസുമൊക്ക കിട്ടി ഗംഭീരമായി ഓണം ആഘോഷിക്കുമ്പോൾ അവർ പട്ടണിയാവാൻ പാടില്ല...' ഞാൻ പറഞ്ഞു.

രണ്ട് ദിവസത്തിനുള്ളിൽ താലൂക്കിലെ 42 വില്ലേജ് ഓഫീസിൽ നിന്നും ഓരോ വില്ലേജ് അസിസ്റ്റൻറ്മാരോട് എൻറെ ഓഫീസിൽ വരാൻ പറഞ്ഞു. സബ് കളക്ടറുടെ വിശാലമായ കോർട്ട് ഹാളിൽ അവരെ ഇരുത്തി. ഒരാൾ ഒരുദിവസം 75 മണി ഓർഡർ എഴുതണം എന്ന് ടാർജറ്റ്. ഒരു തിങ്കളാഴ്ച യഞ്ജം തുടങ്ങി. സ്റ്റാഫിന് വലിയ ഉത്സാഹം. ആദ്യ ദിവസം എല്ലാവർക്കും രാവിലേയും വൈകിട്ടും ചായ വടകൾ എൻറെ വക. രണ്ടാം ദിവസം സ്റ്റാഫ് പറഞ്ഞു 'സാർ സ്വന്തം കയ്യിൽ നിന്ന് കാശ് മുടക്കി ഞങ്ങൾക്ക് ദിവസേന ചായ വാങ്ങി തരേണ്ട ... ഇനി ചായ ഞങ്ങളുടെ വക' മുന്ന് ദിവസം കൊണ്ട് 6000ലേറെ പെൻഷൻ മണി ഓർഡറുകളും എഴുതി തീർത്തു. Simple Arithmetic 75×40×2 = 6000 മൂന്നാം ദിവസം verification. അപ്പോൾ മറ്റൊരു പ്രശ്നം. ഒറ്റപ്പാലം പോസ്റ്റ് ഓഫീസിന് ഒറ്റയടിക്ക് 6000 മണി ഓർഡർ അയക്കാൻ കഴിയില്ല, അവർക്ക് സ്റ്റാഫില്ല.

ഞാൻ എൻറെ ബാച്ച്മേറ്റായ പാലക്കാട് ജില്ല പോസ്റ്റ് മേധാവിയായിരുന്ന ഇന്ദിരയെ IPoS വിളിച്ചു. ഭക്തി, ഗീതാപ്രഭാഷണം, പരോപകാരം എന്നിവയിൽ specialise ചെയ്ത ഇന്ദിര ജില്ലയിലെ മുപ്പത് പോസ്റ്റ് ഓഫീസുകളിലേക്കായി മണി ഓർഡറുകൾ വിഭജിച്ചു തന്നു. ഞങ്ങൾ ഒരു ജീപ്പിൽ മണി ഓർഡറുകൾ രണ്ട് ദിവസം കൊണ്ട് പോസ്റ്റ് ഓഫീസുകളിൽ എത്തിച്ചു. ഒരാഴ്ച കൊണ്ട് 6000ത്തിലേറെ പേർക്ക് ഓണത്തിന് രണ്ടാഴ്ച മുമ്പേ പെൻഷൻ കിട്ടി.

ഇനിയാണ് കഥയുടെ രസകരമായ ക്ലൈമാക്സ്. ഉദ്ദേശം ഒരാഴ്ച കഴിഞ്ഞപ്പോൾ പെൻഷൻ കിട്ടിയിട്ട് മൂന്ന് മാസമായി എന്ന് പരാതി പറയാൻ വന്ന സ്ത്രീ വീണ്ടും ഓഫീസിലെത്തി. പെൻഷൻ കിട്ടിയതിന് നന്ദി പറയാനും, എൻറെ ഇരുപത് രൂപയുടെ കടം വീടാനും. നാട്ടിൻപുറത്തെ നന്മ, ലാളിത്യം. ഇരുപത് രൂപ ഞാൻ വാങ്ങിയില്ല. പകരം ഓണത്തിന് എൻറെ വകയായി ഒരു ഓണക്കോടി വാങ്ങിക്കോളൂ എന്ന് പറഞ്ഞ് മുപ്പത് രൂപ അവരുടെ കയ്യിൽ വച്ചുകൊടുത്തു. തൊഴുകയ്യോടെ, നിറഞ്ഞ കണ്ണുകളോടെ അവർ പോയി. അക്കൊല്ലം ഒരുപാട് സന്തോഷത്തോടെ ഞാനും ഓണത്തിനായി വീട്ടിലേക്ക് പോയി.

Movie Review

KUNG FU PANDA 3 (REVIEW)

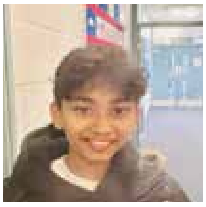

Neelmadhav Pillai
Year 8, St Joseph's College, Reading.

I enjoyed watching this movie because it was very comedic yet serious at the same time, using suspense to capture the viewer along with its classic Kung Fu Panda humour that makes it a great family pick. I, myself, found the villain to be the best part of the movie due to his strength and motives that made him to be the perfect villain. This movie was my favourite in the whole trilogy, being the first out of the four I watched which truly hooked me in. The main character, Po had experienced a lot of character growth throughout the movie, allowing him to defeat the villain in the end going through trials and tribulations leading up to that moment.

Originally Po was scared to face such a powerful threat as those close to him tried to fight yet failed, only adding more pressure on our poor hero to face through this darkness. He received emotional support from his father and his fellow pandas along with his sole friend who had survived their encounter with the fearsome villain in order to stand together to be the last line of defence. All their hard work paid off in the end as they pushed through their fears, defeating the villain and his army along with saving those who had originally fallen to the hands of the villain. This is what makes it such an enjoyable movie to watch and I hope others are able to watch it themselves together with those close to them whether it be friends or family.

INSIDE OUT (REVIEW)

Vanshika Vipin
Year 7 student, Dr.Challoner's High School

Inside Out is a cheerful, sweet-natured comedy film by Pete Docter. This film is a delightful watch for all ages. The film's inventive premise, emotional depth, and stunning animation have made it favourite among audiences of all ages.

I am quite enthralled by the way the emotions Anger, Joy, Sadness, Fear and Disgust are depicted as characters in the movie. Inside Out is about a happy, hockey-loving, 11-year-old Midwestern girl (named Riley). But her whole life takes a turn when her family decides to move to San Francisco. Riley's emotions try to guide her through this difficult, life changing event. But the stress in the movie brings Sadness to the lead. Whilst Joy and Sadness go on a journey into the depths of Riley's mind, the only emotions left are Anger, Disgust and Fear. They are in charge of creating glowing little memory balls which are stored in the control suit for a day until Riley goes to sleep.

As movie draws towards the close, character Joy overpowers Sadness and the reflection of which could be seen in Riley's life. Riley and her parents all move back to Minnesota; then Riley's happiness gets restored as she is reunited with all of her friends.

The film's strength lies in the imaginative portrayal of how emotions influence human behaviour. The vibrant and colourful world inside Riley's mind is creatively designed, with every emotion having a distinct personality and appearance.

'Inside Out' expertly balances humour and heart, providing plenty of laughs alongside deeply moving moments. The film's humour is clever and accessible, appealing to both children and adults. The interactions between emotions are entertaining and relatable.
Overall, Inside Out is a buoyant and heartwarming film that is a cinematic masterpiece.

INSIDE OUT 2 REPORT

Aadhya Chalil
Year 4, Fullwood Primary School, Barkingside

Inside Out is an animated film by Disney's Pixar. The movie is about a girl named Riley who is controlled by many emotions. The movie shows us two worlds in parallel, one that is inside Riley's head and one that is in Riley's life. Both the worlds impact each other. The movie touches a wide range of emotions like Joy, Sadness, Fear, Anger, Disgust, Anxiety, Ennui, Embarrassment, Nostalgia and Envy.

Inside Out 2 is about how Anxiety, Ennui, Embarrassment, Nostalgia and Envy change Riley's life making her give up her old BFFs for new friends. Joy controls simple emotions i.e. Sadness, Fear, Anger and Disgust whilst Anxiety controls the complex emotions i.e. ennui, Embarrassment, Nostalgia and Envy. Riley was happy as a child, but when she stepped into her teenage life, she started comparing herself with other girls and thought they were better than her. This gave rise to envy, anxiety, nostalgia and embarrassment which made her unhappy.

The movie teaches us many important lessons like - Every emotion has a purpose, even the bad ones.E.g. Anxiety is important because it makes us work harder. Also, it is okay to have flaws, because that makes us who we are. And, as we grow, we get different emotions from different experiences.

In conclusion, I think every human being has different emotions like Riley had. There are times when negative emotions takeover the positive emotions. We as humans cannot stop our emotions, but we can control and manage them. We can make an effort to have more positive thoughts leading to more positive emotions.

I rate the movie a 4.5 out of 5 because joy is the only emotion that is positive, and I wish one of the new emotions were positive as well. I recommend you watch the movie, as it has many scenarios, and you might experience those as you go through your adventurous life.

WILLY WONKA
A DELECTABLE FAMILY ADVENTURE

Shraddha
Year 7, King's Hove School

In the realm of family-friendly films, "Willy Wonka" stands out as a delightful treat for viewers of all ages. This film, with its rich blend of fantasy, comedy, and an abundance of chocolate, offers a spectacular experience that is both entertaining and heartwarming.

"Willy Wonka" follows the enchanting journey of a young chocolatier named Willy Wonka, who, armed with nothing but a hatful of dreams, transforms the world one delectable bite at a time. This storyline, while seemingly simple, is infused with magical elements that captivate the imagination and transport viewers to a whimsical world of wonder and confectionery delights.

At its core, "Willy Wonka" is a celebration of chocolate. Willy, the protagonist, dedicates his life to the creation of exquisite chocolate treats. The film's rich depiction of chocolate-making processes, from the mixing of ingredients to the final delicious products, is a feast for the eyes and the senses. Even for those who might not be chocolate enthusiasts, the film's vibrant presentation is likely to spark a newfound appreciation for the sweet treat. The actors in "Willy Wonka" deliver performances that are both engaging and memorable. Their dedication and effort are evident in every scene, adding depth and authenticity to the fantastical narrative. This level of commitment not only makes the film enjoyable to watch but also instils a sense of admiration and respect for the cast and crew. It's a testament to the hard work and creativity that went into bringing this magical world to life.

One of the most remarkable qualities of "Willy Wonka" is its ability to cater to viewers of all ages. The film's light-hearted comedy and enchanting fantasy elements make it suitable for young children, while its deeper themes and clever storytelling engage older audiences.

In conclusion, "Willy Wonka" is a unique blend of humour and fantasy creates a delightful viewing experience that is sure to leave a lasting impression. Whether you're a chocolate lover or simply looking for a fun and heartwarming film to enjoy with your family, "Willy Wonka" is well worth watching. Remember, "Willy Wonka" is more than just a movie – it's a magical journey that invites you to dream big and savour every moment.

MY FAVOURITE MOVIE

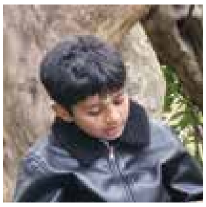

Advaith Praveen
Year 4

One day, I happened to watch a short film called 'Alma '.Alma is a fascinating story of a young, curious girl who discovers a mysterious doll in a quiet shop,on a snowy day.I started to watch and surprisingly I got hooked onto it because it was building up suspense.Alma's curiosity, the setting and the eerie music kept me on the edge of my seat. The ending left me with questions that sparked my imagination. It left me thinking, who would be the next victim...

A POEM ABOUT THE STUDIO GHIBLI FILM 'ARRIETTY'

Tulsi Nair
Twelve years old. Lives in the Netherlands.

Arrietty, a little person,
They call themselves Borrowers,
Stealing goods from the humans,
Always out of sight.
But one day she gets spotted,
By a human boy, Shawn.
Their friendship grows,
Through meeting at dawn.
But Arrietty had to leave with her family to somewhere else,
She will not be, forever gone...

കമോഗ്ലിയിലെ കല്ലുമലകൾ!

Sreekala Nair
Senior clinical coder in the NHS

ജീവിതം ജനനത്തിൽ നിന്നും മരണത്തിലേക്കുള്ള തീർത്ഥയാത്രയാണെന്നാണ് പറയപ്പെടുന്നത്. ജീവിതത്തിലെ യാത്രകളോ, നമുക്ക് ഉണർവ്വും ഉന്മേഷവും പകരുന്നു, അറിവും, അനുഭവങ്ങളും മധുര സ്മൃതികളും നേടാൻ സഹായിക്കുന്നു.

രണ്ടായിരത്തി ഇരുപത്തിനാലു ഏപ്രിൽ അവസാനമായിരുന്നു ഞങ്ങളുടെ ഇറ്റലി യാത്ര. സത്യത്തിൽ നിനച്ചിരിക്കാതെ വീണുകിട്ടിയ ഒന്നായിരുന്നു അത്. സ്വിറ്റ്സർലൻഡ് യാത്ര കഴിഞ്ഞതേയുണ്ടായിരുന്നുള്ളു, അമേരിക്ക പ്ലാൻ ചെയ്തു വെച്ച് കാത്തിരിക്കുമ്പോഴാണ് ഏറ്റവും അടുത്ത സുഹൃത്തും കുടുംബവും ഒരാഴ്ചത്തേക്ക് ഇറ്റലിയിൽ പോകുന്നു, ഞങ്ങളും കൂടെ വേണമെന്ന് ഒരേ നിർബന്ധം. റോം വത്തിക്കാൻ, സെന്റ് പീറ്റേഴ്സ് ബസലിക്ക ഒക്കെ ബക്കറ്റ്ലിസ്റ്റിൽ മുൻഗണനയുള്ള സ്ഥലങ്ങൾ ആയതു കൊണ്ട് എനിക്കീ അവസരം ഒരു ലോട്ടറി ആയിത്തോന്നി. ഞാൻ, എന്റെ ആര്യപുത്രൻ, ഇളയമകൻ വിജയ് (എല്ലാ യാത്രകളുടെയും സംഘാടകനും, നേതാവും) പിന്നെ നേരത്തെ പറഞ്ഞ കുടുംബം ലതികയും, ഭർത്താവ് മോഹനും, മാളു എന്ന മകളും, മനു എന്ന മകനും അടങ്ങുന്ന സന്തുഷ്ട കുടുംബം.

രണ്ടായിരത്തി ഇരുപത്തിനാല് ഏപ്രിൽ ഇരുപത്തി ഏഴിന് ലണ്ടനിൽ നിന്ന് തിരിച്ചു, നാല് ദിവസം റോം, മൂന്നു ദിവസം ജെനോവ ഇതായിരുന്നു പ്ലാൻ. റോമിലെ ദിവസങ്ങൾ വളരെ ആസ്വാദ്യകരമായി കടന്നു പോയി. ഒന്നാം ദിവസം കുറെ ഏറെ നടന്നു, കൊടും വെയിൽ കൊണ്ട് നീണ്ട ക്യൂവിൽ നിന്ന് ’പാന്തിയൻ’ കണ്ടു. വിസ്മയകരവും മനോഹരവുമായിരുന്നു അത്. പുരാതനമായ നിർമ്മിതിയും അതിനെ സംരക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു രീതിയും പ്രശംസനീയമാണ്. ചരിത്ര പ്രസിദ്ധമായ സ്പാനിഷ് സ്റ്റെപ്പ്സ് കൊടും തിരക്ക് കാരണം ചുവട്ടിൽ നിന്ന് കാണാനേ കഴിഞ്ഞുള്ളു. ഞാൻ പ്രതീക്ഷിചിരുന്നതിനേക്കാൾ ഒരുപാട് തിരക്കുള്ള നഗരമാണ് റോം! എവിടെ നോക്കിയാലും ശിൽപ്പ ചാതുരി കൊണ്ട് വിസ്മയിപ്പിക്കുന്ന അതീവ മനോഹരമായ നിർമ്മിതികളായിരുന്നു റോമിൽ. ഒരിക്കലെങ്കിലും നമ്മൾ കണ്ടിരിക്കേണ്ടവ.

നൂറ്റാണ്ടുകളുട പഴക്കമുണ്ടെങ്കിലും ഇന്നലെ പിറവികൊണ്ടതുപോലെ പുതുമ തോന്നുന്ന ചരിത്ര പ്രസിദ്ധമായ ട്രേവി എന്ന വെള്ളച്ചട്ടമായിരുന്നു മറ്റൊരത്ഭുതം. ലോകത്തിലെ ഏറ്റവും നീളം കൂടിയ നദിയായ നൈലും, ലോകത്തിലെ ഏറ്റവും വീതികൂടിയ, യൂറോപ്പിലൂടെ പോയിച്ചെന്നു തെക്കേഅമേരിക്കയെ തൊട്ടു കരിംകടലിൽ പതിക്കുന്ന, ഉള്ളിൽ വെള്ളിയുണ്ടെന്നു വിശ്വസിക്കപ്പെടുന്ന റിയോ ഡെലാപ്ലേറ്റായും പിന്നെ നീളത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ യൂറോപ്പിലെ രണ്ടാമനായ ഡാന്യൂബും, കൂടാതെ ഏഷ്യയിലെ പുണ്യനദിയായ നമ്മുടെ സ്വന്തം ഗംഗയും അടങ്ങുന്ന നാല് നദികളാണ് ഈ മനോഹര വെള്ളച്ചാട്ടം പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നത്! മൂന്നു സ്ട്രീറ്റുകൾ സംഗമിക്കുന്നിടത്തു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത് കൊണ്ട് ട്രേവി എന്ന പേരും വന്നു. ട്രേവി എന്ന നാമം നമ്മുടെ ത്രിവേണി കോപ്പി ചെയ്തതാണെന്ന് പറഞ്ഞു സംഘികളും, ഗംഗയെ പ്രതിനിധീകരിച്ച ഇറ്റലി സംഘിയാണ് എന്ന് പറഞ്ഞു കമ്മികളും തുടങ്ങരുതേ എന്നപേക്ഷിക്കുന്നു.

പിന്നത്തെ രണ്ടു ദിവസം ഇറ്റലിയിൽ കണ്ടത് ഇപ്പറഞ്ഞതിനെക്കാളും പ്രസിദ്ധമായ സംഭവങ്ങളാണ് . അതിൽ മാർപാപ്പയുടെ ആസ്ഥാനമായ വാത്തിക്കനും, സെയിന്റ് പീറ്റേഴ്സ് ബസലിക്കയും കൂടാതെ ഇപ്പോഴും വിസ്മയവും ഞടുക്കവും വിട്ടുമാറാതെ നിലകൊള്ളുന്ന ചരിത്രാവശിഷ്ടമായ കൊളസ്സിയവും ഉൾപ്പെടുന്നു. അതൊക്കെ വിശദീകരിക്കണമെങ്കിൽ ഒരു ലേഖനത്തിനപ്പുറം ഒരു ബുക്ക് തന്നെ എഴുതേണ്ടിവരും. മാത്രമല്ല ഇവിടെ നമ്മുടെ പ്രധാനലക്ഷ്യം കാമോഗ്ലിയാണല്ലോ. അതുകൊണ്ടു ജനോവയിലേക്കു പോകാം.

യാത്രയുടെ അഞ്ചാം ദിവസം വെളുപ്പിനെ അഞ്ചരയ്ക്കാണ് ഞങ്ങൾ ട്രെയിൻ മാർഗ്ഗം ജനോവായിലേക്കു തിരിച്ചതു. ഉച്ചയ്ക്ക് പന്ത്രണ്ടു മണിയോടെ ഞങ്ങൾ കമോഗ്ലി എന്ന കടലോര ഗ്രാമത്തിലെത്തി. ഞങ്ങൾ ബുക്ക് ചെയ്തിരിക്കുന്ന ’കാരിക്ക്’ ഹോട്ടലിൽ മൂന്നുമണിക്കേ പ്രവേശനമുള്ളൂ. പെട്ടികളുടെ ഭാരമൊക്കെ ഹോട്ടൽ റിസെപ്ഷനിലിറക്കി വെച്ച് ഞങ്ങൾ വെറുതേ കമോഗ്ലി കടൽ

ത്തീരത്തിലൂടെ കറങ്ങി നടന്നു. ദൗർഭാഗ്യമെന്നു പറയട്ടെ നല്ലമഴയും ഇരുട്ടുമായിരുന്നു അപ്പോൾ. കൂട്ടിനു കുടലുകരിയുന്ന വിശപ്പും! അതുകൊണ്ടാവണം ഹോട്ടലുകാർ കനിഞ്ഞു നൽകിയ കുടയും ചൂടിയുള്ള ആ നടത്തം അത്ര സുഖകരമായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും കടലോരത്ത് നല്ല പച്ച മീനിന്റെ മണം അടിച്ചപ്പോൾ മൽസ്യപ്രിയരായ ഞങ്ങൾ അതിന്റെ ഉറവിടംകണ്ടെത്താനായി ഉത്സാഹികളായി! അങ്ങനെ പീറ്റ്സാ തേടി കുട്ടികൾ അവരുടെ വഴിക്കും മുതിർന്നവർ മൽസ്യഗന്ധമുള്ള ഒരു റെസ്റ്റോറന്റിലും കയറി! അത്യാവശ്യം ഇരുപ്പിട സൗകര്യങ്ങൾ മാത്രമുള്ള ഒരു സ്ഥലം. വിലയുടെ കാര്യത്തിലൊഴികെ ഒന്നിലും അത് ഉന്നതിയിലായിരുന്നില്ല! ചുറ്റുവട്ടത്തിരിക്കുന്നവരുടെ ഒക്കെ പ്ലേറ്റിലെ ജീവൻ പാ ടേ വിട്ടു മാറാത്ത മീനിന്റെ ലക്ഷണം കണ്ടപ്പോൾ പെണ്ണുങ്ങളായ ഞങ്ങൾ പതുക്കെ വെജിറ്ററിയനി ലേക്കു ചുവടുമാറ്റി. എന്തോ ഒന്ന് കഴിച്ചെന്നു വരുത്തി. ആൺ പ്രജകൾ ഒരാൾ ട്യൂണയും മറ്റൊരാൾ മിക്സിട് സീ ഫുഡും ഓർഡർ ചെയ്തു. വീട്ടിലാണെങ്കിൽ അരക്കിലോ മസാലയും കലക്കി അരമണിക്കൂർ വേവിച്ചു കഴിയ്ക്കുന്ന മൽസ്യം, ചോരമണം മാറാതെ പച്ചപ്പോടെ രണ്ടാളും വിമ്മിഷ്ട്ടപ്പെട്ടു കഴിക്കുന്നത് ഞങ്ങൾ കണ്ടു! വിശപ്പാണേറ്റവും വല്യ രുചിക്കൂട്ടെന്നു ഒരിക്കൽ കൂടി എല്ലാവരും തിരിച്ചറിഞ്ഞു!! അന്നത്തെ ദിവസം ബാക്കി കുറെ നടന്നും അൽപ്പം വിശ്രമിച്ചും ഒക്കെ കഴിഞ്ഞു.

പിറ്റേന്ന് രാവിലെ വീണ്ടും ബീച്ചിലേക്ക് പോയി. കാമോഗ്ലിയിലെ ബീച്ചിനെ അതി മനോഹരമാക്കുന്നത് കടലിനെ തൊട്ടുരുമ്മി നിരയായി ഉയർന്നു നിൽക്കുന്ന പുരാതനമായ കടും നിറമുള്ള കെട്ടിടങ്ങളും, അതിനിടയ്ക്കിടെ ഒരു പച്ചപ്പിന്റെ അരഞ്ഞാണവും പിന്നെ ചുവടെ നിലത്തു തേച്ചുമിനുക്കിയതു പോലെ വെളുപ്പും ഇളംനിറങ്ങളുമുള്ള കുഞ്ഞിക്കല്ലുകളുമാണ്. എത്രനേരം നടന്നീകല്ലുകൾ പെറുക്കിയാലും നമുക്ക് വിരസത തോന്നുകയില്ല. പിന്നീട് ഞങ്ങൾ ജെനോവ നഗരം മുഴുവൻ ചുറ്റിക്കറങ്ങിക്കണ്ടു. മാർക്കെറ്റുകൾ കയറിയിറങ്ങി നടന്നു. കണ്ണിൽകണ്ട സ്ട്രീറ്റ് ഫുഡ് ഒക്കെ വാങ്ങിക്കഴിച്ചു. ഇറ്റാലിയൻ ഡിസൈനിൽ ചിലതൊക്കെ കണ്ണിലുടക്കിയെങ്കിലും തൊട്ടാൽ പൊള്ളുമെന്നുള്ളത്കൊണ്ട് മനസ്സിന് കടിഞ്ഞാണിട്ട് അകലം പാലിച്ചു.

ജനോവയിലെ മൂന്നാം ദിവസം മെയ് മൂന്നിനാണ് ഞങ്ങൾ കാമോഗ്ലിയിൽ ട്രെക്കിങ്ങിന് പോകാൻ തീരുമാനിച്ചത്. ആയിരം മൈലുകളുള്ള യാത്രയും തുടങ്ങുന്നത് ഒരു ചുവടിൽ നിന്നാണെന്നാണല്ലോ. അങ്ങനെ രാവിലെ ഒൻപതു മണിയോടെ ഞങ്ങൾ ഏഴു അംഗ സംഘം വളരെ ഉഷാറായി ആദ്യത്തെ ചുവടു വെച്ചു ആദ്യമാദ്യം കുറച്ചു സമനിരപ്പായിരുന്ന വഴി പിന്നെ കുത്തനെ ആയിത്തുടങ്ങി. ആരും ട്രെക്കിങ്ങിനായി മാനസികമായോ ശാരീരികമായോ ഷൂസ് തുടങ്ങിയ കാര്യത്തിലോ ഒന്നും അത്ര തയ്യാറെടുപ്പുകൾ നടത്തിയിരുന്നില്ല. ഒരു ആവേശത്തിന് അങ്ങ് ഇറങ്ങിത്തിരിച്ചു. സംഭവം എത്രത്തോളം ആയാസകരവുമെന്നുമറിയില്ല. ആകെക്കൂടി ഈ വിഷയത്തിൽ മുന്പരിചയമുള്ളതു നിത്യ സഞ്ചാരിയായ വിജയ്ക്ക് മാത്രമാണ്. കൂടെയുള്ള കുടുംബത്തിൽ ഗൃഹനാഥനാണെങ്കിൽ മുട്ട് മാറ്റിവെയ്ക്കൽ കഴിഞ്ഞ ആളാണ്. പക്ഷെ കക്ഷിയുടെ ശ്രീമതി ഏത് മലയും മയിലുപോലെ പറന്നു കേറാൻ പ്രാഗൽഭ്യമുള്ള ഉന്മേഷവതിയും! മക്കളിൽ മകൾക്കു ഓരോ നേരത്തെ മൂടാണ് എല്ലാം, പൊതുവെ അന്ന് കക്ഷി അത്ര നല്ല മൂഡിലായിരുന്നില്ല. മനു ഫിറ്റ് ആൻഡ് വെൽ. എന്റെ കണവനും ഉശിരിനു കുറവില്ല അഥവാ ഇനി ഉണ്ടെങ്കിലും തെല്ലും പുറത്തു കാണിക്കില്ല. പിന്നെ ഞാൻ ആശയും ആവേശവും ഉണ്ടെങ്കിലും മനസ്സ് ഉദ്ദേശിക്കുന്നിടത്തു ശരീരം എത്തിക്കാൻ കുറെ കൂടുതൽ പാട് പെടേണ്ടി വരുന്നവൾ!

ഒരു പത്തു പതിനഞ്ചു മിനുട്ടു കഴിഞ്ഞപ്പോഴേ ശ്വാനനെപ്പോലെ ഞാൻ കിതയ്ക്കാൻ തുടങ്ങി! എല്ലാവരും മുൻപേ പോയിക്കഴിഞ്ഞു, ഒടുവിൽ അബലരായി ഞാനും ഒപ്പം എനിക്ക് കൂട്ടിനോ അതോ പ്രോസ്തെസിസിന്റെ പ്രയാസമോ നമ്മുടെ സുഹൃത്തു മോഹനും മാത്രമുണ്ട് പുറകിൽ. ആദ്യത്തെ ലാൻഡിംഗ് ആണ് സാൻ റോക്കോ. അത് ഏതാണ്ട് സമുദ്രനിരപ്പിൽ നിന്നും രണ്ടായിരത്തിലേറെ അടി ഉയരത്തിലാണ്. അവിടെ വരെ എത്താൻ ഞങ്ങൾ ഒരു മണിക്കൂറെടുത്തു. അവിട ഒരു വലിയ പ്ലാറ്റഫോം പോലെയുള്ള ലാൻഡിംഗ് ആണ്. സാൻ റോക്കോ പള്ളി, കോഫി ഷോപ്പ് റസ്റ്റ് റൂം തുടങ്ങിയ സൗകര്യങ്ങളുമുണ്ട്. കൂടാതെ മൂന്നു ചുറ്റും നോക്കിയാൽ തൂവെള്ളത്തിരമാലയണിഞ്ഞ നീലക്കടലും അതിനു മീതെ കൊടും പച്ചപ്പും നിറയെ നിറമുള്ള കെട്ടിടങ്ങളും അതീവ ഹൃദ്യമായ കാഴ്ചയാണ്. അവിടെ വിശ്രമം കഴിഞ്ഞു കുറെ ഫോട്ടോ എടുത്തു. ഇനി യാത്ര തുടരണോ തിരികെപ്പോകണോ എന്നായി സംശയം. വേറെയും ചുരുക്കം ചില ആൾക്കാർ ഒക്കെ പോകുന്നുണ്ടെങ്കിലും ഈ കമോഗ്ലി യാത്രയ്ക്കിടയിൽ മാത്രം. മലയാളികളെപ്പോയിട്ടു ഒരു ഇന്ത്യക്കാരനെപ്പോലും കണ്ടുമുട്ടിയില്ലെന്നത് ഞങ്ങളെ വിസ്മയിപ്പിച്ചു.

എന്തായാലും ഇറങ്ങിയില്ലേ രണ്ടു മണിക്കൂറോളം കയറി കുന്നിറങ്ങിയാൽ അടുത്ത തീരത്ത് നിന്ന് ബോട്ട് എടുത്തു അര മണിക്കൂർ കൊണ്ട് തിരികെ കാമോഗ്ലിയിൽ ചെല്ലാമെന്നു ആണറിവ്. റേഞ്ച് ഉള്ളതനുസരിച്ചു ഇടയ്ക്കിടെ വിജയ് റൂട്ട് നോക്കുന്നുമുണ്ട് . എന്തായാലും യാത്ര തുടരാൻ തീരുമാനിച്ചു, രണ്ടു മണിക്കൂറല്ലേ എങ്ങനെയേലും ഒപ്പിക്കാം ശരീരഭാരം കുറെ കുറഞ്ഞുകിട്ടിയാൽ നല്ലതല്ലേ എന്നായി എന്റെ ചിന്ത. അങ്ങനെ ഞങ്ങൾ യാത്ര തുടരാൻ തന്നെ ഉറപ്പിച്ചു. ഇവിടം മുതൽമുന്നോട്ടു മാളു ഇടയ്ക്കിടെ വല്ലാതെ ക്ഷീണിച്ചോ പേടിച്ചോ പ്രതിഷേധത്തിലോ ഒക്കെ ആയിരുന്നു. മുന്നോട്ടുള്ള യാത്രയോ അതീവ ദുഷ്ക്കരം! നേരിയ നനവും വളരെ വഴുക്കുമുള്ള കല്ലുകൾ നിറഞ്ഞ ഇടുങ്ങിയ വഴി മേൽപ്പോട്ടു നോക്കിയാൽ ഘോരവനം! വൻവൃക്ഷങ്ങളുടെ

നിഴൽ വീണുറങ്ങുന്ന ഇരുട്ട് പരന്ന വഴി, താഴേക്ക് നോക്കിയാൽ അഗാധ ഗർത്തം, ശേഷം ആഴക്കടൽ! അതോടെ എല്ലാവരിലും നല്ല ഭീതിയുറഞ്ഞു. എങ്കിലും മറ്റൊരാൾ അത് മനസ്സിലാക്കാതിരിക്കാതിരിക്കാൻ ഓരോത്തരും പാട് പെടുന്നുണ്ട്. പക്ഷെ ഒരുപാട് ദുഷ്കരമായിടത്തെത്തുമ്പോൾ മാളു പേടിച്ചു കരയാൻ തുടങ്ങി! ‘നോ....ഐ ക്യാൻ’നോട് ടു ഇറ്റ് എനി മോർ, ഐ വാണ്ട് റ്റു ഗോ ബാക്‘ അപ്പോൾ എല്ലാവരും പേടിച്ചു വിഷമിച്ചു നിസ്സഹായരായി. സഹായിക്കാൻ ശ്രമിച്ച ആരുടേയും സഹായത്തിനവൾ കൈ നീട്ടത്തുമില്ല! മാളുവും വിജയും എന്നും നല്ല കൂട്ടായത് കൊണ്ടോ എന്തോ, ഒടുവിൽ രക്ഷയില്ലെന്ന് കണ്ടപ്പോൾ അവൾ വിജയ്യുടെ മാത്രം സഹായം സ്വീകരിച്ചു. വിജയ് എന്തിനും ഏതിനും അങ്ങേയറ്റം പെർഫെക്ഷൻ ആൻഡ് പ്ലാനിംഗ് വേണമെന്ന് അതീവ ശാഠ്യമുള്ള ആളാണ്! അവനാകെ അപ്സെറ്റ് ആൻഡ് ഗിൽറ്റി ആയി. അങ്ങനെ രണ്ടു മൂന്നിടത്ത് ഇരുന്നും കരഞ്ഞും ഒന്നര മണിക്കൂർ കഴിഞ്ഞു മറ്റൊരു വിജനമായ ലാൻഡിങ്ങിൽ എത്തി. ചുരുക്കം ചില മനുഷ്യരെയെ ഇതിനിടയ്ക്ക് കണ്ടിരുന്നുള്ളു. അവരൊക്കെ ഉത്സാഹഭരിതരായി ഞങ്ങളെ കടന്നു പോയി.

ഈ ലാൻഡിങ്ങിൽ നിന്നും രണ്ടു വഴിയിലൂടെ പോകാം. ഒന്ന് മൂന്നര മണിക്കൂർ മറ്റേതു രണ്ടര മണിക്കൂർ. ഞങ്ങളുട ലക്ഷ്യം സാൻഫ്രൂട്ടോസോയാണ് . അവിടുന്ന് ബോട്ടു മാർഗ്ഗം കമോഗ്ലി.

സ്വാഭാവികമായും ഞങ്ങൾ രണ്ടര മണിക്കൂർ റൂട്ട് തന്നെ എടുത്തു. അവിടം മുതലാണ് മറ്റൊരു ട്വിസ്റ്റ്! ഇത് വരെ കരയുകേം ശാഠ്യം പിടിക്കേം ചെയ്തതിന്റെ ചമ്മലാണോ അതോ എങ്ങനെയെങ്കിലും ലക്ഷ്യ സ്ഥാനത്തെത്തിയാൽ മതിയെന്നുള്ള ചിന്തയാണോ മാളു എല്ലാവരെയും വിട്ടു മുന്നിൽ കേറി നടന്നു തുടങ്ങി. കുറെ കഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കും ഞങ്ങൾക്ക് അവളുമായി ഒരു സമ്പർക്കവും ഇല്ലാതെയായി!! ഫോൺ റേഞ്ചില്ലല്ലോ. ഓരോ അടി മുന്നോട്ടു വെയ്ക്കും തോറും എന്റെയും ലതികയുടെയുമുള്ളിൽ നൂറു കൂട്ടം ചിന്തകളാണ്. ദൈവമേ! വിജനമായ കൊടും വനം, താഴെ ആഴക്കടൽ, അങ്ങുമിങ്ങും ആളനക്കം! കുട്ടിക്കെന്തു സംഭവിച്ചോ അവൾ സുരക്ഷിതയാണോ .. എല്ലാവരുടെയും മുഖത്തും മനസ്സിലും ഇപ്പോൾ മാളു എവിടെ എന്ന ഭീതിയായി! ഒന്നിനേക്കാൾ വല്യ മറ്റൊന്ന് വരുമ്പോൾ നമ്മൾക്കു എപ്പോഴും ആദ്യത്തേതിന്റെ തീവ്രത കുറയുമല്ലോ! അങ്ങനെ ഞങ്ങൾ ഏറെ തളർന്നെങ്കിലും കുട്ടിയെവിടെ എന്ന ചിന്തയിൽ നടത്തത്തിന്റെ വേഗത കൂട്ടി.

പോകുന്ന വഴി കുറെ പിന്നിട്ടപ്പോൾ ഏകാകിയായ ഒരു യാത്രികൻ തിരികെയുള്ള റൂട്ടിലേക്കു ഞങ്ങൾക്കു അഭിമുഖമായി വരുന്നു. അയാൾ പറഞ്ഞു ’മാളു ടോൾഡ് മി റ്റു ലെറ്റ് യു കനോ ദാറ്റ് ഷീ ഈസ് സേഫ്, ആൻഡ് വൈയ്റ്റിങ് ഡൌൺ‘! അതിനു ശേഷമാണ് ഞങ്ങൾക്ക് ശ്വാസം നേരെ വീണത്.

അപ്പോൾ ലതിക മൗനം ഭേദിച്ചു ‘എന്റെ കൃഷ്ണാ എന്റെ പ്രാർത്ഥന നീ കേട്ടു‘! എങ്കിലും ഉള്ളിൽ സംശയം ബാക്കി നിന്നു.

അവിടം മുതൽ മുന്നോട്ടു പിന്നെ ഇറക്കമായിരുന്നു . കൂടുതൽ മനുഷ്യ സാന്നിദ്ധ്യം അനുഭവപ്പെട്ടു തുടങ്ങി. ഇടയ്ക്കു ആളുകൾ എന്തൊക്കെയോ വഴി നന്നാക്കലും മറ്റും നടത്തുന്നു. കുറെ ഇറങ്ങി ചെന്നപ്പോൾ അടുത്ത ലാൻഡിങ്ങിലെത്തി. അവിടെ ഒരു ഒലിവുമരച്ചുവട്ടിലെ ബെഞ്ചിൽ മാളു പേടിച്ചരണ്ട ഒരു മാൻകുട്ടിയെപ്പോലെ കണ്ണും തുടച്ചു കൊണ്ടൊരു സ്ത്രീയോടെന്തൊക്കെയോ സംസാരിച്ചിരിക്കുന്നുണ്ട് ഞങ്ങളെക്കണ്ടതും അവൾക്കു ആശ്വാസമായി!. ആ സ്ത്രീയുടെ പേര് ഓർമ്മയില്ല. പക്ഷെ അവിടെ അവരുടെ വീടും ഒരു കുഞ്ഞു കടയും അല്പമൊക്കെ അത്യാവശ്യമുള്ള ആഹാരവും, കോഫി, ബിയർ ഇവയൊക്കെയും വിൽക്കുന്നുണ്ട്. അവരുടെ വീട്ടിൽ ടോയ്‌ലറ്റ് സൗകര്യങ്ങളുമുണ്ട്. എങ്കിലും യാതൊരു ഗതാഗത സൗകര്യമോ മറ്റു മനുഷ്യ വാസമോ ഇല്ലാത്ത അവിടെ അവർ എങ്ങനെ ജീവിക്കുന്നു എന്നതെന്നെ ഇപ്പോഴും വിസ്മയിപ്പിക്കുന്നു!!

ഞങ്ങളെല്ലാവരും വളരെ സന്തോഷത്തിലാണ്, കാരണം മലകയറ്റം വിജയകരമായിക്കഴിഞ്ഞു, എല്ലാവരും സുരക്ഷിതർ, വിശപ്പ് മാത്രമാണ് വിഷയം അതിനിപ്പോൾ ഉടൻ തന്നെ ഭക്ഷണം കിട്ടും ആനന്ദലബ്ധിക്കിനിയെന്തു വേണം!

തൊട്ടടുത്ത നിമിഷം തലയിൽ അടുത്ത ഇടിത്തീ വീണു! മോശം കാലാവസ്ഥ കാരണം സൺഫ്റോറ്റോസോയിൽ നിന്നും കാമോഗ്ലിയിലേക്കുള്ള ബോട്ടുകൾ ഇനി ഒരു അറിയിപ്പുണ്ടാകുന്നത് വരെ നിർത്തിവെച്ചിരിക്കുന്നു എന്ന് ആ സ്ത്രീയിൽ നിന്നും അറിയാൻ കഴിഞ്ഞു. ആകെപ്പാടെ ബഹളമായി, ഉറക്കെ കരയാനാണ് എനിക്ക്തോന്നിയത്. കാരണം ഇനി മുന്നോട്ടു ഇറക്കം ഇറങ്ങി ചെന്നാൽ കടൽ മാത്രമേയുള്ളു.

പുറകോട്ടു പോകാൻ ഇനി വീണ്ടും കയറിവന്ന വനത്തിലൂടെ നാല് മണിക്കൂറോളം ഇറങ്ങണം. കൂട്ടത്തിൽ ഒരൊറ്റ ആൾക്ക് പോലും അതിനുള്ള ആരോഗ്യമോ മനസ്സാന്നിദ്ധ്യമോ ഇല്ലേയില്ല. എവിടെയെങ്കിലും കുത്തിയിരുന്നു നേരം വെളുപ്പിക്കാമെന്നു വെച്ചാലോ പിറ്റേന്ന് വെളുപ്പിനത്തെ ഫ്ലൈറ്റ്നു തിരികെ പോരേണ്ടതാണ്.

ആദ്യത്തെ വെപ്രാളത്തിനു ശേഷം അവിടെക്കണ്ട സ്ത്രീയോട് തന്നെ രക്ഷാ മാർഗ്ഗങ്ങൾ തേടി. അതിനിടെ എവിടെച്ചെന്നാലും ’ആദ്യം മദ്യം’ എന്ന ശൈലിയിൽ നിറഞ്ഞു പതഞ്ഞിരുന്ന രണ്ടു ബിയർ ഗ്ലാസ്സുകൾ ആർക്കും വേണ്ടാതെ അനാഥമായി; കുടിച്ചോ കുടിക്കാതെയോ എവിടെയോ മറഞ്ഞു!! ഞങ്ങളുടെ ആധിയും ഭീതിയും കണ്ടപ്പോൾ സന്മനസ്സുള്ള ആ സ്ത്രീ ഒരുപാധി പറഞ്ഞു. പ്രൈവറ്റു ആയി ബോട്ട് വിളിയ്ക്കാൻ പറ്റിയേക്കുമെന്നു.

അതും സ്വന്തം റിസ്കിൽവരാൻ ആളുണ്ടെങ്കിൽ, നമ്മളും റിസ്ക് എടുക്കണം, അങ്ങനെ ഒരു നമ്പറിൽ വിളിച്ചു, ഞങ്ങളുടെ ഫോണിൽ നിന്ന് വിളിക്കാനും പറ്റുന്നില്ല. ഒടുവിൽ അവർ വിളിച്ചു നോക്കി, ആദ്യത്തെ രണ്ടു പേരും പറ്റില്ലാന്നു പറഞ്ഞു. ഞങ്ങളുടെ പ്രാർത്ഥനയുടെ ആഴവും, നേർച്ചയുടെ കനവും കൂടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഞാൻ മനസ്സിൽ ഉറപ്പിച്ചു എന്തായാലും ഇനി നാലുമണിക്കൂറോളം കുത്തനെ ഇറക്കം ഇറങ്ങാൻ എന്നെ കൊണ്ടു പറ്റില്ല , ജീവിതം പോലെയല്ല ട്രെക്കിങ്ങിൽ കയറ്റത്തേക്കാൾ ഒരുപാട് ദുഷ്കരമാണ് ഇറക്കം. അതിൽ ഭേദം കടലിൽ ചാടി ചാകുന്നതാവും എന്നൊക്കെ. ഒന്ന് പിഴച്ചാൽ മൂന്നു എന്നല്ലേ, ഒടുവിൽ അവർ വിളിച്ച മൂന്നാമൻ സമ്മതിച്ചു, രണ്ടു, മൂന്നു വ്യവസ്ഥയിൽ. ഒന്ന് മുന്നൂറു യൂറോ വേണം, രണ്ടു നാൽപ്പത്തഞ്ചു മിനിറ്റ് വെയിറ്റ് ചെയ്യണം, കടൽ ക്ഷുഭിതമാണ് ഗ്യാരണ്ടിയില്ല അങ്ങെത്തുമെന്നു. ഞങ്ങൾ ഒന്നും ചിന്തിക്കാതെ എല്ലാം നിരുപാധികം സമ്മതിച്ചു!

പക്ഷെ പേയ്മെന്റ് കൊടുക്കും വരേയ്ക്കും ഞങ്ങൾ കരുതിയത് മുന്നൂറുന്നു ആ സ്ത്രീക്ക് തെറ്റിയതാകും അയാൾ ചോദിച്ചത് മൂവായിരം ആയിരിക്കും എന്നാണു. ഞങ്ങളുടെ ആ അവസ്ഥയിൽ എത്ര ചോദിച്ചാലും ഉത്തരം സമ്മതം ആയിരുന്നു! മറ്റൊന്നും ചിന്തിക്കാൻ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല.

നാല്പത്തഞ്ചു മിനിറ്റ് ഉള്ളത് നന്നായി. അത്രയുമെങ്കിലും സമയം വേണം ഞങ്ങൾക്ക് വീണ്ടും താഴേക്കുള്ള ഇറക്കത്തിനു. ശരിക്കും വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടിയാണ് ഇറങ്ങി താഴെ എത്തിയത്. താഴെ എത്താറായപ്പോൾ അങ്ങകലെ നിന്നും ഒരു കുഞ്ഞു പക്ഷിയെപ്പോലെ തിരകളിൽപ്പെട്ടു ആടിയുലഞ്ഞു ഉയർന്നും താണും വരുന്ന ഒരു കുഞ്ഞു പക്ഷിയെപ്പോലെ ആ ബോട്ടിന്റെ ദൃശ്യം!! സത്യം പറയാമല്ലോ എന്റെ ഇന്നേവരെയുള്ള ജീവിതത്തിൽ ഏറ്റവും ആശ്വാസം തോന്നിയ നിമിഷം അതാണ്!! അപ്പോൾ അവിടെയുണ്ട് ചിലരൊക്കെ ഇങ്ങനെ കൂട്ടം കൂടിയും അല്ലാതെയും ബോട്ട് കാത്തു നിൽക്കുന്നു.!! അപ്പോൾ വീണ്ടും ഭീതി കൂടി അവർ ആദ്യം ബോട്ടിൽ ചാടിക്കയറിയെങ്കിലോ ഞങ്ങളും തീരത്തോട് കൂടുതൽ നീങ്ങി. പക്ഷെ കടും നീല നിറം പൂണ്ടു ആഴമേറിയ കടലും ആർത്തലയ്ക്കുന്ന തിരയും ഞങ്ങളെ അപ്പാടെ ഒപ്പിയെടുത്തോണ്ടു പോകും പോലെ, നനയിച്ചു കൊണ്ടിരുന്നു. ഭയംപൂണ്ടു ഞാൻ നനയാതിരിക്കാൻ വേണ്ടി അൽപ്പം ഉയരം ഉള്ളിടത്ത് ഒരു പാറയിൽ കയറി ഞണ്ടിനെപ്പോലെ അള്ളിപ്പിടിച്ചു മുഖം തിരിച്ചിരുന്നു.

ശേഷം ഏതാണ്ട് പത്തു മിനുട്ടിനുള്ളിൽ ബോട്ട് എത്തി, പ്രായമായ ഒരു ഡ്രൈവറും അയാളുടെ മകൻ എന്ന് തോന്നിക്കുന്ന ഒരു കൊച്ചു പയ്യനും ഉണ്ടായിരുന്നു അതിൽ. അവരൊരു വിധം എങ്ങനെയെങ്കിലും കയറാൻ പറ്റുന്നിടത്തേക്കു ബോട്ട് അടുപ്പിച്ചു. മറുവശത്തു മലനിരകൾ ആകാശത്തെ ചുംബിച്ചു വന്യമായി വിഴുങ്ങാൻ നിൽക്കും പോലെ ഉയർന്നു നിന്നിരുന്നു.ഞങ്ങൾ ഏതോ അഗാധ ഗർത്തത്തിലെന്നപോലെ, നമുക്ക് ചുറ്റും നിർദ്ദയം ആർത്തലച്ചു വരുന്ന തിരമാലകൾ! 'ചെകുത്താനും കടലി

നും നടുവിൽ' എന്നതെന്താണെന്നു, അക്ഷരാർത്ഥത്തിൽ തിരിച്ചറിഞ്ഞ നിമിഷം. ബോട്ട്ഞങ്ങൾ കാത്തുനിന്നിരുന്ന പാറയുടെ വശത്തടുപ്പിച്ചിട്ടു കയറോ കയ്യോ ഒക്കെ സഹായത്തിന് നൽകി ഞങ്ങളെ അവർ വല്ല വിധവും വലിച്ചു ബോട്ടിൽകയറ്റി. ആ സമയത്തൊക്കെ 'സമ്മതിക്കൂല്ല ഞാൻ' എന്ന മട്ടിൽ തിരമാലകൾ ഭീകരമായി ബോട്ടിനെ എടുത്തമ്മാനമാടുകയാണ്!! അപ്പോൾ അവിടെ നിന്നവരത്രയും ഈ ബോട്ടിൽ കേറാനോടി അടുത്തു. ക്യാപ്റ്റൻ പറഞ്ഞു ഏഴു പേർക്കുള്ള കാപ്പാസിറ്റിയെ ഉള്ളു മറ്റാരും കയറരുതെന്നു. അവർ കെഞ്ചി നോക്കിയെങ്കിലും ക്യാപ്റ്റൻ കനിഞ്ഞില്ല . ഞങ്ങളിൽ ഒരാൾ മാത്രം അവർക്കൊപ്പം കരഞ്ഞപേക്ഷിച്ചു അവരെ കൂടി കയറ്റൂ, മറ്റുള്ളവർ പറഞ്ഞു വേണ്ട അത് നമുക്കും അപകടമാണ് !!!

പിന്നീടിങ്ങോട്ടുള്ള നാല്പത്തഞ്ചു മിനിറ്റ് കമോഗ്ലി തീരം ലക്ഷ്യമാക്കിയോടുന്ന ആ ബോട്ടിൽ ആഴക്കടലിന്റെ അഗാധനീലിമയിൽ തിരകൾക്കൊപ്പം ഉയർന്നും താണും ആടിയാടി, പേടിച്ചരണ്ട്, ജീവൻ പണയപ്പെടുത്തി, ഭഗവാനെ ധ്യാനിച്ച് ഞങ്ങൾ മറുതീരത്തണഞ്ഞു. ഒരുപാട് അർത്ഥമുള്ള പരസ്പര നോട്ടങ്ങളല്ലാതെ ഞങ്ങളാരും സംസാരിക്കാൻ പോലും പ്രാപ്തരായിരുന്നില്ല കരയ്ക്കെത്തുവോളം! കാൽ കര തൊട്ട നേരത്താണ് ഇന്നേവരെയുള്ളതിൽ വെച്ചേറ്റവും ഹൃദയം നിറഞ്ഞ നന്ദി ഞങ്ങൾ ദൈവത്തിനർപ്പിച്ചത്.

ഇറങ്ങിയ ഉടൻ വിജയ് ദേഷ്യത്തിൽ ബോട്ടു ജെട്ടിയിൽ കണ്ട ടൂറിസ്റ് ഓഫീസിനെ ലക്ഷ്യം വെച്ചു നീങ്ങി ഉള്ളിലിരുന്ന സ്ത്രീയോട് പറഞ്ഞു ഇങ്ങനെയുള്ള അവസരത്തിൽ നേരത്തെ അറിയിക്കേണ്ടേ? യാതൊരു കൂസലോ കുറ്റബോധമോ ഇല്ലാതെ കൂൾ ആയി ആ സ്ത്രീ പറഞ്ഞു 'അതൊന്നും സാധ്യമല്ല'! ഞങ്ങളും പാഠം പഠിച്ചു, 'അപരിചിതമായ സ്ഥലങ്ങളിൽ കൂടുതൽ ആഴത്തിൽ ഗവേഷണം നടത്തി, കാലാവസ്ഥയും, കാഠിന്യവും, പ്ലാൻ ബിയും ഒക്കെ തിരക്കി ഉറപ്പിച്ച ശേഷം വേണ്ട എല്ലാ സന്നാഹങ്ങളോടും കൂടി മാത്രമേ മേലിൽ യാത്ര തിരിക്കാവൂ.'

തിരിച്ചു ഹോട്ടലിൽ എത്തിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ലതികയുടെ കണവൻ കളിയാക്കി ചിലരൊക്കെ ഇങ്ങനെ പാറപ്പുറത്അള്ളിപ്പിടിച്ചിരിക്കുന്നതു കാണാൻ നല്ല ചേലായിരുന്നു!

THE WIND

Meghna Menon
Studying in 11th Grade, Holy family HSS, Cherthala.

Riding through the sky,
rushing past the river,
making the water giggle and jiggle....

It moves through the sky,
touching clouds and rainbows,
passing through the forest,
making the trees dance,
leaves, jumping up and down in joy!

As it glides through,
it sees the world below,
sometimes in ruins and sometimes prosperous ....

It comforts the people,
dry their tears,
it calls the rain,
to cool down the hot weather...

Even if you don't notice,
it is there with you,
in every lovely memory,
the wind accompanies you...

The wind can read your mind,
cheer up your heart and,
make bad thoughts fly away...

Even if you don't notice,
it has always guided you,
followed you in your paths...

In the summer, winter or monsoon,
a lovely wind always blows,

an icy cold wind in winters to, hot,
dry wind in summers ...

Even if you don't notice,
it has always supported you,
making you move ahead...

In every twist and twin of life,
a cool wind blows you,
helping you to muster up courage,
to face a new challenge ...

When you feel lonely or alone,
just look out through your windows,
it is always there.. the wind,
smiling at you....
Giving you company,
a friend to talk to,

who you cannot see but feel,
who listens patiently and gently blows away....

So, be careful when you are sharing secrets,
as an invisible friend, the wind,
may hear you!

LUMINOUS

Meghna Menon

It's the end of the year,
a time to cheer, fear and desire,
and welcome the new year!

Here I am,
writing dreams in my note book,
in a dim light
such a poetic way to start a new year

Well, I am full of fear,
who knows what awaits me?,
that's another story to tell...

Looking out of the window,
at those lovely fire flies,
lighting up the dim night,
well, they seem to have no fright!

Looking at the moon,
who seems half to be full,
like a slice of an apple,
that shines bright through the canopy.....

The moon light,
spreads in the cold wind,
oh, how it spreads across the globe!

There, I am remembering,
all those incidents that happened;
in the year that has passed,
there's no return, that's a fact.

As the year has passed,
those old days are gone,
but at least we still remember,
How those memories lit up a dull evening!

The clock struck twelve,
it's the new year,

a time to cheer, fear and desire!

Just dream about a new year,
a new hope and wish to start over,
to fix all those mistakes, if made...

Ah, I stare at those light bulbs,
that flicker every now and then,
such a hard effort they make,
to keep glowing till the dawn comes,
dimly but lits up the night...

All these pictures in my surroundings,
give energy to my brain,
a new force that pulls me in to writing,
which makes me forget where I am
and what I'm doing...

Just some strange magic,
that pulls my pen down towards the paper,
that lies nearby in my desk...

There's so much I've got to do,
but still I'am writing,
not keeping my pen down,
going from one line to other,
lighting up a new world.
Those ideas that keep me awake,
even at midnight,
sometimes turn out to be,
a new path, a new light,
filled with thoughts and words...

They are like a night lamp,
that brighten up my dreams,
and keep my thoughts,
luminous and alive.........

Mural painting by Dr.Sethulekshmy Nair

VOL. 28

OCTOBER 2024

ISSN: 1468-7801

MAGAZINE OF KERALA ARTS & LITERARY ASSOCIATION (UK)